

Bu sayımızda

**Prezident İlham Əliyev:
“Azərbaycanda bir dənə də
olsun qəzalı məktəb
olmamalıdır”**

→səh.2

**Azərbaycan Milli
Elmlər Akademiyasının
illik ümumi
yığıncağı keçirilib**

→səh.3

**Əziz
gündəlik!**

→səh.11

**Bir dərsin
təəssüratları**

→səh.14

Avropa Olimpiada tarixində bir ilk

Bakı məktəblisi Fidan Qarayeva
ən gənc qalibdir

Son illər Azərbaycan məktəblilərinin beynəlxalq bilik yarışlarında qazandıqları uğurlar bir-birini əvəz edir. Bu günlərdə daha bir məktəbli uğura imza atıb. Bakı məktəblisi Fidan Qarayeva 8-ci Avropa Qızlar Riyaziyyat Olimpiadasının, sadəcə, qaliblərindən biri olmaqla qalmadı, üstəlik, bu olimpiadanın tarixinə öz yaşı ilə adını yazdı. 13 yaşlı bürünc medal sahibi Avropa Qızlar Riyaziyyat Olimpiadasının tarixinə ən gənc qalib kimi düşüb.

Fidanın adı ölkə mətbuatında indi əks-səda versə də, əslində, barəsində artıq yazılıb. Biz Fizika, Riyaziyyat və İnformatika Təmayüllü Liseydə fəaliyyət göstərən olimpiadlara hazırlıq mərkəzində tanışdıq onu. Əvvəlcə adını müəllimindən eşitdik. Boş vaxtlarında hazırlıq mərkəzində dərslərə qatılaraq uşaqlara olimpiadada qalib gəlməyin yollarını öyrədən, özü tələbə olsa da, olimpiada qalibi olaraq təcrübəsini məktəblilərlə bölüşən İsmət Ağayev danışmışdı ondan. Hazırlıq keçdiyi uşaqlar arasında fərqləndirdiyi adlardan biri də onun adı idi: “Bu uşaqların arasında həm istedadlı, həm də çalışqan uşaqlar çoxdur. Özü də bizim X-XI sinifdə öyrəndiklərimizi artıq IX, hətta VII sinifdən öyrənməyə başlayıblar.

→Ardı səh.6

Məktəbdə din

Ötən həftə Azərbaycanda ən çox müzakirə olunan mövzulardan biri ali və orta məktəbdə din dərsi oldu. Dinin tarixi, əsasən dünyəvi dinlərin yayılma arealı və ya coğrafiyası, əsasları barədə ilkin məlumatlar Din bilgisi və Tarix dərslərində var. Ali məktəbdə isə bir sıra fənlər keçilir ki, burada din barədə kifayət qədər geniş məlumat dinə maraq və bağlılıqdan asılı olmayaraq da əldə edilir. Məsələn, fəlsəfə. Ölkədə İlahiyyat İnstitutu fəaliyyət göstərir. Belədirsə, din barədə ayrıca dərs və dərslərin olması lazımdır, ya yox? Azərbaycanda bu mövzuda müzakirə və hətta mübahisələrin tarixi nisbətən yenidirsə, dünyada problemə artıq otu-

rmuş yavaşca mövcuddur. Hər ölkədə din və məktəb problemini özünəməxsus yolla həll ediblər. Dövlət məktəblərində ümumi yanaşma bundan ibarətdir ki, dinin dünyəvi təhsilə müdaxiləsi arzuolunan deyil. Ancaq çoxsaylı özəl məktəblər də var ki, uşaqlara din dərsləri keçilir. Gəlin müxtəlif ölkələrdə problemə münasibət necə olduğuna diqqət yetirək.

Hamburqda din, Berlində “Etika”

Almaniya məktəblərində din dərsinə yanaşma fərqlidir. Ölkə federativ quruluşlu olduğundan subyektlərin öz-

ləri həll edir: məktəbdə din dərsi olsun, ya olmasın. Məsələn, Hamburq və Bavariyada məktəblərdə din dərsi keçilir. Berlində isə tədris proqramında “Etika” fənni var. Aydın olduğu kimi, uşaqlara din barədə ümumi məlumat məhz “Etika” dərslərində verilir. Kurs ərzində şagirdlər dinin fəlsəfi və mənəvi tərəflərinə dair məlumat alırlar. Heç bir dini bağlılıqdan söhbət gedə bilməz.

Almaniya məktəblərində dini istək əsasında öyrənmək olar. Özü də 14 yaşınadək bu barədə qərarı uşaq yox, valideyn verir. Kim ki, din barədə məlumat almaq istəyir, əsasən katoliklik və protestantlığa müraciət edir. Son illər

ərzində Almaniyanın federal torpaqları tədris proqramına islam dini barədə də ümumi məlumatlar daxil edirlər. Rəsmi yanaşma bundan ibarətdir ki, hökumət ənənəvi islam dəyərləri ilə demokratik prinsiplər - tolerantlıq və cinsi bərabərliyi bir araya gətirmək istəyir.

Almaniya məktəblərində din dərslərinə dair fakültativ yanaşmanı Avropanın bir sıra ölkələri - İspaniya, Portuqaliya, Çexiya, Xorvatiya, Slovakiya, Macarıstan və b. ölkələrdə müşahidə etmək olar. Polşada isə məktəblərdə uşaqlar həftədə iki dəfə olmaqla “Tanrı qanunu” dərslərini keçir və katolikliyin əsasları barədə məlumat alırlar.

→Ardı səh.7

35 Avropa ölkəsindən olan həmkarlarla birgə iş imkanı

Azərbaycan müəllimləri Türkiyə, Gürcüstan və Fransa müəllimləri ilə sıx əməkdaşlıq edirlər

Bakıdan əlavə ölkəmizin 37 regionu. 494 məktəbdən 1750 müəllimin iştirakı ilə 1417 təhsil layihəsi. Bu, Azərbaycanın artıq 5 ildir ki, qoşulduğu “eTwinning Plus” layihəsinə töhfəsinin rəqəmlərlə ifadəsidir.

Qeyd edək ki, “eTwinning Plus” layihəsi Avropa İttifaqının Fasiləsiz Təhsil Proqramının tərkib hissəsidir. Layihənin əsas məqsədi pedaqoji işçilər arasında əməkdaşlıq imkanlarını genişləndirmək, 35 Avropa ölkəsindən

olan həmkarlar ilə birgə təhsilin inkişafı istiqamətində müxtəlif layihələr icra etmək üçün şərait yaratmaqdır.

“eTwinning Plus” müəllimlərə nə verir?

Bütün Avropa məktəblərində tanınan, müəllimlər arasında böyük rəğbət qazanan bu layihəyə qoşulan müəllimlər təcrübə mübadiləsi edir, birgə layihələr həyata keçirir, çalışdıqları mək-

təblərin, dərslər dedikləri şagirdlərin əlaqələrini genişləndirirlər. Avropa üzrə 500 mindən artıq müəllimin təmsil olduğu portal bura daxil olan hər hansı müəllim üçün həmin 500 min nəfərlə əlaqə imkanı yaradır. Başqa sözlə, layihəyə qoşulan hər müəllim Avropanın qabaqçılıq təcrübəsini öyrənmək, tətbiq etmək üçün bir fürsət əldə edir.

Başqa bir fürsət. Bu layihədə iştirak edən müəllimlər günə kompüterini açıb layihə ilə bağlı rəyləri oxumaqla başlayırlar. Bu, o deməkdir ki, müasir texnologiya müəllimin gündəlik həyatına daxil olur.

Daha bir fürsət. Eyni mövzunu həm

Fransadakı, həm də Azərbaycanda bir müəllim keçir. Yenilikçi, müasir dərslər tələblərinə uyğun tədris həyata keçirmək istəyən müəllimlərin cəlb olunduğu bu layihə çərçivəsində orta dərslər keçilir, videokonfranslar təşkil edilir. Şagirdlər bir-birinə dərslərindən danışirlər.

Qurulan əlaqələrin nəticəsində müəllimlərin təcrübəsi, şagirdlərin isə dil bacarıqları inkişaf edir. Şagirdlər sosiallaşır, yaşlılarının başqa ölkədə eyni mövzunu necə öyrəndiyinə dair təsəvvürü formalaşır, dünyagörüşü inkişaf edir.

→Ardı səh.6

Məktəb üçün PR

Müasir dünyamızın başlıca reallıqlarından biri kommunikasiyaların misilsiz dərəcədə inkişafıdır. Cəmiyyətin müxtəlif subyektləri arasında ünsiyyətin getdikcə genişlənməsi həyatın mənzərəsini dəyişir. Təkcə birgə yaşayış şərtlərində deyil, insanların şüurunda da böyük dəyişikliklər yaranır. Bu isə kommunikasiya proseslərində düzgün, çevik və məqsədyönlü iştirak ehtiyacını aktuallaşdırır. İctimaiyyətlə əlaqələrin peşəkar şəkildə qurulması təhsil ocaqları üçün də çox mühümdür. İstənilən cəmiyyətin inkişafı onun təhsilindən başlanır. Məktəb hər bir ailənin, icmanın, ümumən toplumun ən çox ünsiyyət qurduğu, gələcəklə bağlı böyük gözləntilərinin olduğu sosial subyektdir. Bu isə tarixən insanların maarif qaynağı sayılan məktəbi bəzən ayrı-ayrı fərdlərin, qrupların aqressiv münasibəti, sort ittihamları ilə də üz-üzə qoyur. Ona görə də məktəbin öz müsbət obrazını qoruması və daha da möhkəmləndirməsi, arzuolunmaz hücum və qaragürühu ittihamlardan müdafiə olunmasına həmişə ehtiyacı var. Bu yerdə son illər leksikonumuza daxil olmuş “İctimaiyyətlə əlaqələr”, yaxud qısaca PR (Public relations) fəaliyyəti aktualıq kəsb etməyə başlayır.

→Ardı səh.8

Tələbə-könüllülər Bakı Marafonunda

Təhsil Nazirliyinin 600-dən çox “BİR” tələbə-könüllüsü Heydər Əliyev Fondunun təşkilatçılığı ilə keçiriləcək “Bakı Marafonu - 2019”-a dəstək göstərəcək.

“Bakı Marafonu-2019” layihəsinin məqsədi idmanın inkişafına tökan vermək, sağlam həyat tərzi təbliğ etməkdir. Marafon mayın 5-də baş tutacaqdır.

“Küləyə qalib gəl” şüarı altında artıq dördüncü ildir təşkil olunan Bakı Marafonu Dövlət Bayrağı Meydanından start götürərək Bakı Olimpiya Stadionuna qədər 21 km məsafəni əhatə edəcək. Marafonun bütün iştirakçıları yarıq zamanı “BİR” könüllülərin dəstəyindən faydalanacaqlar.

Mart-aprel ayından “BİR” könüllülər Bakı şəhərinin ticarət mərkəzlərindəki (“28 Mall”, “Gənclik Mall”, “Port Bakı Mall”) qeydiyyat məntəqələrində marafon iştirakçıların qeydiyyat prosesini həyata keçirirlər. Marafon günü tələbə-könüllülər xüsusi əyləncə proqramlarının təşkili, logistika, nəzarət, iştirakçıların yönləndirilməsi və digər işlərdə fəaliyyət göstərərək tədbirin uğurla həyata keçirilməsinə dəstək olacaqlar.

Qeyd edək ki, “Bir” Tələbə-Könüllü proqramı milli könüllü platforması kimi 21000-dən çox tələbə-könüllü üzvə malikdir. Tələbələrin şəxsi inkişafı və asudə vaxtlarının səmərəli dəyərləndirilməsi üçün 6 istiqamətdə fəaliyyət göstərən proqram tərəfindən indiyədək 400-dən çox yerli və beynəlxalq tədbirə könüllü, eləcə də təşkilatı dəstək verilib.

“BİR” könüllü olmaq istəyən tələbələr www.konullu.edu.az saytı vasitəsilə qeydiyyatdan keçə və proqrama qoşula bilərlər.

“Universitetlər innovasiyalarla ayaqlaşmaqda çətinlik çəkirlər”

Orxan Kərimzadə:
“Elmlərin inteqrasiyası olmadan
nəticə əldə etmək mümkün deyil”

Səh.9

RƏSMİ XRONİKA

■ Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva mayın 2-də Bakıda “Ayrı-seçkilik, qeyri-bərabərlik və zorakı münaqişəyə qarşı fəaliyyət naminə dialoq quraq” şüarı altında işə başlayan V Ümumdünya Mədəniyyətlər Arası Dialoq Forumunun açılış mərasimində iştirak ediblər. Dövlət başçısı mərasimdə nitq söyləyib.

■ Ölkə başçısı İlham Əliyev mayın 2-də Yaponiyanın İmperatoru Naruhitoya bu ölkənin 126-cı İmperatoru olaraq Taxta çıxması münasibətilə təbrik məktubu ünvanlayıb.

■ Prezident İlham Əliyev mayın 1-də Uruqvay Şərqi Respublikasının xarici işlər naziri Rodolfo Nin Novoa, Ümumdünya Yəhudi Konqresinin, Avrasiya Yəhudi Konqresinin və Avropa Yəhudilərinin Bakı dini icmasının rəhbərlərinin daxil olduğu nümayəndə heyətini qəbul edib.

■ Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev aprelin 30-da ABŞ Dövlət katibinin Avropa və Avrasiya məsələləri üzrə köməkçisinin müavini Corc Kenti qəbul edib.

■ Dövlət başçısı İlham Əliyev aprelin 30-da Polşa Respublikasının Prezidenti Andżej Duda bu ölkənin milli bayramı - Konstitusiyaya Günü münasibətilə təbrik məktubu ünvanlayıb.

■ Ölkə başçısı İlham Əliyev aprelin 29-da Xorvatiya Respublikası Baş nazirinin müavini, xarici işlər və Avropa məsələləri naziri xanım Mariya Buriçin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətini, Argentina Milli Konqresinin Deputatları Palatasının sədri Emilio Monzonu qəbul edib.

■ Aprelin 29-da dövlət başçısı İlham Əliyev “Nə? Harada? Nə zaman?” Televiziya Klubu Komandası üzvlərinin “Tərəqqi” medalı ilə təltif edilməsi haqqında sərəncam imzalayıb.

■ Ölkə başçısı İlham Əliyev aprelin 29-da “Azərbaycan Respublikasında qida təhlükəsizliyinin təmin edilməsinə dair 2019-2025-ci illər üçün Dövlət Proqramı”nın təsdiq edilməsi haqqında sərəncam imzalayıb.

■ Aprelin 28-də Bakıda “Formula-1” üzrə dünya çempionatının dördüncü mərhələsinin - SOCAR Azərbaycan Qran-pris-

nin əsas yarışı keçirilib. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva “Formula-1” üzrə dünya çempionatının dördüncü mərhələsinin - SOCAR Azərbaycan Qran-prisinin əsas yarışına baxıblar.

Azərbaycan Respublikasının dövlət himninin ifa olunmasından sonra “Formula-1” Azərbaycan Qran-prisinin 51 dövrədən ibarət əsas yarışı başlayıb. Gərgin idman mübarizəsinin yekununda “Mercedes” komandasının pilotu Valtteri Bottas “Formula-1” SOCAR Azərbaycan Qran-prisinin qalibi adını qazanıb. Yarış başa çatdıqdan sonra qaliblərin mükafatlandırılması mərasimi keçirilib. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Qran-prinin qalibi Valtteri Bottasa kuboku təqdim edib.

■ Aprelin 26-da Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti Pekində işə başlayan 2-ci “Bir kəmə, bir yol” Beynəlxalq Əməkdaşlıq Forumunda iştirak edib. Forumun ikinci hissəsi dövlət başçılar səviyyəsində “Daha parlaq birgə gələcəyin qurulması” mövzusunda həsr olunub. Dövlət başçısı yüksək səviyyəli bu görüşdə çıxış edib.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Tacikistan Prezidenti Emoməli Rəhmon Forum çərçivəsində söhbət ediblər.

Həmin gün Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin və Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putinin Pekində görüşü olub. Dövlət başçıları görüşdə çıxış ediblər. Prezident İlham Əliyev aprelin 27-də öz işini davam etdirən 2-ci “Bir kəmə, bir yol” Beynəlxalq Əməkdaşlıq Forumunda, sonra forumun “Qarşılıqlı siyasətin gücləndirilməsi və daha yaxın tərəfdaşlığın qurulması” mövzusunda həsr olunan ikinci sessiyasında iştirak edib. Ölkə başçısı daha sonra “BMT-nin 2030-cu il Gündəliyini həyata keçirmək üçün yaşıl və dayanıqlı inkişafın təşviqi” mövzusunda həsr olunan üçüncü sessiyasında da iştirak və çıxış edib.

■ Aprelin 26-da dövlət başçısı İlham Əliyev Azərbaycanın pravoslav xristian icmasını müqəddəs Pasxa bayramı münasibətilə təbrik edib.

“Ağıllı Bütçə” layihəsi çərçivəsində poster yarışa

“Ağıllı Bütçə” layihəsi çərçivəsində poster yarışa təşkil edilib. Tədbirin əsas məqsədi gənclərin yaradıcı düşüncə bacarıqlarını inkişaf etdirmək və onlar arasında maliyyə savadlılığını təşviq etməkdir.

Layihənin ilkin mərhələsində bir neçə ümumi təhsil müəssisələrindən olan 300 gənc arasında interaktiv bütçə oyunu keçirilib. Onlar bu yolla bütçə planlaşdırılması, bütçəyə nəzarət, gəlir, xərc və qənaət etmək kimi anlayışlarla tanış olub, bu istiqamətdə praktiki bacarıqlarını artırblar.

“Ağıllı Bütçə” layihəsinin növbəti mərhələsi olan poster yarışında 23 komandadan ibarət 168 nəfər iştirak edib. Komandalar maliyyənin əsas anlayışları olan büt-

cə, bank, bank kartları, vergi, sığorta və s. mövzular əsasında posterlər hazırlayıblar.

Münsiflər heyəti təqdim olunan posterləri kreativ düşüncə, mesajın aydınlığı və təqdimatın qabiliyyətinə görə qiymətləndirərək 3 ən yaxşı poster hazırlayan komandaları 1-ci, 2-ci və 3-cü yerə layiq görüblər. Qalib komandalara sertifikatlar və hədiyyələr təqdim olunub. “Ağıllı Bütçə” layihəsi poster yarışa ilə yekunlaşıb.

Qeyd edək ki, poster yarışa Azərbaycan Gənclərinin Nailiyyəti İctimai Birliyi Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Gənclər Fondunun maliyyə dəstəyi ilə təşkil edilib. Təhsil Nazirliyi və Mərkəzi Bank layihənin strateji tərəfdaşı kimi çıxış ediblər.

Prezident İlham Əliyev: “Azərbaycanda bir dənə də olsun qəzalı məktəb olmamalıdır”

Aprelin 30-da ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyevin sədrliyi ilə Nazirlər Kabinetinin 2019-cu ilin birinci rübünün sosial-iqtisadi inkişafının yekunlarına və qarşıda duran vəzifələrə həsr olunan iclası keçirilib.

İclasda bu il yanvar ayında regionların sosial-iqtisadi inkişafına dair dördüncü Dövlət Proqramının qəbul edildiyini deyən ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyev bildirib ki, bu da çox önəmli hadisədir: “Üçüncü proqram uğurla və artıqlaması ilə icra edilmişdir. Üç proqramın icrası nəticəsində ölkəmizdə bir çox önəmli məsələlər öz həllini tapıb, o cümlədən sosial infrastruktur sahəsində. 3200-dən çox məktəb tikilib və təmir edilib. Bizdə məktəb fondu təqribən 5000-ə yaxındır. Onların böyük hissəsi yenidən qurulub və bu proses davam etdirilir”.

Dövlət başçısı iclasda ölkənin sosial infrastrukturunun daim diqqət mərkəzində olduğunu qeyd edib:

“Bu il 100-ə yaxın məktəb tikiləcək və ya əsaslı təmir ediləcək, o cümlədən modul tipli məktəblər. Bunun da çox böyük faydası var, xüsusilə ucaq kəndlərdə. Bu məktəblər həm tez bir zamanda ərsəyə gəlir, həm də

keyfiyyət baxımından çox yüksək standartlara cavab verir”.

Ölkə Prezidenti qəzalı məktəblər probleminin həlli istiqamətində böyük işlər görüldüyünü diqqətə çatdırıb: “Beləliklə, hesab edirəm ki,

biz qəzalı məktəblər problemini bu il, uzaqbaşı gələnlərlə həll edəcəyik. Yəni, Azərbaycanda bir dənə də olsun qəzalı məktəb olmamalıdır. Bu istiqamətdə böyük işlər görülməli və görülməlidir”.

Hədəfləri böyütmək lazımdır

Ruhியə DAŞSALAHLI

“Məktəblinin dostu” layihəsi növbəti hesabatını verib. İki ildən artıq dövrü əhatə edən hesabat tədbiri 20 nömrəli məktəb-liseydə baş tutub. Məktəblinin dostları, psixoloqlar, millət vəkili, valideynlərin iştirakı ilə layihənin fəaliyyəti və onun nəticələri geniş müzakirə olub. Layihənin rəhbəri Rüstəm Ağayev fəaliyyətləri dövründə gördükləri işlərdən danışdı.

Məlumat üçün qeyd edək ki, “Məktəblinin dostu” pilot layihəsi 2016-cı ilin dekabr ayında Təhsil Nazirliyi və Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyinin birgə tərəfdaşlığı ilə 30 ümumi təhsil müəssisəsində fəaliyyətə başlayıb. Layihə hazırda Bakı şəhərindəki 35 ümumi təhsil müəssisəsində həyata keçirilir. Hər məktəbdə şagird sayına uyğun olaraq, minimum 3 nəfər məktəblinin dostu fəaliyyət göstərir. Əsas məqsədi müəllim və şagirdlər üçün təhlükəsiz mühit yaratmaq, fəvqəladə hal baş verdikdə ilkin tibbi və psixoloji yardım göstərmək, mütəmadi olaraq şagird, valideyn, təlim-tərbiyə müəssisələrinin kollektivi ilə məarifləndirmə və diaqnostik işlər aparmaqdır.

Layihə genişlənir

Bakı Şəhəri üzrə Təhsil İdarəsinin (BŞTİ) müdiri Rəşad Tağıyev “Məktəblinin dostu” layihəsinin artmaqda olan nüfuzunu xüsusi qeyd edib. Onun sözlərinə görə, “Məktəblinin dostları” hər bir yaş mərhələsində uşaqların hərtərəfli şəxsi keyfiyyətlərinin və intellektual inkişafının təmin edilməsi, onlarda özünütərbiyə və özünüinkişaf bacarığının formalaşdırılmasında iştirak edirlər.

Məktəblinin dostları deputatların nəzərində

Layihənin məktəblərdə fəaliyyəti və məktəb rəhbərliyi ilə münasibətləri tədbir iştirakçılarının marağına və geniş müzakirəsinə səbəb olub. Məktəblinin dostlarının məktəb rəhbərliyindən asılı olub-olmamasıyla maraqlanan deputat Çingiz Qənizadənin sualına cavab olaraq,

“Məktəblinin dostu” layihəsinin əhatə dairəsi genişləndirilir

layihə rəhbəri Rüstəm Ağayev onların məktəb rəhbərliyindən asılı olmadığını, hadisələr, problemlərlə bağlı birbaşa layihə rəhbərliyinə hesabat verdiklərini deyib.

BŞTİ müdiri Rəşad Tağıyev məktəblinin dostlarının məktəblərdə ilk vaxtlar böyük müqavimətlə qarşılandığını vurğulayıb: “Direktorlar qorxur, layihəni məktəbə buraxmaq istəmirdilər. Uzun müddət hər hansı problem qeydə alınmayan məktəblərdəki məktəblinin dostlarını layihənin olmadığı təhsil müəssisələrinə aparmaq istədik. Hazırda layihənin olduğu məktəblərin direktorları etiraz edərək məktəblinin dostlarının məktəbdən getməsinə razı olmur”.

BŞTİ rəhbəri hazırda mövcud olan tələbatı nəzərə alaraq “Məktəblinin dostu” layihəsinin əhatə dairəsinin genişləndiriləcəyini deyib. Millət vəkili Fazil Mustafa məktəbi şəffaf, açıq mühitə çevirmək baxımından təqdirəlayiq olduğunu desə də, layihənin genişləndirilməsinin mümkün olacağına inanmadığını qeyd edib: “Layihə məktəbə, məktəb direktorlarına nəzarət baxımından çox yaxşı layihədir. Belə bir layihənin məktəblərdə fəaliyyət göstərməsinə direktorlar mane olacaqlar. İnanmıram ki, onlar məktəbdə bu layihənin fəaliyyətinə dəstək versinlər”.

Millət vəkili Aydın Mirzəzadə isə layihəni yüksək qiymətləndirərək başqa məktəblərdə də genişləndirilməsinə dəstək verəcəyini söyləyib: “May ayında Milli Məclisdə

keçiriləcək bütçə müzakirələrində “Məktəblinin dostu” layihəsinin bütün məktəblərdə tətbiqi ilə bağlı təklif irəli sürəcəyəm”.

Məktəblinin dostları valideynlərin gözündə

20 nömrəli məktəbdə I sinif şagirdi İnci Əsədi-Kuhanın valideyni Sima Əsədi-Kuhan məktəblinin dostlarının uşaqlara qayğısından danışdı. Uşaqlara qarşı çox diqqətli olduqlarını vurğulayan valideyn məhz onların sayəsində uşaqlarından nigran qalmadıqlarını deyib. Məktəblinin dostları sayəsində uşağının məktəbə sürətlə adaptasiya olunduğunu, məktəbə həvəslə getdiyini söyləyib.

Tədbirdə iştirak edən 20 nömrəli məktəb-liseyin şagirdləri Gülnur və Leyla Ağakışiyevlərin atası Əhməd Ağakışiyev məktəblinin dostlarının onun qızları ilə qurduğu dostluq münasibətindən danışdı: “Kiçik qızım Leyla su çiçəyi çıxarıb. Bu günlərdə dərslərdə iştirak etmir. Məktəblinin dostları hər gün ona zəng edir, halını soruşurlar. Qızım çox səmimi münasibət qurublar. Məktəblinin dostları - Mətanət, Püstə, Kənanın adı evimizdə hər zaman hallandır”.

Gözü adlarını çəkdiyi məktəblinin dostlarını axtaran valideynə layihə rəhbəri R.Ağayev məlumat verib ki, məktəblinin dostları bir məktəbdə daim qalmır. Adımı çəkdiyi gənclər də artıq başqa məktəblərdə fəaliyyət göstərirlər: “Məktəblinin dostları kimi fəaliyyət göstərən gəncləri tez-tez dəyişdirib,

başqa məktəblərə göndəririk. Düzdür, bu, müəyyən problemlər də yadır. Uşaqlar sonradan dostlarını axtarırlar”.

Bu məqam da müzakirələrə səbəb olub. Əvvəlcə məktəblinin dostlarının məktəbi dəyişməsinin dostlaşdıqları şagirdlərə necə təsir etməsinin psixoloji tərəfləri ilə maraqlanan tədbir iştirakçıları sonradan layihə rəhbərliyini bu məsələ üzərində düşüncəyə dəvət edib, məktəblinin dostlarının yerini tez-tez dəyişmələrinə ehtiyac olmadığını vurğulayıblar.

“Məktəblinin dostu”nun hədəfi böyümlüdür

Məktəblinin dostları məktəbdə təhlükəsiz mühit yaratsa da, bu, əsas məqsəd, hədəf olmamalıdır. Millət vəkili Fazil Mustafa fikrincə, məktəblinin dostları, sadəcə, təhlükəsizliyə xidmət etməməli, məktəblilərə bir sıra keyfiyyətlərin aşılanması üçün fəal rol oynamalıdır: “İnsanlar məktəbi bitirəndən sonra yaddaşında onun məktəbdə təhlükəsizliyi ilə bağlı görülən tədbirlər qalır. Ona görə də hədəfləri böyütmək lazımdır”.

F.Mustafanın fikrincə, “Məktəblinin dostu” layihəsinin maliyyə mənbəyi barədə də düşüncəyə vaxtdır: “Layihəni genişləndirmək, bütün məktəblərdə tətbiqinə başlamaq lazım gələrsə, bütçədən ayrılan vəsait çatmayacaq. Odur ki, özünümaliyyələşdirmənin yolunu tapmaq lazımdır. Bütçədən maliyyələşmək həmişə mümkün olmur”.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının illik ümumi yığıncağı keçirilib

Mayın 1-də Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının (AMEA) illik ümumi yığıncağı keçirilib.

Tədbirdə Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının rəhbəri, akademik Ramiz Mehdiyev, Prezident Administrasiyasının humanitar siyasət məsələləri şöbəsinin müdiri Fərəh Əliyeva, Baş nazirin müavini Əli Əhmədov, müxtəlif dövlət qurumlarının və ali təhsil müəssisələrinin rəhbərləri, AMEA-nın həqiqi və müxbir üzvləri, institut və təşkilatların direktorları, KİV nümayəndələri iştirak ediblər.

Tədbir iştirakçıları əvvəlcə AMEA-nın elmi nailiyyətlərini əks etdirən sərgi ilə tanış olublar. Sərgidə akademiyanın institut və təşkilatları, regional bölmə və elmi mərkəzləri, eləcə də Rəyasət Heyəti üçün ayrılmış guşələrdə Azərbaycan, rus və ingilis dillərində müxtəlif nəşrlər və istehsal olunan yeni məhsullar nümayiş etdirilib.

Tədbirdə Azərbaycan elminin inkişafında xüsusi xidmətləri olan görkəmli alimlərin xatirələri bir dəqiqəlik sükutla yad edilib.

AMEA-nın prezidenti, akademik Akif Əlizadə tədbir iştirakçılarının ümumi yığıncağın gündəliyi ilə tanış edib.

Sonra akademik Akif Əlizadə AMEA-nın 2018-ci il üzrə elmi və elmi-təşkilati fəaliyyətinə dair məruzə ilə çıxış edib. AMEA-nın rəhbəri dövlət siyasətinin mühüm strateji hədəflərinə uyğun olaraq, 2018-ci ildə respublikamızda elm və təhsilin inkişafı istiqamətində görülən mühüm tədbirlər və əldə edilən uğurlar haqqında məlumat verib: "Ötən il AMEA tərəfindən elmi-texniki potensialın inkişaf etdirilməsi, multidisiplinar tədqiqatların aparılması, beynəlxalq elmi əlaqələrin genişləndirilməsi, elm, təhsil və iqtisadiyyat arasında əlaqələrin gücləndirilməsi, yüksəkixtisaslı kadrların hazırlanması, elmi tədqiqat fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi, elmi potensialın ölkənin sosial-iqtisadi problemlərinin həllinə yönəldilməsi və digər istiqamətlərdə mühüm işlər görüldü".

Akademik Akif Əlizadə Prezident İlham Əliyevin ölkədə "Elm Günü"nin təsis edilməsi haqqında 2018-ci il 9 aprel tarixli Sərəncam imzaladığını xatırladaraq bunun dövlətimizin başçısının elminizə diqqət və qayğısının daha bir göstəricisi olduğunu bildirib. Diqqətə çatdırılıb ki, 2018-ci ildə AMEA-nın elmi müəssisələri 20-yə yaxın dövlət proqramının və digər tapşırıqların icrasında yaxından iştirak edib. Akademiyada dövlətin elm siyasətinin reallaşması üzrə mühüm elmi tədqiqat işləri və layihələr həyata keçirilib. Elmlə təhsilin vəhdətindən danışan Akif Əlizadə qeyd edib ki, kadr hazırlığı sisteminin müasir standartlara uyğun təkmilləşdirilməsi, elmi tədqiqat işlərinin nəticələrinin tədris prosesində tətbiqi məqsədlə hesabata ilində mühüm tədbirlər görüldü. 2018/2019-cu tədris ili üçün AMEA-nın magistraturasına 19 ixtisas, 48 ixtisaslaşma üzrə 67 nəfər yüksək balla qəbul olundu.

AMEA-nın prezidenti innovativ fəaliyyət sahəsində görülən işlər haqqında da məlumat verib. Hesabat ilində AMEA Yüksək Texnologiyalar Parkında (YTP) innovasiya məhsullarının və yüksək texnologiyaların, həmçinin strateji əhəmiyyətli məhsulların hazırlanması, işlənilməsi, təkmilləşdirilməsi məqsədilə elmi tədqiqatların və təcrübə-konstruktor işlərinin aparılması, onların nəticələrinin sənaye, xidmət və digər sahələrdə tətbiqi istiqamətində mühüm nəticələr əldə edildiyini, 2018-ci ildə YTP-nin rezidentlərinin sayının 11-ə çatdığını deyib.

Akademik Akif Əlizadə beynəlxalq elmi əlaqələrdən də danışdı, 2018-ci ildə bir sıra xarici ölkələrin elmi müəssisələri ilə əməkdaşlığa dair imzalanan müqavilələrin əhəmiyyətindən bəhs edib. Bildirilib ki, ötən il AMEA-nın əsas fəaliyyət istiqamətlərindən olan sosial sahədə də mühüm tədbirlər həyata keçirilib. Əməkdaşların sosial-iqtisadi hüquqlarının qorunması, iş və yaşayış şəraitinin yaxşılaşdırılması, əməkhaqlarının artırılması, onların istirahətinin və

sağlamlıqlarının təmin olunması, mənzil təminatının həlli istiqamətində bir sıra işlər görüldü.

Məruzədən sonra AMEA-nın akademik-katibi, akademik Rasim Əliquliyev AMEA Rəyasət Heyətinin 2018-ci ildəki elmi və elmi-təşkilati fəaliyyətinə dair sualları cavablandıraraq, Yığıncaqda akademik Z.Bünyadov adına Şərqşünaslıq İnstitutunun elmi işlər üzrə direktor müavini, akademik Şahin Mustafayev, Ə.Hüseynov adına İdarəetmə Sistemləri İnstitutunda laboratoriya rəhbəri, akademik Asəf Hacıyev və AMEA Rəyasət Heyəti aparatının elm və təhsil baş idarəsinin rəisi, AMEA-nın müxbir üzvü Əminəgə Sadıqov çıxış ediblər.

Tədbirdə ümumi yığıncağın qərar layihəsi müzakirə olunub. AMEA-nın Rəyasət Heyətinin 2018-ci ildəki fəaliyyəti qənaətbəx hesab olunaraq hesabat təsdiq edilib. Qərara əsasən, AMEA-nın Rəyasət Heyətinə Prezident İlham Əliyevin elmin inkişafı ilə bağlı qarşıya qoyduğu vəzifələrin icrasının davam etdirilməsi, dövlətin elmi-texniki siyasətinin işlənilib hazırlanmasında və həyata keçirilməsində AMEA-nın iştirakının daha da gücləndirilməsi tapşırılıb. Həmçinin "Milli iqtisadiyyat və iqtisadiyyatın əsas sektorları üzrə strateji yol xəritələri"nin və digər dövlət proqramlarının həyata keçirilməsi

ilə bağlı müvafiq qurumlarla əməkdaşlığın və elmi tədqiqat işlərinin gücləndirilməsi, ümummilli lider Heydər Əliyevin respublikamızda hakimiyyətə gəlməsinin 50 illik yubileyi ilə əlaqədar onun ölkəmizin siyasi, ictimai və mədəni həyatında oynadığı tarixi rolunun elmi əsaslarla araşdırılmasının davam etdirilməsi və "Böyük Azərbaycan şairi İmadəddin Nəsiminin 650 illik yubileyinin qeyd edilməsi haqqında" dövlətimizin başçısının Sərəncamının və Nazirlər Kabinetinin müvafiq qərarının icrası istiqamətində tapşırıqlar verilib. Qərarda nüvə fizikası, nanotexnologiyalar və nanostruktururlar, informasiya texnologiyaları, tətbiqi riyaziyyat və riyazi modelləşdirmə, süni intellekt sistemləri və mexatronika, astrofizika, kimya texnologiyasının və materialşünaslığın nəzəri problemləri, neft kimyası və üzvi sintez, böyük dərinlik neftləri, geodinamika və seysmologiya, qlobal dəyişikliklər və iqlim, molekulyar biologiya, gen mühəndisliyi, əhəlinin sağlamlığı və biotibb üzrə fundamental və tətbiqi tədqiqatlar prioritet elmi istiqamətlər kimi üstünlük verilməsi əksini tapıb. Bundan başqa, Azərbaycan tarixi, ədəbiyyatı, dili, incəsənəti və folklorunun regional və global problemləri, sosial və etnik proseslər, global iqtisadi, siyasi, hüquqi faktorların ölkəmizə potensial təsiri ilə bağlı

tədqiqatların davam etdirilməsi tapşırılıb. Həmçinin AMEA-da əldə olunan mühüm elmi nəticələrin nüfuzlu elmi bazalara inteqrasiyasının daha da sürətləndirilməsi, akademiya nəşr olunan jurnalların bu bazaların tələblərinə uyğunlaşdırılması üçün zəruri tədbirlərin davam etdirilməsi, AMEA-da magistratura təhsilinin daha da inkişafı, AMEA-nın Yüksək Texnologiyalar Parkının yerli və beynəlxalq elmi-texnoloji şirkətlərlə və biznes strukturları ilə əməkdaşlığının genişləndirilməsi və digər istiqamətlərdə tapşırıqlar verilib.

Yığıncaqda AMEA-nın vitse-prezidenti və Kimya Elmləri Bölməsinin akademik-katibi vəzifələrinə seçkilər keçirilib. Gizli səsvermə yolu ilə keçirilən seçkilərdə AMEA-nın həqiqi üzvləri iştirak ediblər. Seçkilərin nəticəsinə görə akademik Rasim Əliquliyev AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik Vaqif Fərzəliyev isə Kimya Elmləri Bölməsinin akademik-katibi vəzifələrinə seçiliblər. AMEA-nın akademik-katibi vəzifəsini AMEA-nın müxbir üzvü Əminəgə Sadıqov icra edəcək.

Sonra BMT-nin Baş Assambleyası tərəfindən 2019-cu ilin "Beynəlxalq Kimyəvi Elementlərin Dövrü Cədvəli İli" elan olunması ilə əlaqədar D.İ.Mendeleyevin "Kimyəvi Elementlərin Dövrü Qanunu"nın keşfinin 150 illiyinə həsr

olunan elmi sessiya işə başlayıb. AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik Dilqəm Tağıyev "Kimyəvi elementlərin dövrü sistemi təbiətin fundamental qanunlarından biridir" mövzusunda məruzə ilə çıxış edərək bildirib ki, kimyəvi elementlərin dövrü cədvəli kimyəvi elementləri sistemləşdirməklə bərabər fizika, kimya, biologiya, geokimya, kristalloqrafiya, astrofizika və digər elmlərin də inkişafında mühüm rol oynayır. XX əsrdə dövrü cədvəl bir çox dəyişikliklərə məruz qalmasına baxmayaraq, son nəticədə daha təkmil vəziyyətə gətirilib.

Məruzəçi Azərbaycanda qeyri-üzvi funksional materialların, yarımpəncərəli və topooloji izolyatorların məqsədlə sintezi sahəsində atarışlarda dövrü cədvəlin mühüm rolundan bəhs edib, AMEA-nın Kataliz və Qeyri-üzvi Kimya İnstitutunda son illərdə bu istiqamətdə əldə edilmiş elmi nəticələr haqqında məlumat verib.

Elmi sessiyada Milli Nüvə Tədqiqatları Mərkəzinin sədri, akademik Adil Qəribov, Bakı Dövlət Universitetinin kimya fakültəsinin dekani, professor Əbdülsəid Əzizov və Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetinin kimya və qeyri-üzvi maddələrin texnologiyası kafedrasının müdiri, kimya elmləri doktoru Yunis Qəhrəmanov çıxış ediblər.

Daha sonra yekun nitqi söyləyən akademik Akif Əlizadə doktorantura təhsilinin Avropa təhsil sisteminə inteqrasiyasını təmin etmək məqsədilə Avropa İttifaqının "Erasmus+" proqramının "Nizami" layihəsi çərçivəsində müvafiq tədbirlərin davam etdirilməsinin, gənc alimlərin təcrübə keçmək və təhsil almaq məqsədilə dünyanın nüfuzlu elmi mərkəzlərinə və ali təhsil müəssisələrinə göndərilməsi istiqamətində fəaliyyətin daha da gücləndirilməsinin vacibliyini diqqətə çatdırıb. Qeyd edilib ki, multidisiplinar tədqiqatların gücləndirilməsi istiqamətində riyaziyyat və informatikanın elmin müxtəlif sahələrinə təbii təbii qeyri-neft sektorunun inkişafına öz töhfələrini verməlidirlər.

Sonda akademik Akif Əlizadə Azərbaycan alimlərinə gələcək fəaliyyətlərində uğurlar arzulayıb.

AZƏRTAC

Təhsil naziri Çində səfərdə olub

Çinli həmkarı ilə görüş

Təhsil naziri Ceyhun Bayramov Çin Xalq Respublikasına səfəri çərçivəsində bu ölkənin Təhsil naziri Chen Boasheng ilə görüşüb. Görüş zamanı iki ölkə arasında təhsil sahəsində əməkdaşlığın mövcud vəziyyəti və inkişaf perspektivləri müzakirə olundu.

Həmin gün Təhsil naziri Ceyhun Bayramov Pekin Pedaqoji Universitetinə səfər edərək universitetin rəhbərliyi ilə görüşüb. Görüşdə sözügedən universitetin ölkəmizin ali təhsil müəssi-

sələri ilə əməkdaşlıq imkanları müzakirə olundu.

Daha sonra Təhsil naziri Ceyhun Bayramov Pekin Pedaqoji Universitetində təhsil alan azərbaycanlı tələbələrle görüşüb və onların təhsilləri ilə maraqlandı.

Azərbaycanlı tələbələrle görüş

Aprelin 26-da Təhsil naziri Ceyhun Bayramov Azərbaycanın Çin Xalq Respublikasındakı

səfirliyində bu ölkədə təhsil alan azərbaycanlı tələbələrle görüşüb. Görüşdə Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetinin rektoru Mustafa Babanlı iştirak edib.

Görüş zamanı xaricdə təhsil alan gənclərə xüsusi diqqət göstərildiyini vurğulayan Təhsil naziri tələbələrin hər birinin ölkəmizi layiqincə təmsil edəcəyinə ümidvar olduğunu bildirib, həmçinin ölkələrimiz arasında təhsil sahəsində əlaqələrin inkişafından danışdı.

Daha sonra Ceyhun Bayramov tələbələrle maraqlandıran sualları cavablandıraraq, "Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyi ilə Çin Xalq Respublikasının Təhsil Nazirliyi arasında 2016-2019-cu illər üçün təhsil sahəsində əməkdaşlıq haqqında Saziş"ə əsasən, hazırda 53 azərbaycanlı tələbə müxtəlif ixtisaslar üzrə Çinin ali təhsil müəssisələrində, 108 Çin vətəndaşı isə Azərbaycanın ali məktəblərində təhsil alır.

Çin televiziyasına müsahibə

Təhsil naziri Ceyhun Bayramov Çin CETV1 televiziyasına müsahibə verib.

"Bir Kəmə, Bir Yol" Beynəlxalq Əməkdaşlıq Forumunun əhəmiyyətindən danışan nazir təhsil sahəsində Azərbaycan və Çin arasında əməkdaşlığın inkişaf etdiyini vurğulayıb.

Ceyhun Bayramov iki ölkə arasında təhsil əlaqələrinin yaxın gələcəkdə daha da genişlənməsinə inanımı ifadə edib.

Müsahibəyə aşağıdakı linkdən baxmaq mümkündür: <http://bit.ly/2LeJRaY>

İdman liseyində görüş

Təhsil nazirinin müavini Firudin Qurbanov Bakı şəhəri 1 nömrəli İdman liseyinin pedaqoji və məşqçi-müəllim heyəti ilə görüş keçirib.

Görüşdən əvvəl dərslər prosesi ilə tanış olan Firudin Qurbanov şəgirdlərlə səmimi söhbət edib.

Görüşdə çıxış edən nazir müavini müasir tələblərə cavab verən idman təmayüllü liseylərin yaradılmasının əhəmiyyətindən danışdı, bu kimi təhsil müəssisələrinin şəgirdlərin təhsil almaları ilə yanaşı, peşəkar idmançı kimi yetişməsinə şərait yaratmaq, ehtiyat idmançı hazırlığı işini daha da təkmilləşdirmək məqsədi daşdığını qeyd edib.

Nazir müavini çıxışında təhsil sisteminə tədrislə yanaşı, əsas diqqətin tətlim-tərbiyə məsələlərinə, müəllim-şagird-valideyn münasibətlərinə yönəldiyini və bu işlərin yerinə yetirilməsində müəllimlərin üzərinə böyük vəzifələr düşdüyünü qeyd edib. Təhsilalanların vətənpərvər, bilikli və bacarıqlı vətəndaş kimi yetişməsinə tərbiyənin strateji istiqamətlərindən bəhs edən Firudin Qurbanov təhsil müəssisələrinin üzərinə düşən məsələlər haqqında fikirlərini bildirdi.

Sonda tədbir iştirakçıların fikirləri dinlənilib, onları maraqlandıran suallar cavablandırıldı.

Tədbirdən sonra müəssisənin maddi-texniki bazası ilə tanış olan nazir müavini səmərəli fəaliyyətin təmin edilməsi məqsədilə müvafiq tədbirlərin həyata keçirilməsi üçün tövsiyə və tapşırıqlarını verib.

Görüşdə nazirliyin Məktəbdənkənar fəaliyyətinin təşkili şöbəsinin, "Məktəblinin dostu" layihəsinin əməkdaşları iştirak edib.

Qeyd edək ki, Bakı şəhəri 1 nömrəli İdman liseyi Təhsil Nazirliyinin birbaşa tabeliyindəki 13 nömrəli İxtisaslaşdırılmış Olimpiya Ehtiyatları Uşaq-Gənclər İdman Məktəbi ilə Bakı şəhəri 277 nömrəli tam orta məktəbin bazasında yaradılıb.

Bakı Dövlət Universitetinin təsis edilməsi tarixindən

Elmin ümumbəşəri olduğu, hansı dildə olursa-olsun, onu öyrənməyin vacibliyi xüsusilə vurğulanırdı.

M.Rəsulzadə bu məsələdən danışarkən deyirdi: *“Onların dəfələri rus elmi, rus mədəniyyəti, – deyər təkrar etmələri əfkari – ümumiyyəni qorxudanmaz... Ültim və finün bitərəfdir. Dünyada rus elmi deyil, beynəlmiləl bir elm var. Biz beynəlmiləl elmi hər bir millətin ağzından eşitdiyimiz kimi, rus professorların ağzından da öyrənə bilərik. Çünki bizə elmi və fənni Çində belə olsa, öyrənməyi tövsiyə etmişlər. Binaim-ileyh Çində öyrənilməsi lazım gələn bir elmi Azərbaycan paytaxtında bir çinli ağzından öyrənməkdən bizim üçün heç bir fərq və xətrə yoxdur. Biz rusluq mərkəzində rus darülfünunlarında təhsil edənlərdən zərər görmədik... Darülfünunun faydalarından birisi də budur ki, burada bir kərə elmi bir müəssisə vicuda gələcək. Bununla məmləkətin məchul qalmış bir çox xüsusiyyəti öyrəniləcəkdir. Cəmaat arasında elmə və fənnə həvəs artacaqdır. Digər tərəfdən, xaricə gətməyə imkanı olmayan tələbələr elm və fənni hasil etmə imkanında olacaqlar. Vəqtilə bu darülfünun get-gədə milliləşəcək... Heç bir millət tarixən ilk addımında milli darülfünuna sahib olmamışdır. Darülfünun hansı dildə olsa da – olsun açıb oxumalıdır...”* (Bax: Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti: 1918–1920. Parlament (Stenoqrafik hesabatlar). Bakı, 1998, II cild, s. 13).

Universitetdə milli dil məsələsi ətrafında müzakirələrdə Səmədəğa Ağamalıoğlu böyük uzaqgörənliklə deyirdi ki, *“Darülfünun olmasa, dil də qüvvətlənməyəcəkdir. Darülfünun olan yerdə dil də böyüyür...”* (Bax: Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti: 1918–1920. Parlament (Stenoqrafik hesabatlar). Bakı, 1998, II cild, s. 18.).

Yeri gəlmişkən, ana dili ilə bağlı bir məsələni də xatırlatmaq vacib sayırıq ki, AXC Hökuməti hələ Gəncədə olarkən tarixi realığı və ölkənin milli kadr potensialındakı çatışmazlığı nəzərə alaraq Azərbaycan (türk) dilini dövlət dili elan (27 iyun 1918-ci il) etsə də, ana dilində bilən mütəxəssislər yetişənədək Hökumət idarələrində rus dilindən istifadəyə də icazə vermişdi. Bunu nəzərə alan *“universitetin və maarifin dostları”*, həmçinin Avropa təhsili görmüş mütərəqqi ziyalılar BDU-da tədrisin ilkin mərhələdə rus dilində aparılmasını dövlət və millətin gələcək mənafeyi baxımından zəruri addım hesab edirdilər. BDU-nun sonrakı inkişaf tarixi göstərdi ki, *“universitetin varlığı milli dilin, adəbiyyatın, tarix və mədəniyyətin hərətarəfli inkişafına geniş yol açır”* arqumentini söyləyənlər öz fikirlərində nə qədər haqlı imiş...

Nəhayət, universitetin açılmasının vacibliyini müdafiə edənlər bu fikirdə idilər ki, universitet təkcə təhsil verməklə kifayətlənməyib, ölkəni, Vətəni, Azərbaycanı tədqiq edib öyrənəcəkdir. Onlar hesab edirdilər ki, dünyanın bütün mədəni müqəllələri kimi xalqımız da universitetə müqəddəs elm və təhsil məbədi kimi sitayiş etməlidir.

AXC-nin maarif naziri Rəşid xan Kaplanov öz tarixi çıxışının sonunda Bakıda universitet açılmasının milli, dövlət və siyasi əhəmiyyətini xüsusilə vurğulayaraq demişdi: *“Elm məbədinə dərcəyi hörmətlə, camelərə, məsəcidlərə girərkən ayaqaballarımızı çıxaran kimi bu elm məbədinə də girərkən mülahizəti – şəxsiyyə, siyasiyyə və firqə nizayətlərini undaraq girməlidir. Əminəm ki, bu daülfünuna istiqbal – milliyəmizi təminədi bir məbəd, elm nəzərilə baxacağıq”* (Bax: Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti: 1918–1920. Parlament (Stenoqrafik hesabatlar). Bakı, 1998, II cild, s.28).

Hesab edirik ki, universitetin yaradılmasının zəruriliyinə dair Parlamentdə söylənilən və BDU-nun sonrakı tarixi taleyini həll edən bu mülahizələr istər tarixilik, istərsə də müasirlik baxımından dəyərlidir.

BDU-nun təsis edilməsinə dair qanun layihələrinin müzakirəsinə başlanılması haqqında məlum qərardan sonra həmin məsələ Parlamentin 25 avqust və 1 sentyabr 1919-cu il tarixli 68-ci və 70-ci iclaslarında ətraflı müzakirə olunaraq, sonuncu iclasda “BDU-nun təsis olunması haqqında Qanun” qəbul edilmişdir.

Azərbaycan Parlamentində 18 sentyabr 1919-cu il tarixindən “BDU-nun Nizamnaməsi”nin oxunuşuna başlanılmış, gərgin müzakirələrdən sonra ayın 29-da təsdiq edilmişdir. Tarixi fakt kimi onu da yada salmalıyıq ki, “BDU-nun təsis edilməsi haqqında Qanun” görkəmli pedaqoq, Parlamentin sədr müavini Sultan Məcid Qənizadə, “BDU-nun Nizamnaməsi” isə tanınmış ziyalı, Parlamentin sədr müavini doktor Həsən bəy Ağayev tərəfindən imzalanmışdır. Yaxşı olardı ki, Azərbaycan Dövlət Arxivində saxlanılan hər iki qanunun surəti bu böyük vətənpərvər insanların imzaları və şəkilləri ilə birlikdə

BDU-nun muzeyində əks etdiriləydi. Bu, tarixdir, həqiqi təbiiyə məktəbidir!..

Azərbaycan Parlamentinin BDU-nun təsis edilməsi haqqında qanunun qəbulu zamanı çıxış edən və həmin qərarı *“təkcə Azərbaycan üçün deyil, bütün islam dünyası üçün böyük tarixi hadisə kimi”* qiymətləndirən universitetin ilk rektoru professor V.İ.Razumovski sonralar bu məsələnin tarixindən danışarkən böyük iftixar hissiylə yazmışdı: *“Azərbaycan öz ali təhsil ocağını yaratdı. Türk (Azərbaycan) xalqının tarixinə yeni parlaq səhifə yazıldı. Avropa ilə Asiyanın qovuşduğunda yeni çırağ yandı”* (Bax: V.İ.Razumovski. Osnovaniye universiteta v Baku. “İzvestiya BQU”, Bakı, 1921, № 2, s.4).

Həqiqətən, o dövrün mətbuatı, qabaqcıl ziyalıları Bakıda universitetin yaradılması xəbərini böyük sevinclə qarşılamış, bunu Azərbaycan xalqının milli-mənəvi təkamülündə, milli tərəqqisində, Vətəndə elm, təhsil və mədəniyyətin gələcək inkişafında yeni dönmənin başlanğıcı kimi dəyərləndirmişdilər.

Universitet haqqında hər iki qanunda bu günümüz və tarixi keçmişimiz üçün əhəmiyyətli olan bir prinsiplə məsələyə də toxunmaq istərdik. Əvvəla, hər iki sənəddə BDU-nun statusu muxtariyyət səlahiyyətli elm-tədris müəssisəsi kimi müəyyənləşdirilmişdir ki, bu status AXC Hökumətinin demokratik prinsiplərə nə qədər diqqət və hörmətlə yanaşdığını göstərir. Bu muxtariyyət statusu Parlamentdə müzakirə olunarkən bir çoxları onun əleyhinə çıxmış, muxtariyyət hüququndan baş verəcək hər hansı sui-istifadənin qarşısını almaq üçün Universitet Şurasına inanılmış siyasi şəxslərin də daxil edilməsini təklif etmişdilər.

Bu fikrə etirazını bildiren M.Rəsulzadə Parlamentdəki çıxışında deyirdi: *“Onların muxtariyyəti siyasi bir muxtariyyət deyil, Nizamnamə daxilində elmi muxtariyyətdir. Əgər biz bu elmi muxtariyyəti haiz heyətə elmlə əlaqəsi olmayanları daxil edərsək, bu doğru olmayacaqdır. Hər halda şimdiki zamanda nöqsanları ilə bərabər, darülfünunu bu şəkildə qəbul edib, ona muxtariyyət verilməlidir”* (Bax: Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti: 1918–1920. Parlament (Stenoqrafik hesabatlar). Bakı, 1998, I cild, s. 92).

Bütün təzyiqlərə baxmayaraq, universitetə muxtariyyət hüququ verildi, lakin bu səlahiyyət o qədər də uzun sürmədi. Status Azərbaycanda Sovet rejiminin ilk illərində (1920–1922) bu və ya başqa şəkildə qorunub saxlanmasa da, Azərbaycanın SSRİ-nin tərkibinə qatılmasından (1922, dekabr) sonra qəbul edilmiş universitet Nizamnaməsi (26 fevral 1923) ilə ona son verildi.

Bu gün Azərbaycanda demokratik prinsiplər əsasında müasir təhsil sistemi qurulur. Sevindirici haldır ki, BDU-ya muxtariyyət statusu verilməsi məsələsi Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 13 iyun 2000-ci il tarixli “Azərbaycan Respublikasında təhsil sisteminin təkmilləşdirilməsi haqqında” Fərmanı ilə yenidən bərpa olundu.

Universitetlə bağlı hüquqi-normativ aktlarda milli və dövlət mənafeyi baxımından çox əhəmiyyətli olan digər bir məsələ Azərbaycan dilinin bütün fakültələrdə məcburi fənn kimi tədris olunması tələbinin qoyulması idi.

Bütövlükdə təhlillər göstərir ki, universitetin təsis edilməsi haqqında qanun və Nizamnamə Azərbaycan xalqının, Azərbaycan dövlətinin mənafeyinə tam uyğun şəkildə hazırlanmış və qəbul edilmişdi.

Deməli ki, universitetin yaradılması haqqında Qanun qəbul ediləndən bir neçə gün sonra Universitet Komissiyasının iclasında rektor və dekanları seçildi. Hökumətin 8 sentyabr 1919-cu il tarixli “BDU-nun rektor və dekanlarının təsdiq edilməsi haqqında” qərarı ilə V.İ.Razumovski rektor, İ.İ.Sirokoqorov və N.A.Dubrovski dekan təsdiq edildilər. Tədrisə başlamaq üçün kadr dəvət etmək məqsədilə rektor V.İ.Razumovski Rostov-Yekaterinoslav – Xarkov marşrutu ilə ezamiyyəyə yollanır, başqaları isə universitet üçün tədris avadanlıqları almaq məqsədilə Avropa ölkələrinə göndərilir. V.İ.Razumovski noyabrın əvvəllərində bir neçə professorla Bakıya qayıdır. Universitet Şurasının 8 noyabr 1919-cu il tarixli iclas protokolundan öyrənirik ki, dərslərə noyabrın 15-də başlamaq qərarı alınır.

Yeri gəlmişkən deməli ki, BDU üçün bina məsələsi istər Hökumət, istərsə də Parlamentdə böyük mübahisələr doğursa da, 1919-cu il avqust ayının 13-dək Bakıda ingilis ordusunun hərbi hospitalı kimi istifadə olunan keçmiş Kommersiya Məktəbinin, eləcə də, 1-ci Bakı Kişi Gimmaziyasının binaları universitetə verilir. Binaların təmirinə imkanlı insanlar, o cümlədən böyük mesənət Hacı Zeynalabdin Tağıyev yardım göstərirlər. Həmin binalardan

birini hazırda akademik Zərifə Əliyeva adına prospektdə yerləşən Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin köhnə tədris korpusu, digəri isə M.Füzuli küçəsindəki keçmiş 4 nömrəli Bakı şəhər Klinik xəstəxanasının binasıdır. Çox təəssüf ki, həmin binalara bu haqda xatirə lövhəsi vurulması “unudulmuşdur”...

Yuxarıda deyildiyi kimi, universitet binaları lazımi avadanlıqlarla təmin olunduqdan, universitetə tələb olunan akademik heyətin müəyyən hissəsi komplektləşdirildikdən, nəhayət, böyük təşkilati hazırlıq işlərindən sonra BDU-da 1919-cu il noyabrın 15-dən sistemli tədrisə başlanılır. Dərslərin başlanması mərasimində Parlamentin və Hökumətin üzvləri, tanınmış ziyalılar və ictimaiyyətin nümayəndələri iştirak edirlər. Professorlar onların qarşısında tələbələrə giriş müəharirələri oxuyurlar.

Beləliklə, 15 noyabr 1919-cu il Azərbaycanın XX əsr milli tarixinə ilk elm və ali təhsil ocağı kimi daxil olan BDU-nun fəaliyyətə başladığı tarixi gün kimi milli yaddaşa həkk olunub. Mətbuatda, xüsusilə rəsmi dövlət orqanı olan “Azərbaycan” qəzetində bu böyük hadisə ilə bağlı çoxsaylı yazılar dərc olunur, BDU-nun açılması Azərbaycanda, islam aləmi və türk dünyasında tarixi hadisə, Azərbaycanın Avropaya və dünyaya tanıdılmasının, Şərqlə və Qərblə sivilizasiyalarının inteqrasiyasının qiymətli vasitəsi, müqəddəs elm və təhsil məbədi kimi dəyərləndirilir. Bu baxımdan həmin günlərdə “Azərbaycan” qəzetində (17.11.1919) çap edilmiş *“Darülfünunun açılması”* başlıqlı yazı diqqəti daha çox cəlb edir. Orada deyilirdi:

“Dün Azərbaycan darülfünunu ilk dəfə olaraq açıldı və ilk gündür ki, məşğuliyyətə başladı. Bir məmləkətdə bir millətin həyat-siyasiyyə və milliyətində darülfünunların, akademiya və təhsil mərkəzləri təraqqi və təcadüdin dərcə və meyarı təyin edilməz. Tarixdə Atina darülfünunun yeni bir Yunanıstan yaratdığı kimi inkar edə bilməz? Bir əsr əvvəl Fransiyayı ələmsizlə təkamülə atan Sorbonna darülfünunu... değılmi?... Almanları 1806-cı il fələkətindən sonra yenidən söhrətə, siyasət və hərba hazırlayan və Napoleonun qəhar bir ittiqam alan Berlin və Hamburg darülfünunları ... olmamışdırmı?”

...Yeni millət, yeni elm, yeni fəlsəfə demək isə, hər bir darülfünun da yeni bir məbəd olması icab edər... Azərbaycan darülfünunu, əlbəttə, bir türk (Azərbaycan) Darülfünudur, çünki türk (Azərbaycan) milləti, türk (Azərbaycan) Parlamani, türk (Azərbaycan) Hökuməti tərəfindən türk (Azərbaycan) gənəliyi üçün açılmışdır. Darülfünunun həyat və məşğuliyyətə başlaması tarixi olan 15 noyabr yeni bir təraqqi dövrünün açılmasının ibtidası olacaqdır...” (Bax: Bakı Dövlət Darülfünununun təsis (Sənədlər toplusu) Bakı, 1989, s. 15).

Hesab edirik ki, əlavə şərhə ehtiyac olmayan bu milli ruhlu yazıda söylənilən, arzu edilən amallar bu gün həqiqətən BDU-nun simasında artıq çoxdan həqiqətə çevrilmişdir.

Beləliklə, BDU ştatda nəzərdə tutulduğundan 2 dəfədən az, cəmi 44 nəfər akademik tərkiblə, o cümlədən 12 professor, 3 dosent və 1 privat dosentlə iki fakültədə: tibb fakültəsinin üç kursunda, tarix-filologiya fakültəsinin birinci kursunda 877 tələbə və 217 azad dinləyici ilə dərslərə başladı. Universitetin akademik tərkibində 9 nəfər Azərbaycanlı müəllim vardı ki, onların içərisində sonralar dünya şöhrətli cərrah akademik Mustafa bəy Topçubaşov və dosent Məmmədağa Şah-taxtinski də vardı. Universitetdə kadr çatışmazlığı üzündən AXC-nin siyasi və dövlət xadimlərindən Məmmədəmin Rəsulzadə və Rəşid xan Kaplanov Osmanlı ədəbiyyatı tarixindən, maarif nazirinin müavini Həmid bəy Şah-taxtinski isə rus dili və ədəbiyyatından müəharirələr oxuyurdular.

Yeri gəlmişkən, bu günümüz üçün də əhəmiyyətli olan bir tarixi məqamı yada salmaq yerinə düşərdi. “BDU-nun Nizamnaməsi”nə görə (48-ci maddə) gələcəkdə pulsuz təhsilə keçənədək ölkənin maliyyə vəziyyəti ilə bağlı müvəqqəti olaraq tələbələrədən müəyyən qədər təhsil haqqı alınması nəzərdə tutuldu. Bunu əsas tutaraq universitetdə tələbələrədən bir tədris ili üçün 500 rubl təhsil haqqı tələb edilir, eyni zamanda Universitet Şurasına tələbələrin 10%-ni təhsil haqqından azad etmək səlahiyyəti verilir. Sonralar bu ənənə 1920-ci illərdə də ölkənin maliyyə durumundan asılı olaraq təbiiq edilmiş, hər tələbədən tədris ili üçün 30 qızıl rubl təhsil haqqı alınmışdı. Bu illərdə tələbələrin 50%-ə qədəri təhsil haqqından azad edilə bilərdi...

Lakin, təəssüf ki, universitetlə bağlı sevincli günlərlə, xoş amallarla yaşayan AXC Hökuməti Sovet Rusiyasının XI “Qızıl ordu”-nun hərbi müdaxiləsi ilə devrildi və Azərbaycan Dövlət hakimiyyəti quruldu. Univer-

sitetin tarixində yeni mərhələ başlandı. Azərbaycanın yeni maarif komissarı Dadaş Bün-yadzadə 1920-ci il mayın 11-də rektor V.İ.Razumovskiye müraciət edərək universitetin “sosialist əmək quruluşu” prinsiplərinə uyğun yeni Nizamnaməsinin hazırlamaq haqqında tapşırıq verdi. Lakin V.İ.Razumovski bir il əvvəl böyük çətinliklə yaratdığı universitet Nizamnaməsini öz əli ilə dağıtmışdı. Azərbaycanın yeni Nizamnaməsi 1978-ci il Konstitusiyasında Azərbaycan dilinə dövlət dili statusu verildi. Heydər Əliyevin Azərbaycan-da hakimiyyətinin ilk dövründə (1969–1982) onun böyük himayəsi ilə universitet respublikada ali məktəblərin həqiqi bəyraqdarına çevrildi, universitetdə mənəvi iqlim salınmış, universitetlə bağlı yaranmış “Qoy, ədalət zər-fər çalsın!” aforizmi Azərbaycanda mənəvi-əxlaqi prinsiplərə çevrildi, universitet o illərdə respublikadan kənara göndərilən 15 mindən artıq Azərbaycanlı gənclərin seçilməsi üçün baş qarəgaha çevrildi. Bütün bu uğurların ilhamçısı və rəhbəri olan Heydər Əliyevin universitetə hər gəlişi əsl ümumxalq bayramına çevrilirdi. Bu da həqiqətdir ki, universitetin 50, 60, 75 və 80 illiyi ümummilli lider Heydər Əliyevin iştirakı və rəhbərliyi ilə keçirilmişdir.

BDU həmçinin Azərbaycanda yeni elm və təhsil müəssisələri şəbəkəsinin formalaş-masında əvəzsiz xidmətlər göstərmişdir. Azərbaycan yaranan bütün elm və ali təhsil müəssisələri sözün həqiqi mənasında BDU-nun elm, təhsil, maarif ziyasından işiq alıb, bu müqəddəs məbədin əbədi qağlayan elm və maarif çərçməsinə qaynaqlanıb, onun divar-ları arasında yetişib, pərvəzlənib. Bir neçə tarixi faktı da yada salmaq yerinə düşərdi. Bəl-lidir ki, bugünkü Azərbaycan Tibb Universi-teti, Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universite-ti, Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti, Azərbaycan Dillər Universiteti və başqaları vaxtilə BDU –nun ayrı-ayrı fakültələrinin ba-zasında yaradılıb.

BDU yarandıqı gündən Azərbaycanda elmi-tədqiqat mərkəzinə çevrilmiş, 1923-cü il-də yaradılan “Azərbaycanı Tədqiq və Tətəb-bö Cəmiyyəti” ilə, sonralar Azərbaycan Dövlət Elmi-Tədqiqat İnstitutu ilə, nəhayət, 30-cu illərdə isə SSRİ Elmlər Akademiyası-nın Azərbaycan filialı ilə birlikdə, sıx elmi əməkdaşlıq şəraitində fəaliyyət göstərmişdir. Tarixi həqiqətdir ki, o zamanlar görkəmli alimlərin hamısı eyni zamanda həm universitetdə, həm də Akademiyanın elmi-tədqiqat institutlarında çalışırdılar.

1945-ci ildə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının təşkilində BDU-nun müs-təsna rolu olmuşdur. Belə ki, akademiya seçilən ilk 15 həqiqi üzvdən 6 nəfəri univer-sitetin məzunu və professoru idi.

Bu gün müstəqil Azərbaycanda aparıcı ali məktəblərdən biri olan BDU özünün bir əsr-lik şanlı, şərəfli tarixinin müasir mərhələsini yaşayır, dünya təhsil məkanına inteqrasiya yolunda uğurlu addımlar artır. *“Bakı Dövlət Universitetinin 100 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamında deyildiyi kimi, “Bakı Dövlət Universitetinin tarixən vətənpərvər ziyalılarının əməyi sayəsində yitirdiyi ictimai-siyasi, elm və mədəniyyət xadimləri ilə Azərbaycanın mövcud simasının təşəkkülünə bö-yük töhfələr vermişdir”*.

Böyük iftixar hissi ilə deməli ki, BDU-nun məzunu, ümummilli lider Heydər Əliyevin “Azərbaycan xalqının, Azərbaycan Respublikasının milli sərəvəsi, milli iftixarı” adlandırdığı BDU fəaliyyət göstərdiyi yüz il-də, ölkəmizin elm, təhsil, mədəniyyət sahə-lərinə görkəmli şəxsiyyətlər bəxş etmiş, Azərbaycanın intellektual potensialının for-malaşmasına əvəzsiz töhfələr vermiş, bu gün də müstəqil Azərbaycanın xoşbəxt gələcəyi-ni təmin edəcək gənc kadrların yetişdirilməsi yolunda tarixi missiyasını uğurla davam etdir-məkdədir!

Universitetin tarixində həqiqi yüksəliş, tərəqqi və çiçəklənmə dövrü ümummilli lider Heydər Əliyevin Azərbaycan SSR-yə rəhbər təyin olunduğu 1969-cu ilin 14 iyulundan başlanılır. 1970-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin 50 illik yubiley tədbirində iştirak edən Heydər Əliyevin o zaman üçün fəvqəladə hal hesab edilən partiya liderinin milli liderini gördü, tanıdı və ümidini ona bağladı. Respublika rəhbərinin ana dilində çıxışı Azərbaycan dilində tədrisin qüvvələndirilməsinə, milli dilimizin hərətarəfli inkişafına

Avropa Olimpiada tarixində bir ilk

← Övvəli səh.1

Ruhiyyə DAŞSALAHLI

Dərs dediyim qrupda 7-ci sinif şagirdi olan Fidan Qarayevanın xüsusi istedadı var. Hamıdan balaca olsa da, imtahanda ən yaxşı nəticə göstərən 4-5 nəfərdən biri olub. İnanıram ki, növbəti imtahanda birinci olacaq".

İsmət Ağayevın barəsində qürurla danışdığı kiçik qızla həmin vaxt biz də tanış olduq. Hazırda Xətai rayonundakı 257 nömrəli tam orta məktəbdə təhsil alır. Seçim mərhələsində iştirak edib və olimpiadalar hazırlıq mərkəzində məşq keçmək hüququ qazanıb.

Mütəxəssislər hesab edir ki, beynəlxalq olimpiadalarda yaş bir çox hallarda önəm daşımır. Bir də görürsən, IX sinif şagirdi XI sinif şagirdindən daha yaxşı nəticə göstərir. Bu təcrübəyə əsaslanan müəllimləri o gün də Fidanın tezliklə özündən böyüklərlə yarışdan qalib çıxacağına inanma danışdılar.

Bu da imtahan, bu da nəticə

O, Ukraynada keçirilən 8-ci Avropa Qızlar Riyaziyyat Olimpiadasının qalibidir. Özü də 8-ci Avropa Qızlar Riyaziyyat Olimpiadasının tarixində ən gənc qalibi. 36 ölkədən 196 şagirdin qatıldığı olimpiadada ABŞ, Kanada, Avstraliya, Hindistan və digər ölkələrin mükəbliləri iştirak ediblər. Olimpiada iki gün keçirilib. "Hər gün çox çətin olan 3 misal verilmişdi.

Bakı məktəblisi Fidan Qarayeva ən gənc qalibdir

Amma mən onları həll etdim", - deyən Fidan Qarayevanın sözlərinə görə, riyaziyyatdan istedadı 7 yaşından üzə çıxıb.

Artıq 8 yaşından kvadrat tənliyi həll etməyə başlayıb: "Atam riyaziyyatçıdır. Meksikada universitet müəllimidir. Riya-

ziyyatı uşaqlıqdan atamdan öyrənmişəm. Azərbaycana qayıdandan sonra riyaziyyatla həm evdə, həm məktəbdə, həm də beynəlxalq olimpiadaya hazırlıq mərkəzində məşğ olmuşam".

Fidanın bürünc medalı 2016-cı ildən bu olimpiadada iştirak edən mükəblilərimizin ilk medalıdır. Ancaq bu, Fidanın ilk medalı deyil. İlk dəfə 9 yaşında olimpiadaya qatılan Fidan Meksikada keçirilən riyaziyyat olimpiadasında qızıl medal qazanıb.

Fidan sadəcə riyaziyyatçı olmaqla kifayətlənmir, dil öyrənməyi, mütaliə etməyi də sevir: "Boş vaxtlarımda riyaziyyatdan çoxlu misallar işləyirəm. Bir də ispan dilində kitablar oxuyuram".

Təhsil naziri ilə görüş

Dünən Təhsil naziri Ceyhun Bayramov VII sinif şagirdi Fidan Qarayeva ilə görüşüb. Nazir qeyd edib ki, Bakı məktəblisinin öz adını Avropa Qızlar Riyaziyyat Olimpiadasının tarixinə ən gənc qalib kimi yazması ölkəmiz üçün qürurvericidir. Təhsil naziri onun dərsləri, eləcə də olimpiadalar hazırlığı ilə maraqlanıb.

Təhsil nazirinə arzularından danışan Fidan Qarayeva qeyd edib ki, gələcəkdə də beynəlxalq bilik yarışmalarında ölkəmizi layiqincə təmsil etmək niyyətindədir.

***

"Niyyətin hara, mənzilin ora", - deyib babalarımız. Yolun açıq olsun, Fidan Qarayeva. Hər qələbəni tarix yazsın.

Nazir terror qurbanlarının xatirəsini yad edib

Təhsil naziri Ceyhun Bayramov 10 il əvvəl Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetində baş vermiş terror aktı qurbanlarının xatirəsini yad etmək üçün bu təhsil müəssisəsində olub.

Nazir terror zamanı həlak olanların yaxınları ilə görüşüb, terror qurbanlarını dərin ehtiramla anıb və onların xatirəsinə həsr olunmuş baryefin önünə gül dəstəsi qoyub.

Təhsil naziri insan tələfatı ilə nəticələnməyən qətl hadisəsi zamanı dünyasını dəyişənlərə Allahdan rəhmət diləyib və ailə üzvlərinə dərin hüznə başsağlığı verib.

Beynəlxalq olimpiadadan növbəti uğur

21-27 aprel 2019-cu il tarixlərində Rusiyanın Sankt-Peterburq şəhərində məktəblilərin 53-cü Beynəlxalq Mendeleyev Kimya Olimpiadası (IMChO) keçirilib.

28 ölkədən 152 nəfərin iştirak etdiyi olimpiadaya Azərbaycan mükəbliləri də qatılıblar. 5 nəfərdən ibarət komanda ilə olimpiadada iştirak edən mükəblilərimiz uğurla çıxış ediblər. Belə ki, Təhsil Nazirliyinin tabeliyindəki Kimya-biologiya təmayüllü liseyin XI sinif şagirdi Əli Əliyev bürünc medala layiq görülüb.

Qeyd edək ki, 3 turdan ibarət olan olimpiadada şagirdləre qeyri-üzvi, üzvi, analitik və fiziki kimyanı əhatə edən suallar təqdim edilib.

35 Avropa ölkəsindən olan həmkarlarla birgə iş imkanı

← Övvəli səh.1

Ruhiyyə DAŞSALAHLI

Beləliklə, müəllim mövzunu müasir tədris metodları ilə keçmək istəyirsə, layihənin planını 40-dan çox ölkədə fəaliyyət göstərən avropalı həmkarları ilə paylaşır və müxtəlif ölkələrdən olan müəllimlər bu qoşulmaqla layihədə iştirak edirlər. Bu, müəllimlərə şərait yaradır ki, müəllimlər öz məktəbində deyil, başqa ölkələrdən olan müəllimlərə və onların şagirdlərinə də tədris etsin.

Qeyd edək ki, Azərbaycan layihəyə 2013-cü ildən qoşulub. 2016-cı ildən layihəni Təhsil Nazirliyi nəzdində Təhsil Sisteminin İnformasiya Yaxşılaşdırılması İdarəsi həyata keçirir.

Təhsil nazirinin müavini Firudin Qurbanov layihənin müəllimlər üçün əhəmiyyətini belə ifadə edir: "Layihə müəllimlərə müasir dövrdə ən çox lazım olan informasiya texnologiyalarını layihə əsasında öyrənmə bacarıqları aşılayır. Dərslərini yeni innovativ metodlarla qurmağa şərait yaradır. Bu program imkan verir ki, Azərbaycan müəllimləri Avropada tətbiq edilən təhsil sistemi ilə tanış olsun. İnkişaf etmiş ölkələrin təhsil təcrübəsini öyrənmək çox vacib məsələdir. Xüsusilə də müəllimlər üçün bu, çox önəmlidir. Onlar bizim gələcəyimizi formalaşdırırlar".

F. Qurbanov hesab edir ki, müasir təhsil, sadəcə müəyyən bilik və bacarıqlara malik şəxsiyyət yox, eyni zamanda, müasir tələblərə cavab verən müasir insan formalaşdırılmalıdır: "Ölkənin iqtisadiyyatının inkişafını, modernləşdirilməsini təmin edəcək insanlar yetişdirmək müəllimlərdən asılıdır".

İngilis dili yeganə ünsiyyət vasitəsi deyil

Layihənin dilində hər hansı məhdudiyət yoxdur. Kim hansı dil-

də bilir, portala daxil olaraq həmin dildə əlaqə qura biləcəyi bir müəllimə "alo" deyir. Yəni, "eTwinning Plus"da ingilis dili yeganə ünsiyyət vasitəsi olmadığı kimi, iştirak üçün şərt deyil.

Azərbaycan müəllimlərinin bu layihəyə hansı dildə qoşulduğuna gəlincə, Təhsil Sisteminin İnformasiya Yaxşılaşdırılması İdarəsinin baş məsləhətçisi, "eTwinning Plus" layihəsinin baş koordinatoru Fidan Nəcəfova deyir ki, Azərbaycandan rus, fransız, türk dillərində ünsiyyət quranlar daha çoxdur. Onun sözlərinə görə, Türkiyə ilə orta dilin olması türküyəli müəllimlərlə birgə layihələrin sayına təsirsiz ötürməyib: "Başqa hər hansı xarici dil bilməyən peşəkar fənn müəllimləri Türkiyə ilə əməkdaşlıqda, birgə layihələr hazırlamaqda maraqlıdırlar. Ona görə də Türkiyə ilə orta işlər xüsusi ilə çoxdur".

"eTwinning Plus"da iştirak üçün dil bəyən olmasa da, kiminlə, hansı dildə əlaqə quracağına rol oynayır. Ona görə də bu amil statistikada bəzi ölkələrə say üstünlüyü qazandırdığı kimi, bəzi ölkələrlə əlaqələri də zəiflədir. "Müəllim hansı dili bilir, həmin dil üzrə ünsiyyət qura bilər. Təbii olaraq, ingilis və fransız dillərini bilənlərin Avropaya çıxışı daha asan olur. Azərbaycan müəllimləri ən çox Türkiyə, Gürcüstan və Fransa müəllimləri ilə əlaqə qururlar. Azərbaycanda fransızdilli müəllimlər çoxdur".

Bunun nəticəsidir ki, azərbaycanlı müəllimlərin hazırladığı layihələrin 1000-dən çoxu Türkiyə və başqa Avropa dövlətlərinin müəllimləri ilə birgə həyata keçirilir.

Fidan Nəcəfova deyir ki, "eTwinning Plus" layihəsində azərbaycanlı müəllimlərin əlaqələrinin genişləndirilməsinə kömək məqsədi ilə onlara layihə çərçivəsində ödənişsiz ingilis dili də öyrədiləcək: "Portal vasitəsi ilə müəllimlərə ödənişsiz, evlərdən çıxmadan ingilis dilini

Azərbaycan müəllimləri Türkiyə, Gürcüstan və Fransa müəllimləri ilə sıx əməkdaşlıq edirlər

öyrənmək imkanı yaratmışıq. Hər "eTwinning Plus" müəlliminin portala daxil olmaq və ingilis dilini öyrənmək şansı var".

Layihəyə fəal qoşulanlar arasında ibtidai sinif müəllimləri də çoxdur

Hansısa dili bilmədikləri "eTwinning Plus"da qoşulmaq üçün maneə olmadığı kimi, hansı fənni tədris etməsi də müəllimin Avropaya açılmasına qətiyyətlə əngəl törətmir. İstənilən fənn müəllimi Fransadan, ya da dilini başa düşməkdə çətinlik çəkmədiyi Türkiyədən, hətta rusca dil tapdığı Ukraynadan bir həmkarı ilə birgə layihə hazırlayıb ortağ dər keçə bilər: "Müəllimlərin hansı fənni tədris etməsi də burada əlaqələrə mane olmur. Musiqi, fiziki tərbiyə müəllimləri də layihəyə sərbəst şəkildə qoşulmaq imkanı malikdirlər. Elə bunun nəticəsidir ki, layihəyə fəal qoşulanlar arasında ingilis dili müəllimləri ilə yanaşı, ibtidai sinif müəllimləri də çoxdur".

Bakıda 3 günlük seminar

Layihəyə marağın nəticəsidir ki, Bakıda hər il may ayında seminarlar təşkil edilir. May ayının 1-də açılışı olan "Rəqəmsal təhsil" mövzusunda üçgünlük seminar ötən ildəkindən əhatə dairəsinə görə fərqlənib. Belə ki, ötən ilin may ayında 9 xarici ölkədən 44 müəllimin iştirakı ilə keçirilən seminar bu dəfə sadəcə Türkiyə ilə birgə reallaşdırılıb. İştirakçı 44 müəllimdən 20-si Türkiyədən gəlib. Azərbaycandan olan 24 müəllim isə Bakıdan və ölkəmizin 7 regionundan seçilib.

Bu gün başa çatacaq seminar çərçivəsində yerli və türküyəli mütəxəssislərin rəhbərliyi ilə İKT-nin təhsilə tətbiqi, layihə əsasında təhsil və müəllimlərin XXI əsr bacarıqlarını inkişaf etdirəcək müxtəlif təlim və müzakirələr təşkil olunub.

Ortaq dil təcrübə mübadiləsinə asanlaşdırır

Seminarla da qeyd edildiyi kimi, "eTwinning Plus" layihəsi

çərçivəsində Türkiyə ilə birgə fəaliyyətin əhatə dairəsi çox genişdir. Bunda ortağ dil, ortağ mədəniyyətin olmasının rolu isə danılmazdır.

Qeyd edək ki, Türkiyə "eTwinning Plus"da Azərbaycandan daha əvvəl, 2009-cu ildə daxil olub. Burada layihəni təhsildə texnologiyaların tətbiqi üçün bir vasitə kimi görürlər. Türkiyə layihə başlandıqdan 5 il sonra qoşulsa da, rəqəmlərdən görünür ki, bir çox göstəricilərinə görə artıq birincidir. Türkiyə Təhsil Nazirliyinin dairə başkanı Mustafa Hakan Bükük deyir ki, onlar üçün kömiyyət önəmli deyil: "Addımlarımızı keyfiyyətin yüksəlməsinə həssaslaşdırıq. "eTwinning Plus"da iştirak edən müəllimlərin, məktəblərin və layihələrin sayı, portaldakı qalmaqal müddəti və başqa kriteriyalar üzrə Türkiyə birincidir".

Türkiyə müəllimlərinin layihədə həvəslə iştirak etdiyini söyləyən dairə başkanı deyir ki, müəllimlər bu layihədə öz ölkəsini təmsil edirlər: "İki müəllim bir-biri ilə əlaqə yaradanda hər ikisinin adının yan-

da ölkəsinin bayrağı da yerləşdirilir". Bunun müəllim üçün məsuliyyət olduğunu deyən Mustafa Hakan Bükük bu layihədə hər kəsin öz mədəniyyətini təmsil etsə də, onu başqalarına qəbul etməyə çalışmaqdan çəkinməsinə, hər cür inkişafa açıq olmalarını yüksək dəyərləndirir.

Müasir texnologiyaların dəstəkləyən, xarici dilin istifadəsini inkişaf etdirən layihənin Türkiyədə də rəğbətə qarşılandığını deyən Mustafa Hakan Bükükün sözlərinə görə, ölkəsində 170 mindən artıq müəllim indiyədək 30 min layihə reallaşdırıb.

Maraqlıdır ki, dil çətinliyinin olmaması Türkiyədə də Azərbaycan müəllimləri ilə birgə layihələrin sayına görə ön sıralarda yer tutmasına səbəb olub: "Türkiyədə müəllimlər bütün Avropa ölkələrindən müəllimlərlə ünsiyyət qursalar da, onların da öncəlik verdiyi ölkələr var. Türkiyədən olan müəllimlər ən çox Azərbaycanla birgə layihələr hazırlayırlar. Biz birgə layihələrin sayının artmasını istəyirik. Ona görə də, seminarla iştirak edəcək müəllimləri də xüsusi seçdik. Fəal, peşəkar, zəhmətkeş, çox işləməkdən yorulmayan müəllimlərə üstünlük verdik. Bilirlik ki, Azərbaycandan da bu seminarla ən fəal müəllimlər seçilib. Odur ki, buradan çoxsaylı birgə layihələr ortaya çıxacağına inanırıq. Türkiyədə bu layihəyə böyük mükafat təsis edilib. Azərbaycanda birgə layihələrin həmin mükafata layiq olacağına ümid edirik. Bakıda keçirilən seminardan gözləntilərimiz budur ki, hər iki ölkədən olan müəllimlər seminarın keçirildiyi günlərdə birgə layihələr hazırlayacaqlar. Azı 20 birgə layihənin Bakıda başlayacağına ümid edirik".

Dairə başkanı Türkiyədə "eTwinning Plus" layihələrinə verilən mükafat barədə də danışdı: "Texnologiyalar, mühəndislik və riyaziyyat üzrə mövzulara dəstək veririk. Xüsusən, mədəniyyətlərarası əlaqələrin inkişafına töhfə verən mövzularla olan layihələr mükafatlandırılır. İndiyədək "Mövlana" xüsusi mükafatına layiq görülən belə layihələr artıq "Yunus Əmrə" mükafatı ilə təltif ediləcək".

Din dərsləri yox, din haqda dərslər

Etibar ƏLİYEV,
“XXI əsr Təhsil Mərkəzi” İctimai Birliyinin sədri, fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru

Azərbaycan Respublikası Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Mübariz Qurbanlının çıxışından sonra “Məktəblərdə din dərsi keçiləcək” xəbəri ilə cəmiyyətdə ciddi müzakirələr başladı. Sosial şəbəkələrdəki reaksiyalardan çıxış etməklə deyə bilərik ki, bu xəbər hətta mübahisələrə də yol açdı.

Bir məqamı qeyd edim ki, bu cür fikir ayrılığı Azərbaycanı xarakterik olan bir hal deyil. Bu mövzu istənilən ölkədə, hətta inkişaf etmiş ölkələrin cəmiyyətlərində, həm müsəlman, həm də qeyri-müsəlman ölkələrdə ciddi müzakirə və mübahisələrə səbəb olur. Azərbaycan da bu mövzunun müzakirəsindən keçib, ona münasibəti arxada qoymalıdır. Zətan din dərslərindən hərəyə söhbət açsan, istənilən ölkədə onu istəyənlər və istəməyənlər olacaq, fikirlər haçalanacaq.

Qanun nə deyir?

Məsələyə təkə istəyib-istəməmək münasibəti sərgiləmək bəs etmir. Daha aydın desək, məsələ kiminsə istəyib-istəməməsindən asılı deyil. Bu, cəmiyyətin təməl məsələlərindən biridir. Azərbaycan Şərqi ilk respublikasını quran bir ölkə, dünyəvi dövlətdir. Azərbaycan Konstitusiyasına görə dini etiqad toxunulmaz və azaddır. Həmçinin din dövlətdən ayrılır. Deməli, bu haqda bizim üçün imperativ var artıq. Biz bunu qəbul etmişik. Nə vətəndaşın, nə də hökumətin həmin

qaydadan kənara çıxmağa ixtiyarı var. Çünki qayda elə də balacasından deyil, o, Ana Qanunda - Konstitusiyada təsbit olunub!

Dini etiqad toxunulmaz və azaddır, dövlət və ya təhsil müəssisəsi onu asılaya, öyrədə bilməz. Bu prinsip təkə sekulyarlıq şərti deyil, həm də dinin qorunmasıdır, eləcə də cəmiyyətin maraqlarını qorumaqdır.

Böli, Azərbaycan Konstitusiyası bizə diktə edir ki, məktəblərdə din dərsi keçilə bilməz. Bu, dinə qarşı olmaq deyil. “Etiquad və vicdan azadlığı toxunulmazdır” deyiriksə, qanunlar buna necə icazə verə bilər ki? İnanmınamamaq, yaxud hansı dini seçmək azaddır, nəinki məktəb, nəinki dövlət, heç kim bunu vətəndaşa öyrədə bilməz. Bu, vətəndaşın Konstitusiyası ilə qorunan, toxunulmaz seçimidir. Zətan bizim dövlət də heç vaxt buna iddia etməyib, sekulyarlıq və vicdan azadlığı, dini etiqadın toxunulmazlığı Azərbaycanın mübahisə edilməyən dəyərlərindəndir.

Məktəbin funksiyası

Təkə Ana Qanun deyil, məktəbin funksiyası da din dərsi keçilməsinə imkan vermir. Məktəbdə elmi biliklər öyrədilir, din dərsi isə dini biliklər özətdir. Amma dini biliklər elmi deyil, inanca söykənir və ehkam xarakterlidir. Bunu mən pis mənada da demirəm. Yəni inancılı adama demək

Məktəblərdə din dərsləri keçilə bilərmə? Gəlin soyuq ağılla müzakirə edək...

olmaz ki, bu dəlillərə görə sən inana bilməzsən, yaxud inanmısan. Bu, azad seçimə və azad iradəyə bağlıdır.

O zaman məktəb nəyi öyrədirdi din dərşində? Uşaqlara nə söyləyəcək: “inan!” deyəcəksən, yoxsa “inanma!”? Kimsə inanmasa, ona “qeyri-kafi” yazacaqsan? O halda kimə “əla” yazacaqsan, ən yaxşı inananı? İnanc dəlillərə söykənməz. İnanaq ayırdır, bilmək ayrı.

Bəzən dini bilikləri metafizik (fəlsəfi) biliklə də eyniləşdirirlər. Metafizik də deyil dini biliklər. Metafizik biliklər elmi biliklər qəbul edir, onları inkar etmir, sadəcə, onların cavab vermədiyi suallara öz cavabını verir, bu bərədə öz doktrinini irəli sürür və o şərtlə ki, elmi biliklərə zidd olmasın. Dini biliklərin isə “elmi biliklərə zidd olmamaq” şərtinə ehtiyacı yoxdur, elmə də zidd gedə bilər. Çünki o, bir inandır. Mütləq qəbul edilir və bütün dinlərin əsas xarakteridir. Yoxsa o, din yox, sadəcə, bir doktrin olardı.

Din dərşə yox, din haqda dərş

Nə mübahisələri uzatmaq lazımdır, nə də sinif atəqlarını inananlarla inanamayanlar arasındakı mübahisə platformasına çevirmək olar. Bu, nə qanunlara, nə cəmiyyətin maraqlarına uygundur, nə də din(lər) bundan bir şey qazanmış olar. Məsələn, sabah kimlərsə şikayət edəcəklər ki, ateist müəllim din dərşində inanmamaq ovaqatı yaradan dərş keçir və s.

Yaxşı ki, Təhsil Nazirliyi yayılan xəbərə təkiz verdi, Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi də açıqlama yaydı. Bollu oldu ki, keçirilməsi nəzərdə tutulan din dərşə deyil. Din haqda dərşlərdir. Bir fənnin daxilində keçiləcək. Doğrudan da, müxtəlif ölkələrdə din haqda dərşlər keçirilir. Necə? Tarix dərşinin daxilində, dini mədəniyyət dərşə kimi, fəlsəfə dərşə içində, yaxud diniyəgörüşi və həyat bilgisi dərşləri daxilində. Bunu etmək olar, çünki burada din öyrədilmir, dinlər bərədə biligi verilir. Sırf tarixi və sosial-mədəni

olay kimi. Bunu hər yerdə edirlər. Lakin bu dərşlər heç vaxt nə dini yönümlü ola, nə də dinə qarşı yönəli bilər. Bunlar din dərşə deyil, dinlər haqda məlumatlardır.

Bəzən deyirlər ki, dövlət və ya məktəb yaxşı dindar yetişdirməyi qarşısına məqsəd qoymalıdır ki, uşaqlar və gənclər səhv etməsin, zərərli və radikal qruplara qoşulmasın. Nə qədər yanlış bir fikirdir. Dövlət və məktəb öz başlıca vəzifəsini yerinə yetirirsə, yaxşı təhsil verirsə, yetişənlərin səhv etmə nisbəti o qədər az olur, yaxud olmur.

Ona görə də din bərədə dərşlər başadüşüləndir, amma onlar din dərşə olmalı deyil. Bu, məhz Təhsil Nazirliyinin, təhsil işçilərinin vəzifəsi olmalıdır. Bu funksiya dini qurumlara, dindarlara, başqa dövlət orqanlarına aid olmaz. Bu, sadəcə, dünyəvi təhsil prosesinin bir seqmentidir.

Rusiyada maraqlı təcübə

Bir təcübəyə diqqət ayırmaqda fayda var. Bir çox ölkələr dinlər bərədə dərşləri seçmə dərşlər kimi təqdim edir. 2012-ci ildə Rusiyada bu yolu tutdular və maraqlı bir mənzərə yarandı. Məktəblərə çox sayda kurslardan birini təklif etdilər:

- 1) “Dünyəvi etikanın əsasları”;
- 2) “Dünya dini mədəniyyətlərinin əsasları”;
- 3) “Pravoslav mədəniyyətinin əsasları”;
- 4) “İslam mədəniyyətinin əsasları”;
- 5) “Buddizm mədəniyyətinin əsasları” və s.

Çox maraqlıdır, uşaqların 42 %-i “Dünyəvi etikanın əsasları”, 18 %-i isə “Dünya dini mədəniyyətlərinin əsasları” kursunu seçdilər. Əhalisinin 75 faizi pravoslav olan ölkədə yalnız 30 % şagird “Pravoslav mədəniyyətinin əsasları” kursunu seçmişdi. Bu təcübə də göstərir ki, hətta din bərədə dərşləri də çox ümumi, heç bir təməyil yaratmadan, birtərəfli kontentə yol vermədən, mümkünsə seçilmə və tarixi-mədəni kurs kimi vermək gərəkdir. Onda mübahisələr də olmayacaq, zə-

rərlər də. Əksinə, faydadan danışmaq imkanımız yaranacaq.

Kantdan xəbərdarlıq

İmmanuel Kant “Pedaqogika haqda” traktatında yazır: “Uşaqlar bütün dini anlayışları dərk edə bilməzlər. Uşaqları hazır təlimatları əzbərləməyə məcbur etmək onlarda möminlik haqda yanlış təsəvvür təlqin edən fəydasız işdir. Əsl Allaha sitayiş ilahi iradə ilə hərəkət etməkdir. Məhz bunu uşaqlara təlqin etmək lazımdır. Həm uşaqlara, həm də özümüzə fikir vermək lazımdır ki, Allahın adından tez-tez sui-istifadə olunmasın. Əgər onu hətta xeyrixah məqsədlə səadət arzularında işlədirərsə, bunun özü də, düzünə qalsa, sui-istifadədir. Allah haqda anlayış hər dəfə onun adı çəkildə insanın qəlbini ehtiram hissi ilə doldurmalıdır və insan onun adını nədir hallarda, özü də heç zaman düşüncəsiz şəkildə çəkməməlidir. Uşaq Allahın qarşısında, birincisi, həyatın və bütün dünyanın sahibi, ikincisi, insanları yaradan İlahi qüvvə, nəhayət, üçüncüsü, hakimi-mütləq kimi ehtiram hiss etməlidir”.

Söhbət din haqda bilgilər verməkdən gedirsə, bu cür dəyərlə fikirlər dərşlikdə yer almaldır. Onları şagird və tələbələrə çatdırmanın öhdəçiliyi valideyn və müəllimlərin üzərinə düşəcək. Uşaqlara din haqda rəşional biliklərin verilməsi təkə məktəbin funksiyası ola bilməz. Bu, ümumi qayğıdır. Bəşəri qayğıdır.

Bəşəri qayğı və müsəlman nobelçi alimin qayğısı

XX əsrin böyük alimlərindən biri, 1979-cu ildə fizika üzrə Nobel mükafatına layiq görülmüş pakistanlı fizik Əbdüə Səlam “İdeallar və gerçəkliklər” kitabında yazırdı: “1980-ci ildə Dünya Bankı tərəfindən nəşr olunmuş və təhsil alanların əhalinin içində faizini göstərən statistik göstəricilərə baxsaq görürük ki, İslam ölkələri nəinki inkişaf etmiş, hətta inkişaf etməkdə olan ölkələrin orta səviyyəsinə çatmaq

üçün xeyli yol qət etməlidir. İslam ölkələrində təbiət elmləri və humanitar elmlər sahələrində təhsil alan tələbələrə sayı haqda dəqiqlik və etibarlı mənbələr olmadan qəti qərar vermək çətindir. Təəssüf ki, mənim müşahidələrimə görə, humanitar elmlərə nisbətən təbiət elmlərində vəziyyət daha acınacaqlıdır. İnkişaf etmiş ölkələrin normalarına əsasən, orta hesabla 1/4 və 1/3 arasında dəyişən sayda təbiət elmlərində təhsil alan, üstəlik, çox aşağı səviyyədə - tələbimiz var.

Bələ, çox az sayda müsəlman dəqiq elmləri öyrənir. Bizim işimiz tələbələrə məktəbdə daha çox dəqiq və texniki elmləri öyrənməyə səvq və təşviq etməkdən ibarət olmalıdır. Buna nail olmaq üçün məktəblərdə dəqiq elmlərin tədrisinə daha çox üstünlük verməliyik. Yüksək səviyyəli müəllimlərə və keyfiyyətli tədris ləvazimatlarına ehtiyac var. Və bələ də ən əsası, gənclər tələbələr və şagirdlər arasında qabiliyyətli və istedadlı olanların itib-batmaması üçün onların təşviq edilməsi vacibdir”. Böyük alim təklif etdirdi ki, məscid və mədrəsələrin nəzdindəki məktəblərin proqramlarına təkə İslam fənləri deyil, həm də təbiət elmləri daxil edilməlidir.

Əbdüə Səlam məscid və mədrəsələrin nəzdində fəaliyyət göstərən məktəblərin əleyhinə deyil, əksinə, o, həmin məktəblərin proqramlarına təbiət elmlərinin daxil edilməsinin tərəfdarıdır.

Dünyanın ən yaxşı universitetlərinə sahib olan ABŞ təcübəsi

Qərbdə və sekulyar mədəniyyətlərdə elə dini təhsil nəzərdə tutulur ki, bu, əhəmiyyətli dərəcədə akademik təhsildən ayrılır və dini inanc fundamental prinsip və modalıq hesab edilir.

ABŞ qanununa görə, dini təhsil ictimai məktəblərdə qadağan olunub. Müəllim və ya məktəb administrasiyası üçün bir dini dəstəkləmək Konstitusiyanın “Birinci Düzəliş”inin pozulması sayılır.

ABŞ-da ailələr uşaqları məktəbdən kənarda din bərədə təhsil verən “Bazar günü məktəbi”, “Yəhudi məktəbi”, “Katehizm sinifləri” və s. ilə təməş edə bilərlər və hər şeyi uşaqların seçiminə buraxırlar. Bəzi ailələr öz uşaqlarını prixod məktəbləri adlanan özəl dini məktəblərə göndərirlər, burada onlar xüsusi kilse prixodu və ya dini toplantiqlara qoşulurlar.

Əslində, din və təhsil münasibətlərinə görə eynən bizim kimi hüquqi sistemə sahib olan ABŞ dünyanın ən yaxşı universitetləri ilə öyünür və etiqad azadlığı çox ciddi qorunur.

Əvvəli səh.1

Rüstəm QARAXANLI

Aşağı siniflərdə uşaqlara duaları öyrədirlər, körpələr dini mövzularda şəkillər çəkir. Yuxarı siniflərdə isə şagirdlər kilsenin tarixini öyrənməklə yanaşı, fəlsəfi diskussiyalarda iştirak edirlər. Kursun proqramını katolik kilse hazırlayır. Din bərədə dərş deyən müəllim kontingenti də kilseyə bağlıdır.

Formal olaraq məktəblərdə din dərşləri məcburi deyil. Əgər hər hansı uşaq kursda iştirak etmək istəyirsə, məktəblər valideynlərdən müvafiq ərizənin yazılmasını tələb edirlər. Nəzəri cəhətdən məktəblinin başqa din bərədə kurslara yazılmaq, dünyəvi etika dərşlərinə getmək, yaxud müstəqil şəkildə kitabxanada məşğul olmaq hüququ var. Reallıq göstərir ki, polşalı məktəblilərin 90%-i din dərşlərinə gedir, onların aldıqları qiymət isə orta məktəbi bitirəndə orta balın hesablanmasında nəzərə alınır və attestata yazılır.

Finlandiyada da seçimi valideynlər etməlidirlər: uşaqları din bərədə dərşlərə yazılınsınlar, ya etika? Əgər seçim din üzərinə düşüb, artıq 1-ci sinifdən etibarən uşağa dinin əsasları bərədə məlumat verilir. Finlandiyada əsas etibarilə lüteranlığı seçirlər. Ancaq istək əsasında azlığın dini bərədə də dərşlər keçilə bilər. Bunun üçün ən azı 3 şagirdin müraciəti lazımdır. Belə bir “qrup” müraciəti olarsa, məktəb həmin uşaqlar üçün onların dini bərədə məlumat verəcək müəllim, yaxud din adamını dəvət etməlidir.

İsraildə dünyəvi məktəblərə üstünlük verilir

Pakistanda dövlət dini islamın sünni təriqətidir. Uşaq dünyaya gələrkən müxtəlif dua

Məktəbdə din

Dünyada bu məsələni necə həll edirlər?

və mərasimlərə dair xüsusi kitabla təmin olunur. Uşaq böyüdükcə məscidlərdə formalaşan xüsusi qrupların tərkibində müəllim nəzarəti altında dini kitablarla tanış olur. Burada onlar islamın başlıca əənənləri və prinsiplərini öyrənirlər. Əksər imkansız ailələr üçün bu növ təhsil uşağın həyatı boyu əldə edəcəyi yeganə savad mənbəyi olur.

Elə orta məktəblərdə də tədris proqramı faktiki olaraq Quranın öyrənilməsi əsasında formalaşdırılır. Ancaq uşaqların seçim imkanları: ümumi təhsil, ya hafiz təhsili. Birinci halda şagirdlər dinlə yanaşı, dillər, riyaziyyat, incəsənət kimi fənlərdən dərşlər keçirlər. İkinci halda isə söhbət sırf dini təhsildən gedir ki, uşaq birbaşa olaraq din xadimi - hafizin nəzarəti altında olur.

İslam dünyasının aparıcı dövləti olan qardaş Türkiyədə təhsil sistemi son illərdə bir neçə dəfə dəyişikliyə uğrayıb. 2017-ci ildə qəbul olunmuş qərar isə ciddi müzakirələrə yol açdı. Söhbət tədris proqramından təkamil nəzəriyyəsinin çıxarılması və cihad nəzəriyyəsi bərədə dərşlərin keçilməsindən gedir. Çox güman ki, bu qərar bərədə ciddi diskussiya və dəyişikliklər yaxın illərdə səngiməyəcək.

Ümumilikdə isə Türkiyədə orta məktəbdə uşaqlara bütün dünyəvi dinlər bərədə məlumat verilir, ağırlıq isə əənənəvi olaraq islamın üzərinə salınır. Son illərin əsas tendensiyası bundan ibarətdir ki, dini təməyülün orta

məktəbdə güclənməsi səbəbindən bir çox ailələr uşaqlarını özəl məktəblərə göndərməyə üstünlük verirlər.

İsraildə isə vəziyyət fərqlidir. Burada məktəbə gedən uşağın geniş seçim imkanı var: dövlət, dövlət-dini, dini və ərəb məktəbləri. Statistika görə, ailələrin təqribən 70%-i uşaqlarını dövlət məktəblərinə verir. Bu məktəblərdə din dərşləri, ümumiyyətlə, keçilmir. İsraildə dövlət məktəbləri tam dünyəvi hesab olunurlar. 25%-i dövlət-dini məktəblərinə gedir. Bu məktəblərdə proqramın təqribən 40%-ni din bərədə məlumatlar təşkil edir. Çox kiçik qism sırf dini məktəblərə üz tutur. Belə uşaqlar aydındır ki, dini ailələrə mənsubdurlar. Dini məktəblərdə ortodoksal yəhudilik bərədə dərşlərə üstünlük verilir. Müvafiq olaraq ərəb məktəblərində də tədris proqramı ərəb tarixi, mədəniyyəti və islam dini bərədə bilikləri əhatə edir.

Kilsə dövlətdən də ayırır, məktəbdən də

ABŞ-da kilsenin dövlətdən ayrı olması özünü təhsil proqramında da büruzə verir. Burada uşaqların təqribən 85%-i dövlət məktəblərinə gedir. Belə məktəblərdə din dərşləri, ümumiyyətlə, keçilmir. Bundan əlavə, məktəb administrasiyaları valideynlər tərə-

findən məhkəməyə verilə biləcəklərindən ehtiyat edərək istənilən dini termindən istifadəni qəti şəkildə qadağan edirlər. Son illərdə bəzi ştatlarda tədris proqramının yenidən incələnməsinə başlanılıb. Əsas məqsəd dərşliklərdən dini məzmunlu istənilən mətnin çıxarılmasına nail olmaqdır.

Təbii ki, bu yanaşma bəzi ailələrin xoşuna gəlmir. Ona görə də onlar uşaqlarının təhsil problemləri ilə evdə məşğul olmaq qərarına gəlirlər. Belə ailələr məktəblərdə təkamil nəzəriyyəsinin keçilməsinə də etiraz edirlər. Özəl məktəblərdə isə yanaşma fərqlidir. Burada istəyə uyğun olaraq din bərədə dərşlərin keçilməsi mümkündür. ABŞ-da geniş yayılmış katolik özəl məktəblər şəbəkəsi fəaliyyət göstərir.

Çində əhalinin çoxluğu səbəbindən aydındır ki, müxtəlif dinlərə sitayiş edən insanlar yaşayır. Bununla belə, məktəblərdə heç bir din, o cümlədən ölkədəki titul din bərədə dərşlər və fənlər yoxdur. Din, ümumiyyətlə, məktəbdə keçilmir. Bunun əvəzində ümumi-təhsil proqramında “Etika”, “Mənəviyyat”, “İdeologiya” və “Politologiya” kimi fənlərə rast gəlmək olar. Dövlətin yanaşması bundan ibarətdir ki, bu fənlər vətəndaşda cəmiyyətə tabe olmaq və məsuliyyət hissini aşılamaq üçün yetdirilir.

Fransada dövlət məktəblərində din dərşinin keçilməsi qadağandır. 2004-cü ildən etibarən məktəblərdə istənilən dini işarələr və

atributların gəzdirilməsi və nümayişinin də qarşısı alınır. Hicabın geyinilməsinə görə 150 avroluq cərimə mövcuddur. Əgər hər hansı valideyn uşağının din bərədə biliklər əldə etməsinə istəyirsə, özəl məktəblərə müraciət edə bilər.

Mövzunun yekununda belə bir qənaətə gəlmək olar ki, din bərədə məktəblərdə ətəraflı məlumatın verilib-verilməməsi kimi problem cəmiyyətdə hökm sürən ab-havadan qidalanan bir sıra amillərə bağlı olmalıdır. İlk olaraq, cəmiyyət tərəfindən belə bir ictimai sifariş varmı? İkincisi, tədris proqramına din dərşinin daxil edilməsindən öncə bu addımın hansı nəticə və ya fəsadlara səbəb olacağı hesablınılır? Məsələn, Norveç dünyanın sosial rifahı ən yüksək olan dövlətlərindən biridir. Statistika göstərir ki, məktəbli uşaqların böyük əksəriyyəti din dərşlərinə gedir. Ancaq dini ayrı-seçkilik, təqib və ya gərginlik sahəsində də heç bir neqativ hal baş vermirdi. Eynilə bütün Skandinav dövlətlərində. İsrailin müsəlman dünyası ilə tarixi və dini ziddiyyətləri mövcuddur və belə demək mümkünürsə, ölkə yarımüharibə şəraitində yaşayır. Ancaq sırf yəhudi ortodoksal dini mahiyyətli məktəblərə müraciət edənlərin sayı 25% həddindədir, əksəriyyət dünyəvi təhsilə üstünlük verir. Qonşu ərəb ölkələrində uşaqların böyük qismi dini təhsildən savayı heç nə görmür. Cihad və dini zəmində terror hərəkatlarına ən çox cəlb edilənlər də məhz bu coğrafiyadadır. ABŞ müsəlman dünyasında ən çox etirazlara səbəb olan ölkədir. Orta məktəblərdə oxuyan uşaqların 85%-i dünyəvi məktəblərə üstünlük verir.

Azərbaycana gəldikdə, güman ki, biz belə bir suala cavab axtarmalıyıq: təhsil ocaqlarında müxtəlif fənlər vasitəsilə uşaqlara din bərədə verilən bilgilər yetərlidir, yaxud kifayət deyil?

Məktəb üçün PR

← Əvvəli səh.1

Oruc MUSTAFAYEV

PR fəaliyyəti tək biznes qurumlarına, böyük dövlət təşkilatlarına aid deyil. İndi hər bir məktəb də öz PR-ı barədə düşünməlidir. Elə isə əvvəlcə aydınlaşdırmağa çalışsaq: müasir təhsil sistemində PR nə deməkdir? Məktəb öz PR-ını necə qura bilər?

Təhsil müəssisəsi üçün PR-ın əhəmiyyəti

Bu suala cavab vermək üçün PR-ın bir neçə tərifinə nəzər salaq. PR pozitiv ictimai rəyin formalaşmasına yönəldilmiş idarəçilik fəaliyyətidir. PR tərəflərin qarşılıqlı anlaşması əsasında ünsiyyət harmoniyasının əldə olunması sənətidir və həmişə konkret məqsədlə auditoriyaya yönəlir. Təhsil müəssisələrində savadlı şəkildə qurulmuş “ictimaiyyətlə əlaqələr” hakimiyyət orqanları, ictimaiyyət, valideynlər, peşadövlər və şagirdlər tərəfindən məktəbə yüksək etimad formalaşdırır.

Təhsil sahəsində PR-ın təşkilindən danışarkən bu məsələdə ən böyük vəzifənin məktəb rəhbərinin üzərinə düşdüyünü deyə bilərik. Hər bir müasir təhsil müəssisəsinin rəhbəri yetərli sayda əlavə peşələri mənimsəmiş sayılır. Böyük ehtimalla yaxın gələcəkdə bu sıraya PR da əlavə olunacaq. Çünki bu sahədə biliklər təhsil menecerinə istənilən təşkilat və ictimaiyyətlə qarşılıqlı əlaqələrin qurulmasına kömək göstərə bilər.

Onu da qeyd edək ki, məktəb üçün PR elə də böyük maliyyə xərcləri tələb etmir. Məktəbin büdcə təşkilatı kimi böyük üstünlüyü də elə bundadır.

Nədən başlamalı?

Təhsil sahəsində müasir PR sisteminin qurulmasında valideynlərlə münasibətlərin tənzimlənməsinə, onların məktəb həyatında fəal iştirakının təmin olunmasına xüsusi

Təhsil müəssisələri müsbətə doğru necə dəyişdiklərini cəmiyyətə göstərməlidir

əhəmiyyət verilməlidir. Valideyn məktəbə etibar etməlidir. O, sakit və əmin olmalıdır ki, məktəbdə onun uşağına layiqli, keyfiyyətli təhsil verəcəklər. Orada onu incitməyəcək, övladını anlayacaq və dəstəkləyəcəklər. Bu, əslində, belədir, ancaq valideyn bunu hardan bilsin? Bu məsələdə PR ona kömək edəcək. Məsələn, ilk baxışdan çox xırda və əhəmiyyətsiz görünən biləcək detal – mehriban, xoş çöhrəli direktor hər səhər məktəbin qarşısında valideynləri, şagirdləri öz ziyalı təbəssümü ilə qarşılayır. Kimsə deyər ki, bu, əhəmiyyətsizdir. Lakin yaxınlaşın və müsbət effektini görün!

Yaxud hər məktəbin öz himninin, bayrağının, loqo və sloqanının olması... Əgər onların yaradılmasına şagirdlər, müəllimlər və valideynlər də cəlb edilsə, təhsil prosesinin iştirakçıları özlerini bu məktəbin bir hissəsi hesab edəcəklər. Bu cür nüansları birləşdirir, komanda ruhu, korporativ dəyərlər yaradır.

Məktəb saytları PR aləti kimi

Son zamanlar təhsil sahəsində PR-ın ən populyar alətlərindən biri kimi müəssisənin veb-saytı çıxış edir. Sayt yaratmaqla məktəbin qarşısında duran bir çox problemləri həll etmək olar. Təhsil müəssisəsi haqqında ən dolğun informasiya təqdim olunmaqla yanaşı, saytdan valideynlər, peşadövlər və məktəb administrasiyası arasında daimi əlaqə üçün istifadə etmək mümkündür. Bu hədəflər üçün xüsusi forumlar keçirilər, sorğular, virtual valideyn iclasları və s. təşkil edilə bilər. Saytın hazırlanmasına yalnız peşəkarları deyil, həm də ən yaxşı məktəb saytı müsabiqəsi elan etməklə məktəbliləri də cəlb etmək olar.

Eləcə də məktəbin elektron jurnalını buraxmaq, təhsil müəssisəsinin yaxın və uzaq ölkələrin təhsil qurumları ilə əlaqəsini iş-tirak etmək çox arzuolunandır. Eyni zamanda, bir şərti yaddan çıxarmaq olmaz ki, saytda informasiyalar daim yenilənməli, suallara operativ cavab verilməlidir.

PR texnologiyalarının tətbiqi

Məktəb həyatında müxtəlif müsabiqələr, sərgilər, konfranslar, “dəyirmi masa”-lar, idman tədbirləri, klub iclasları, konsertlər, valideyn yığıncaqları və başqaları əhəmiyyətli yer tutur. Bunları PR tədbirə çevirməkdən ötrü onlara aşağıdakı kimi fon vermək lazımdır:

- sosial əhəmiyyət;
- xəbər xarakteri;
- ictimai rezonans.

Məsələn, məktəb ərazisinin mövsümi təmizlənməsi ilə məşğul olmaq, məktəbin həyatında ağac əkək çox faydalı işdir. Amma bunu, məsələn, “Yaşıl planet” adlandırmaqla məktəb çevrəsində maraqlı bir aksiyaya çevirmək iqtidarlıdır.

Bu aksiyalara məşhur insanlar, valideynləri, gənclər təşkilatlarının liderlərini dəvət etməklə məktəb həyatı üçün böyük bir hadisə yaratmaq olar. Bundan əlavə, məktəbdə nəzərdə tutulan tədbirin aktiv anonsunu vermək, jurnalistləri cəlb edərək dövrü mətbuatda informasiya dərcinə nail olmaq, məktəbin mətbuat mərkəzi tərəfindən məqalə hazırlamaq, şəkillər çəkmək PR effektini artırır. Tədbir iştirakçıları ilə aparılan müsahibələr də tədbirin əhəmiyyətini düzgün qiymətləndirməyə və növbəti tədbirə qədər yeni ideyaları üzə çıxmasına kömək göstərəcəkdir. “Açıq qapı gü-

nü” kimi standart tədbirlərə, məzunlarla görüşlərə, valideynlər və ya rayon sakinləri üçün konsertə də PR-aksiya statusu vermək olar.

Uşaqlar müsbət fəaliyyətlərinin böyük tərəfindən görünməsinə və dəstəklənməsinə çox istəyirlər. Bunlar elə fəaliyyətlərdir ki, yalnız qiymətlərlə (qiymətləndirmələrlə) ifadə edilmir. Vaxtilə bu funksiyaları “Şərəf lövhəsi” yerinə yetirirdi. İndi isə bunun müasir formasını da tapmaq lazımdır: “Günün qəhrəmanı”, “Həftənin şagirdi”, “Ayn şagirdi”, “Bizim qaliblərimiz” və s. bu kimi yanaşmalar uşaqlarda böyük motivasiya yarada bilər. Bu cür sistemi hər sinifdə tətbiq etmək lazımdır. Qoy, hər bir şagird burada özünü görsün.

KİV-lə əməkdaşlıq

PR-ın əhəmiyyətli istiqamətlərindən biri də KİV-lə əlaqələndir. Radio, mətbuat və televiziya - bütün bunlar kütləvi sığura təsirən ən güclü vasitələridir. Jurnalistlərdən qorxmağa dəyməz, onlar əslə təhlükəli insanlardır deyil. Jurnalistlərlə dostluq etmək lazımdır. Dünya haradan bilsin ki, sizin çox gözəl, qabaqcıl məktəbiniz, burada müvəffəqiyyətlə təhsil alan şagirdləriniz, onlara dərs deyən peşəkar müəllimləriniz var. Bunu sizin üçün jurnalistlər edəcək. Ona görə də jurnalistlərlə sıx ünsiyyət faydalıdır.

KİV-in diqqətini cəlb etmək üçün məktəb həyatına aid olan xəbərlərin sosial əhəmiyyətini ictimaiyyətə çatdırmaq vacibdir. Belə xəbərlər, əgər onu düzgün təqdim etmək mümkün olarsa, istənilən

tədbir ola bilər - son zəng, xarici nümayəndə heyətinin görüşü, müsabiqələr, sərgilər, əmək aksiyaları, muzey işi, hansısa şagirdin parlaq nailiyyəti və s.

Peşəkar jurnalistləri məktəbə dəvət edin. Məktəbdə mətbuat mərkəzi yaradın, axı, ola bilər ki, şagirdlərdən kimsə özü jurnalist olmağı arzu edir, bu, onun üçün də çox gözəl təcrübə olacaq. KİV-ə press-revizlər - hər hansı əhəmiyyətli hadisələrdən və ya tədbirlərdən bəhs edən və çap edilmək məqsədi daşıyan mətnlər göndərin. Müxtəlif PR-mətn formaları arasında məktəbin imicinə xidmət edən məqalələr, müsahibələr, təbriklər, KİV üçün bəyanatlar, təşəkkür məktubları, press-icmal və s. ola bilər. Onların hər birinin müəyyən yazılış və rəsmiləşdirmə qaydaları var.

Yuxarıda qeyd olunanlara yekun vuraraq, onu da bildirək ki, PR təbliğat və pul-suz reklam, yaxud ictimai fikri manipulyasiya cəhdi deyil. Bu, real vəziyyət haqqında məlumat verməkdir. Hazırda kifayət qədər PR-texnologiyalar mövcuddur. Bu barədə çoxsaylı kitablar, məqalələr yazılıb. Onları oxumaq və anlamaq lazımdır ki, bu sistem işləyir və hər bir məktəbə lazımdır. Bir sözlə, dəyişən həyat realıqları ilə yanaşı, məktəblər də dəyişməli və müsbətə doğru necə dəyişdiyini PR texnologiyalarının gücü ilə cəmiyyətə də göstərməlidir.

Deyənləri nəzərə alaraq, məktəb sisteminə PR texnologiyalarının tətbiqinə dair layihələrin işlənilməsinə töhfə verərdik. Bu layihə çərçivəsində məktəb rəhbərləri ilə təlimlərin keçirilməsi isə hər bir təhsil müəssisəsinin nüfuzunu, bununla da ona etimadı daha da yüksəldər.

Hikmətin kökü qəlbə, meyvəsi dildədir

Vüsalə HEYDƏRLİ,
Göygöl şəhər Texniki, Təbiət Fənlər
Təmayüllü liseyin Azərbaycan dili və
ədəbiyyat müəllimi (magistr)

məqaləsində yazırdı: “Sizi deyib gəlmişəm, ey mənim müsəlman qardaşlarım. Mən sizin ilə türkün açıq ana dili ilə danışmam. Mən onu bilirəm ki, türk dili ilə danışmaq eynibdir və şəxsin elminin azlığına dəlalət edir. Amma hərəndə keçmiş günləri yad etmək lazımdır. Salınz yadımıza o günləri ki, anamız sizi beşik başında yırğalaya- yırğalaya sizə türk dilində lay- lay deyirdi... Hərəndə bir ana dilini danışmaqla keçmişdəki o gözəl günləri yad etməyin nə eyni var?”.

Eyni zamanda “Anamın kitabı” tragikomediyaşında da dramaturq millət, vətən, dil kimi problemlərə toxunmuşdu.

Ana dili məsələsi böyük şairimiz Bəxtiyar Vahabzadənin yaradıcılığında da yan keçməmiş, onun yaradıcılığının qayəsini təşkil etmişdi. “Millətin varlığı, yurdun varlığı, Sənin varlığına bağlıdır, dilim” - deyən şair öz ana di-

Hər bir şagird mütaliə yolu ilə nitqini zənginləşdirməlidir

lində danışmağı ar bilənlərə üzünü tutub: *Ey öz doğma dilində danışmağı ar bilən Fasonlu ədəbazar!*

Qəlbinizi oxşamır qoşmalar, telli sazlar. Bunlar qoy mənim olsun, Ancaq Vətən çörəyi, Sizlərə qanım olsun!

- söyləyirdi.

Hər kəs doğma dilini sevməli, ona hörmətlə yanaşmalıdır. Əgər biz dilimizi Ana dili adlandıırıqsa, onu anamız qədər sevməliyik. İlk dəfə beşik başında anamız bu dildə bizə şirin laylalar oxuyub, onun şiriniyi gillə-gilə ruhumuza hopdurmuşdur. Hələ məktəbə ayaq açmamış ilk müəllimimiz olan anamızdan öyrəndiyimiz kəlmələrlə cümlələr qurmuşuq. Elə bu baxımdan da böyük şairimiz B.Vahabzadə anasını yaradıcılığında bütün uğurlarının memarı saymışdı:

Savadsızdır, adıma da yaza bilmir mənim anam Ancaq mənə ay öyrədib, il öyrədib, say öyrədib. Ən vacibi dil öyrədib mənim anam... Qalaq-qalaq kitabının müəllifi mənim anam.

Təbii ki, biz ailədə dil açıb danışmağa başlasaq da dilimizin qanunauyğunluqlarını, daha mükəmməl nitq qurmaq bacarığını məktəbdə müəllimlərimizdən alırıq. Altı yaşından on yeddi yaşına kimi şagirdlərə mütəmadi olaraq Azərbaycan dili fənni tədris edilir, qü-

sursuz nitq qurmaq bacarığı aşılır. Dahi M.Füzuli “Söz” qəzəlində deyirdi:

Artıran söz qədrini sidq ilə qədrin artırar, Kim nə miqdar olsa, əhlin eylər ol miqdar söz.

Hər kəsin təfəkkürü, elmi onun nitqində təzahür edir. Günün-gündən çiçəklənən Azərbaycanımız öz elmi, ağılı, dünya görüşü ilə ətrafındakıları heyvətə gətirəcək gənclər görəkdir. Gələcək gəncliyimiz hal-hazırda respublikamızın ümumtəhsil məktəblərində təhsil alan şagirdlərimizdir. Hər bir şagird milli ədəbi dilin bütün qanunauyğunluqlarını bilməli, nitqində fonetik, leksik və qrammatik normalara riayət etməyi bacarmalı, mütaliə yolu ilə öz nitqini zənginləşdirməlidir. Bu baxımdan Azərbaycan dili dərslərində müxtəlif formalı (elmi bədii) və məzmunlu (ailə, dostluq, tarix, mədəniyyət, dəyərlərimiz) mətnlərlə iş prosesi zamanı pozulmuş dil normalarını müəyyən etmək, verilmiş hadisələrə münasibət bildirmək, şərh etmək, ümumiləşdirmə aparmaq şagirdlərdə nitq bacarığının formalaşmasına müsbət təsir göstərir. Hər şeydən öncə dili tədris edən müəllimin nitqi zəngin və qüsuruz olmalıdır. O öz nitqində dialekt sözlərə, varvarizmlərə, vulqarizmlərə yer verməməli, nitq normalarından kənara çıxmamalıdır.

Yuxarıda adları çəkilən görkəmli şəxslərdən C.Məmmədquluzadə, M.Ə.Sabir, Ə.Cavad, M.Şəhriyar, B.Vahabzadə yaradıcılığı, təbii ki, orta məktəblərdə tədris olunur.

Bu zaman onların dil məsələlərinə dair fikirləri geniş müzakirə olunmalı və bu fikirlərdən yararlanılmalıdır. Nitq danışıqca inkişaf edir, insan danışıq-danışa öyrənir, ona görə dərsdə şagirdlərin müstəqil fikir yürütmələrinə şərait yaratmaq lazımdır. Onların fikri sona kimi dinlənilməli, doğru-düzgünlüyü müzakirələr zamanı müəyyənləşdirilməlidir.

Dilimizin saflığının qorunması hamının borcudur. Məktəblə yanaşı kütləvi informasiya vasitələri - qəzet, jurnal, televiziya da dilimizin qanunauyğunluqlarına tam riayət etməlidir. Dildə normaların qorunması hamıdan tələb olunur.

Bəzən yol kənarında müəyyən bərpə işləri ilə bağlı belə bir yazılı lövhələrə rast gərilir. “Müvəqqəti narahatçılığa görə üzr istəyirik”. Bu lövhədə narahatçılıq sözünə nəzər salaq. Bilirik ki, dilimizdə söz yaradıcılığında iştirak edən leksik şəkilçilər sözlə qoşularəkən yeni mənalı söz yaradır. Narahatçılıq sözündə na- sözünü şəkilçisi rahat sözünə qoşularək rahatsız mənasını ifadə edir. Ancaq bu sözlə çıxışını artırıqda narahatçı sözlü heç bir mənanı ifadə etmir. Ona görə də bu söz narahatlıq formasında ifadə olunarsa daha uyğun olar. Yaxud bəzi ev alqı-satqı elanlarında “və” bağlayıcısından əvvəl vergül işarəsinin yazılması, özəl reklam lövhələrində “i” hərfinin “i” kimi yazılması dilin fonetik normalarının pozulması hadisəsidir.

Bəzən hərfərdəki nöqtələrin qoyulub-qoyulmaması texniki səhv kimi başa düşülsə də fikrin tamamilə yanlışlığına səbəb olur. Əgər “Onun oğlu oldu” cümləsində “oldu” sözlü nöqtəli yazılarsa, bu “öldü” kimi oxunur. Bunun nəticəsi isə heç də xoş deyil.

Bütün bunları nəzərə alaraq qeyd etmək istərdim ki, dilimizin qanunauyğunluqlarını mükəmməl şəkildə öyrənmək və öyrətmək lazımdır. Orfoqrafik qaydalar məktəbdə imla, ifadə yazılar zamanı mükəmməlləşdirilir. Dilimizin saflığının qorunması əvvəl aildən, sonra məktəbdən başlayır və hamıdan tələb olunur. Gəlin, dilimizi qoruyaq!

Dil açanda ilk dəfə “ana” söyləyirik biz, “Ana dili” adlanır bizim ilk dərsliyimiz.

Baxaq dilimizə nələr görünür. Oxuyub-anlamaq yazmaqdan gücdür. Yazan düşünmədən yazsa da belə Oxucu beş-on gün gərək düşsünə. Ki, anlasın bu söz ərabini, farsını?

Mirzə Cəlil “Molla Nəsrəddin” jurnalının ilk sayındakı “Sizi deyib gəlmişəm” başlıqlı

“Universitetlər innovasiyalarla ayaqlaşmaqda çətinlik çəkirlər”

Oruc MUSTAFAYEV

Müasir dövrdə ali təhsil sisteminin inkişafında mühüm aspektlərdən biri universitetlərdə keyfiyyətli elmi tədqiqat məhsullarının hazırlanmasıdır. Bu vəzifə ali məktəblərimizin keyfiyyətli elmi məhsullarla dünya elm arenasına çıxışını təmin edəcək gənc tədqiqatçıların üzərinə düşür. Dünyanın nüfuzlu ali məktəblərində doktorantura təhsili alan tələbələrımız isə universitetlərimizin inkişafına, ölkəmizin elm sahəsinə öz töhfələrini verə biləcək iqtidarındadır. Onlardan biri hazırda İtaliyanın La Sapienza Universitetində doktorantura təhsili alan Orxan Kərimzadədir.

- *Hazırkı elmi mövzunuz barədə məlumat verərdiniz.*

- Üzərində çalışdığım mövzu alternativ enerji mənbələrinə tətbiq olunması üçün GaN (Galium-nitrat) əsaslı gücvericilərin hazırlanması və tədqiqidir. Ümumiyyətlə, hazırda güc elektronika sənayesində trend mövzulardan biri “Wide band gap” (geniş qadağan olunmuş zonalı) yarımkeçiricilərin tətbiqidir. Mövcud elektronika sənayesi əsasən silisium (Si) üzərində qurulub və əksər elektron avadanlıqlarda Si-əsaslı yarımkeçirici elementlərdən istifadə olunur. “Wide band gap” yarımkeçiricilərdən hazırlanmış qurğular Si əsaslı olanlara nisbətə 80% daha kiçik və yüngül olacaq, daha yüksək gərginlikdə, tezlikdə və temperaturda işləməyə imkan yaradacaq. Bundan əlavə, GaN əsasında yeni hazırlanacaq çeviricilərin texniki göstəricilər baxımından da bir çox üstünlükləri olacaq. Alternativ enerji mənbələrinə tətbiq olunacaq bu qurğular, eyni zamanda, istehsal olunan enerji qiymətinin bir neçə dəfə azalmasını da gətirib çıxaracaq. İlk tədqiqatlar göstərir ki, WBG yarımkeçiricilərin tətbiqi nəticəsində çevirici qurğuların effektivliyi 99%-ə qədər qalxacaq.

Nanotexnologiyasız elmin gələcəyi yoxdur

- *İndi elmlərin inteqrasiyasından tez-tez danışılır. Nanotexnologiya və alternativ enerji mənbələri sahələri arasında hansı əlaqə və inteqrasiyadan danışmaq olar?*

- Artıq elmin inkişafı o səviyyəyə gəlib çatıb ki, elmlərin inteqrasiyası olmadan nəticə əldə etmək mümkün deyil. İstənilən sahəyə baxsaq, orada bir neçə elm sahəsi və mütəxəssislərin ortaq işlədiyini görə bilərik. Alternativ enerjiyə gəldikdə, bu, çox geniş bir sahədir. Burada demək olar ki, mühəndisliyin bütün sahələri var. Kimya, mexanika, elektrik, sənaye, avtomatika mühəndisliyi və s. Məsələn, günəş enerjisindən danışanda burada materialşünaslıq və nanotexnologiya mühəndisliyinin inteqrasiyası bu sahənin təməlini təşkil edir. Yaxud külək və dalğa enerjisi turbinləri üçün yeni kompozit materialların hazırlanması və bununla da möhkəmliyin çəkiyə olan nisbətini azaldılmasını misal gətirə bilərik. Ümumilikdə enerjinin istehsalı, ötürülməsi, toplanması birbaşa nanotexnologiya ilə sıx əlaqəlidir. Mütəmadi olaraq yeni və daha effektiv materialların və texnologiyaların tapılması üzərində tədqiqatlar gedir. Dünyanın bir çox universitetlərində bu sahədə geniş tədqiqatlar aparılır. Nanotexnologiyasız elmin gələcəyini təsəvvür etmək mümkün deyil. Elə bir elm sahəsi yoxdur ki, nanotexnologiyadan ona birbaşa və ya dolayısıyla təsiri olmasın. Nanotexnoloji tədqiqatlar xərc tələb edən bir prosesdir. Bunun üçün xüsusi avadanlıqlar və steril şərait yaradılmalıdır. Bu sə-

bədən də hər bir universitet bu cür mərkəzləri yarada bilmir. Amma bu tədqiqatların nəticəsində mövcud texnologiyaların inkişafı ilə yanaşı istehsal olunan enerjinin dəyərinin gözcərpən dərəcədə aşağı düşdüyünü də nəzərə almalıyıq. Alternativ enejinin tətbiqində əsas çətinlik yarıdan məsələlərdən biri də enerji toplayıcılarıdır ki, bunların da hazırlanmasında və inkişafında nanotexnologiyanın böyük rolu var.

Bizdən tələb olunan dünyada gedən inkişafdan geri qalmamaqdır

- *Əvvəlcə Koreyada elektrik mühəndisliyi, daha sonra Britaniyada alternativ enerji mənbələri, hazırda isə İtaliyada nanotexnologiyalar... Sizin üçün elmin, tədqiqatların sərhədi haradır?*

- Çox şanslıyam ki, KAİST-də təhsil aldığımdan dövrlərdə Koreya Milli Nanotexnologiya Mərkəzinin (Korea National Nanofab Center) yaradıcılarından olan və uzun illər rəhbəri işləmiş professor Hee Chul Lee mənə dərs demişdir və məhz onun sayəsində bir neçə dəfə həmin mərkəzdəki tədqiqatlarla yaxından tanış olmuşam. Orada əsasən elektronika və günəş enerjisinə tətbiq olunan yarımkeçiricilər üzərində işlər aparılır. Həmin vaxtlardan artıq nanotexnologiyaların alternativ enerjiyə tətbiqi ilə maraqlanmağa başlamışdım.

Alternativ enerji çox geniş bir sahə olduğundan bu sahədə çalışmaq üçün təməl mühəndislik bilikləri olmalıdır. Bu, istər elektrik, istər mexanika, istərsə də kimya mühəndisliyi ola bilər. Mənim bakalavr təhsilim elektrik və elektronika mühəndisliyidir. Magistraturada artıq ixtisasımı bir az daha spesifikləşdirərək alternativ enerji ixtisasını seçmişdim. Amma buna baxmayaraq yenə də enerjetikanın elektrik tərəfi ilə məşğul olurdum. Yəni ixtisasların adları fərqli görünə də nəticədə görülən işlər bakalavr ixtisasına əsaslanır. Hazırda Sapienza Universitetində apardığım tədqiqat mövzusu da elektrik və elektronika mühəndisliyi ilə bağlıdır.

Fikrimcə, elmin sərhəddi olmur, bunun olduğunu qəbul etsək, inkişaf edə bilmərik. Heç vaxt deyə bilmərik ki, on il sonra hansı tədqiqatlar aparılacaq. Bizdən tələb olunan sadəcə dünyada gedən inkişafdan geri qalmamaqdır. Dünyanın bir çox universitetlərində paralel olaraq eyni mövzularda tədqiqatlar aparılır. İtaliyada, əksər inkişaf etmiş ölkələrdə olduğu kimi, biz mütəmadi olaraq bu tədqiqatları yeni nəşrlərdən və ya konfranslardan izləyirik ki, elmdə gedən proseslərdən geri qalmayaq. Hətta tədqiqatları bir neçə universitetlə müstəqil olaraq aparırıq ki, prosesə daha çox mütəxəssis cəlb olunsun və bu da müsbət nəticənin daha tez alınmasına gətirib çıxarır.

Orxan Kərimzadə: “Elmlərin inteqrasiyası olmadan nəticə əldə etmək mümkün deyil”

Hər gün yeni bir şey öyrənmək mənə daxil bir rahatlıq verir

- *Elmdə sizi ən çox cəlb edən nədir və həyatınızda elmin rolunu necə qiymətləndirirsiniz?*

- Elmlə məşğul olmaq, mən deyirdim ki, zövq məsələsidir. İnsan apardığı tədqiqatdan və onun nəticələrindən zövq almaldır. Bunun ən zövqverici tərəfi üzərində tədqiqat apardığın məhsulu kütləvi istehsalda və bazarda görməkdir. Avtomobillərdən tutmuş elektron qurğulara kimi gündəlik istifadə etdiyimiz bütün məhsulların arxasında elmi tədqiqatlar və yüzlərcə təcrübələr durur. Mən elmi tədqiqatla məşğul olmağa hələ ADNSU-da ilk bakalavr təhsilimi aldığımdan zaman professor Yaşar Abdullayevin rəhbərliyi altında başlamışam. O vaxtdan etibarən mütəmadi olaraq müxtəlif mövzularda olan elmi tədqiqat layihələrində iştirak etmişəm və bunların nəticəsi kimi məqalələrim çap olunub.

Məni bu prosesdə cəlb edən məqamlardan biri elmlə məşğul olarkən mütəmadi olaraq yeni biliklər öyrənməkdir. Bir şirkətdə bir neçə il işləyib yeni bir şeylər öyrənməyə bilsəz, amma elmdə bu, mümkün deyil. Gördüyümüz işin müsbət nəticə verməsi üçün hər gün yeni nələ-

Hazırda layihələndirdiyim qurğunun istehsalı üçün artıq İtaliyada bir neçə müəssisəyə müraciət olunub və ilkin razılıqlar alınıb. Prosesin sonunda bütün testlər və sınaqlar müsbət olarsa, bu qurğu fakültəmizin büdcəsi hesabına istehsal olunacaq. Ümid edirəm ki, bir neçə ildən sonra bu qurğunu hansısa bir brend adı altında bazarda görə biləcəyik.

sə oxuyub öyrənməli olur. Hər gün yeni bir şey öyrəndiyimi bilmək mənə daxil bir rahatlıq verir.

Hazırda layihələndirdiyim qurğunun istehsalı üçün artıq İtaliyada bir neçə müəssisəyə müraciət olunub və ilkin razılıqlar alınıb. Prosesin sonunda bütün testlər və sınaqlar müsbət olarsa, bu qurğu fakültəmizin büdcəsi hesabına istehsal olunacaq. Ümid edirəm ki, bir neçə ildən sonra bu qurğunu hansısa bir brend adı altında bazarda görə biləcəyik.

Tədqiqat işlərinin bir tətbiq sahəsi olmalıdır

- *Universitetlərimizdə tədqiqat işlərinin miqyası barədə nə deyə bilərsiniz? Ölkəmizdə nanotexnologiyalar və alternativ enerji mənbələri sahələri üzrə tədqiqatların durumu barədə fikirlərinizi eşitmək maraqlı olardı...*

- Bir ölkədə aparılan elmi tədqiqatların sahəsi və istiqaməti ölkə sənayesinin durumundan asılıdır. Çünki görülən tədqiqat işlərinin bir tətbiq sahəsi olmalıdır. Azərbaycanda aparılan tədqiqatların sənayedə tətbiqində çətinliklər var və bunun əsas səbəblərindən biri istehsal müəssisələrinin universitetlərdən həm elmi, həm də texnoloji cəhətdən öndə olmalarıdır. Müəssisələr həm gəlirini, həm də keyfiyyəti artırmaq məqsədi ilə ən son texnologiyadan istifadə etməyə çalışırlar. Amma universitetlər, təvəssüf ki, bu yeniliklərlə və innovasiyalar ilə ayaqlaşmaqda çətinlik çəkirlər. Səvindirici haldır ki, ölkədə ADA və BANM kimi uğurlu nümunələr də

var, hansı ki, bu kimi yeniliklər baxımından heç də aparıcı istehsal müəssisələrindən geri qalmırlar.

Fikrimcə, hər bir universitet bir neçə sahəni seçib o sahənin inkişafına fokuslanmalıdır. Səmimi danışsaq, nanotexnologiya da daxil olmaqla bir çox sahələr var ki, onlardan danışmaq hələ bizim üçün çox tezdir. Amma öz sahəmdən desəm, alternativ enerjinin müəyyən sahələri üzrə tədqiqatlar aparıla bilər. Elektronika, xüsusilə də güc elektronika sahəsində avadanlıqların o qədər də bahalı olmadığını nəzərə alsaq, bu sahədə də müəyyən işlər aparılacaq. Bunun üçün bizdə yetərincə savadlı elektrik və mexanika mühəndisləri var, sadəcə onları bu prosese cəlb etmək və həvəsləndirmək lazımdır.

Elmlə məşğul olmaq üçün mühit yaradılmalıdır. Lazımi laboratoriyalar, avadanlıqlardan əlavə tədqiqat aparı biləcək mütəxəssislər yetişdirilməlidir, çünki tədqiqatı bir-iki nəfər apara bilməz, bunun üçün bir neçə professor və doktorantlardan ibarət tədqiqat qrupu olmalıdır ki, bunlar müstəqil işləyib ortaq bir nəticə əldə edə bilsinlər.

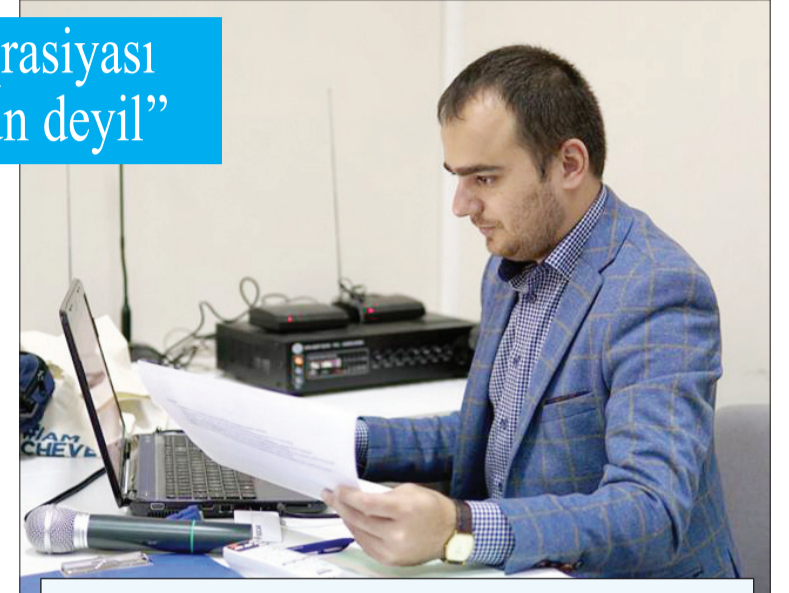
Elm, sənaye və istehsal müəssisələri bir- biri ilə sıx əlaqəlidir, biri olmadan digərini inkişaf etdirmək olduqca çətindir. Universitetlərdə tədqiqatların aparılmasının əsas kiçiyolu var. Birincisi, sifarişlə aparılan

tədqiqatlardır. Böyük şirkətlər öz R&D mərkəzlərindən əlavə universitetlərə və digər tədqiqat mərkəzlərinə də müxtəlif mövzularda tədqiqatların aparılması üçün sifarişlər verirlər. Bu, adətən inkişaf etmiş ölkələrdə və yüksək reytingli universitetlər üçün keçərlidir. İkinci yolu mərkəzlər özləri ölkənin və sənayenin profilinə uyğun tədqiqatlar aparır və artıq nəticə aldıqdan sonra onu istehsalat təqdim edə bilərlər.

Elmi tədqiqatların əsas aparıcı qüvvəsi doktorantura tələbələridir

- *Siz bir neçə universitetdə ali təhsil almısınız və davam edirsiniz. Bu ali məktəblərdə tələbələrin elmi tədqiqatlarda iştirakı cəlb olunması təcrübəsi necədir və özünü nələrinə kimi götürə bilərsiniz? Bu sahələrlə bağlı konkret təklifləriniz varmı?*

- İki dəfə Dövlət Proqramı məzunu olaraq dünyanın əksər təhsil sistemlərindən və bir neçə universitetlərdə aparılan tədris və tədqiqat proseslərindən yetərincə məlumatım var. Təcrübə göstərir ki, elmi tədqiqatların əsas aparıcı qüvvəsi doktorantura tələbələridir. Doktorantların universitetlərə cəlb olunmasının mexanizmləri var. Bu, əsasən təqaüdlərin hesabına olunur. Təqaüdləri, tədqiqat layihəsinin rəhbəri olan professor və ya universitetlərin özləri təyin edə bilər. Bundan əlavə, PhD tələbələri əksər hallarda illik təhsil haqqından azad olunurlar. Əksər dünya universitetlərində doktorantu-

Tanıtm

Orxan Kərimzadə 1989-cu ildə Bakı şəhərində anadan olub. 2006-cı ildə Bakıdakı 18 nömrəli tam orta məktəbi əla qiymətlərlə bitirərək Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyasının (indiki Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universiteti) energetika fakültəsinə qəbul olub. 2010-2014-cü illərdə Cənubi Koreyanın KAİST Universitetində elektrik və elektronika ixtisası üzrə ikinci bakalavr təhsili alıb. “2007-2015-ci illərdə Azərbaycan gənclərinin xarici ölkələrdə təhsili üzrə Dövlət Proqramı” çərçivəsində Böyük Britaniyanın London İmperial Kollecinə dayanıqlı enerji mənbələri ixtisası üzrə magistr təhsili alıb. Bir müddət ADA Universitetində mühazirəçi müəllim, ADNSU-da dekan müavini işləyib. Hazırda İtaliyanın La Sapienza Universitetində nanotexnologiya və elektrik mühəndisliyi proqramında doktorantura təhsili alır.

ra tələbələri müəllim-professor heyətinin hüquqlarına və eyni zamanda tələbələrə şamil olunan güzəştlərə sahibdirlər. Mən təhsilimə bir neçə aydır başlamışam baxmayaraq artıq mənim üçün görəcəyimi tədqiqat işinə uyğun olaraq bir sumulator proqramı və iki tədqiqat avadanlığı sifariş verilib. Bundan əlavə, ixtisasa uyğun bütün təlim, seminar və konfranslarda universitetin büdcəsi hesabına iştirak etmək şansını yaradırlar. Fakültənin illik büdcəsində hər bir doktorantura tələbəsi üçün müəyyən maliyyə ayrılır və biz bu vəsaitlə elmi rəhbərimizin razılığı ilə istədiyimiz kimi istifadə edə bilərik. Düşünürəm ki, bizim universitetlərdə də PhD tələbələrini ən azından yarım ştat işə götürüb onlara müəyyən əməkhaqqı verməlidirlər.

Bizim universitetlər hər bir özi profilinə uyğun bir neçə istiqamət seçib və bu sahələrdə ixtisaslaşmışlardır. İlk mərhələdə beynəlxalq əməkdaşlıq çox önəmlidir. Bu istiqamətdə mən çalışdığım dövrlərdə ADNSU-da və ADA Universitetində ciddi işlər görürüdü. Bu işdə sənaye və istehsal müəssisələrinin üzərinə ciddi iş düşür. Paralel olaraq mütəxəssis yetişdirilməsinə ciddi önəm vermək lazımdır. Bu, istər ikili proqramlar vasitəsi ilə, istərsə də seçilmiş gənc tədqiqatçıları universitetin hesabına xaricdə doktorantura təhsili almağa göndərməklə ola bilər. Qeyd edirəm ki, bu təcrübə artıq ADA Universitetində var, mən İtaliya Dövlət təqaüdü ilə bərabər ADA Universitetindən də təqaüd alıram. Xaricdə PhD etmiş mütəxəssisin beynəlxalq əməkdaşlıqla bağlı problemi olmur, PhD dövründə öz sahəndə çalışan əksər böyük alimləri tanıyırsan və ölkəyə qayıtdığın zaman artıq rahatlıqla onlarla birgə layihələrdə iştirak edə bilərsən.

Xaricə getmədən beynəlxalq proqramla təhsil almaq mümkündür

- *Bilirsiniz ki, ali təhsil sisteminin rəqəbətliyinin artırılması üzrə Prezident sərəncamı var. Bu sərəncam barədə fikirlərinizi bilmək istərdik...*

- Son dövrlər gördüyümüz kimi ölkədə bütün sahələrdə islahatlar gedir və bu prosesin təhsil sahəsinin inkişafına da təkan verəcəyinə ümid edirik. Cənab Prezidentin 18 noyabr 2018-ci il tarixində imzaladığı "2019-2023-cü illər üçün Azərbaycan Respublikasında ali təhsil sisteminin beynəlxalq rəqəbətliyinin artırılması üzrə Dövlət Proqramı" sadaladığımız bütün problemlərin həllini özündə əks etdirir. Həqiqətən də həm təhsil, həm də elm sahələrimizin əsas problemi beynəlxalq standartlara cavab verməməsi və rəqəbətliyin aşağı olmasıdır. Bunun yeganə çıxış yolu beynəlxalq əməkdaşlığın artırılması və dünya təcrübəsini öyrənərək yerli şəraitə uyğunlaşdıraraq tətbiq olunmasıdır. İkili magistr və doktorantura proqramları buna misal ola bilər ki, bu da yeni proqramda öz əksini tapıb. Təcrübə göstərir ki, artıq xaricə getmədən eyni keyfiyyətdə beynəlxalq proqramla təhsil almaq mümkündür. Yəni ikili proqramlar eyni zamanda xarici müəllimlərin Azərbaycanda dərs demələri üçün də müəyyən şərait yaradır. Xaricdən professor dəvət etməklə daha geniş tələbə kütləsinin ondan yararlanmasına gətirib çıxaracaq. Ümumilikdə bu proqramı yüksək qiymətləndirirəm və ölkədə təhsilin, elmin inkişafına ciddi təkan verəcəyini düşünürəm. Çox istərdim ki, yerli universitetlər bu fürsətdən layiqincə yararlansınlar və xüsusilə də bu proqramın köməkliliyi ilə ölkə üçün prioritet olan sahələrdə fəlsəfə doktorlarının yetişdirilməsinə önəm versinlər.

- *Gələcək planlarınız barədə...*

- Növbəti iki ildə doktorantura işimə fokuslanacağam, ondan sonra artıq iş təkliflərinə dəyərləndirə bilərəm. İstərdim ki, ADA Universitetinə qayıdıb orada öz fəaliyyətimi davam etdirim. Hazırda əsas işimlə paralel İmperial College-dəki tədqiqat işimi genişləndirib məqalə hazırlayıram, eyni zamanda ADNSU-nun professorları ilə bir kitab üzərində çalışırıq. Bundan əlavə energetika sahəsində önəmli olan və əksər dövlətlərin tələb etdiyi bir sertifikat imtahanına da hazırlaşaram.

- *Müsahibə üçün təşəkkür edirik.*

Akademik Zərifə Əliyevanın xatirəsi anılıb

Şəki şəhər 9 nömrəli tam orta məktəbdə görkəmli oftalmoloq alim, akademik Zərifə Əliyevanın anadan olmasının 96-cı ildönümü ilə əlaqədar tədbir keçirilib.

“Adın şərəfidir sənin, ey qadın!” adlı tədbirdə Şəki Şəhər Təhsil Şöbəsinin əməkdaşları, Şəki şəhər Gənclər və İdman İdarəsinin rəisi Vüqar İsgəndərov, müəllim, valideyn, şagird və KİV nümayəndələri iştirak ediblər.

Tədbir Dövlət himninin səsləndirilməsi və akademik Zərifə Əliyevanın xatirəsinin bir dəqiqəlik sükutla yad edilməsi ilə başlayıb.

Qonaqları salamlayan məktəbin direktoru İntizar Abdullayeva görkəmli alim Zərifə Əliyevaya həsr edilmiş tədbirə yüksək şövqlə hazırlaşdıqlarını, bu nəci insanın şərəfli həyat yolunun hər bir Azərbaycan qadını üçün nümunə və kamillik məktəbi olduğunu söyləyib.

Tədbirdə çıxış edənlər akademik Zərifə Əliyevanın şərəfli ömür yolundan bəhs ediblər.

Heydər Əliyev kimi dahi bir şəxsiyyətə sədəqətli ömür-gün yoldaşı olan Zərifə xanım Əliyevanın əsl ziyalı alim, mehriban və qayğıkeş ana obrazının təcəssümünə çevrildiyi vurğulanıb. Qeyd edilib ki, Zərifə Əliyeva görkəmli alim olmaqla yanaşı, dünya şöhrətli siyasi xadim, müdrik və dahi şəxsiyyət Heydər Əliyevin ömür-gün yoldaşı, İlham Əliyev kimi mütərəqqi bir dövlət başçısının anası olub. Qürurverici haldır ki, belə bir dəyərli şəxsiyyətin xatirəsi Azərbaycan xalqı tərəfindən hər zaman böyük ehtiramla anılır.

Daha sonra şagirdlər Zərifə Əliyevaya həsr edilən şeirlər səsləndirib, mahnılar ifa ediblər.

Tədbir akademik Zərifə Əliyevanın həyat və fəaliyyətindən bəhs edən sənədli filmin nümayişi ilə başa çatıb.

Mahal MƏMMƏDOV,

Şəki Şəhər Təhsil Şöbəsinin ictimaiyyətlə əlaqələr üzrə məsul şəxsi

“Oxumağı vərdisə çevirək”

Abşeron rayonu Xırdalan şəhərində Heydər Əliyev Parkında “Oxu günü” keçirilib.

Tədbir Abşeron Rayon İcra Hakimiyyəti və təhsil şöbəsinin birgə təşkilatlığı ilə baş tutub.

Tədbirdə rayon icra hakimiyyətinin başçısı İradə Gülməmmədova, təhsil şöbəsinin müdiri Nazilə Məmmədova, rayon ictimaiyyətinin nümayəndələri, təhsil işçiləri və digər şəxslər iştirak ediblər.

“Oxumağı vərdisə çevirək!” şüarı altında keçirilən “Oxu günü”nün məqsədi yeniyetmə və gənclər arasında mütaliə mədə-

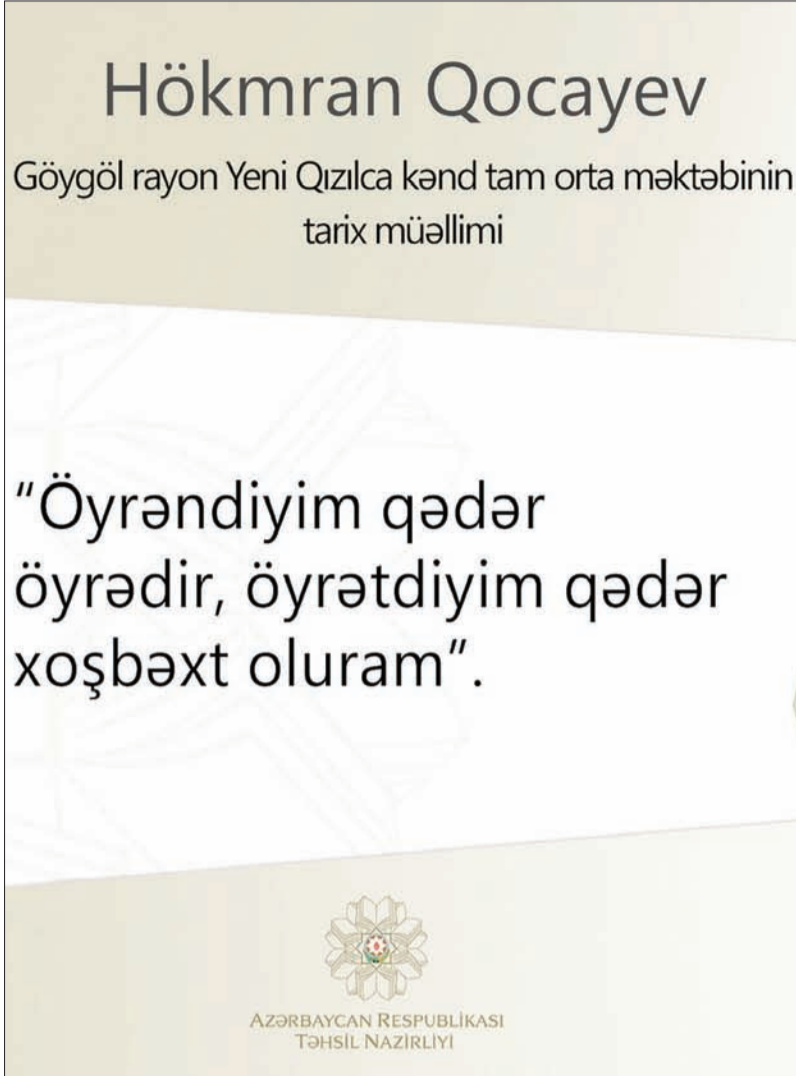
niyyəti və oxu vərdisinin inkişafı, kitaba marağın artırılmasına yönəlib.

Tədbirdə rayonun müxtəlif ümumi təhsil müəssisələrinin şagirdləri təqdimatlarla çıxış ediblər. Müxtəlif dram əsərlərindən səhnələr, tamaşalar təqdim olunub, ustad dərsləri, interaktiv yarışlar keçirilib.

Tədbir iştirakçıları məktəblilərin təqdimatlarını maraqla izləyiblər.

Aysel TAHİROVA,

Abşeron Rayon Təhsil Şöbəsinin ictimaiyyətlə əlaqələr üzrə məsul şəxsi

Hökmran Qocayev Göygöl rayon Yeni Qızılca kənd tam orta məktəbinin tarix müəllimi

“Öyrəndiyim qədər öyrədir, öyrətdiyim qədər xoşbəxt oluram”.

Şagirdlər yol hərəkəti qaydaları ilə bağlı məlumatlandırılıb

Ağstafa şəhər 2 nömrəli tam orta məktəbdə yol hərəkəti qaydaları ilə bağlı maarifləndirici tədbir keçirilib. Tədbirdə məktəbin pedaqoji kollektivi və 5-ci sinif şagirdləri iştirak ediblər.

Tədbirin keçirilməsində əsas məqsəd məktəblilərin təhlükəsizliyini, yol hərəkəti ilə bağlı həyat və sağlamlıqlarının qorunmasını təmin etməkdən ibarətdir.

Tədbirdə məktəblilərə yol hərəkəti qaydaları haqqında ətraflı məlumatlar verilib və yolda daha diqqətli olmaları tövsiyə edilib. Yollarda uşaqların təhlükəsizliyi-

nin təmin olunmasında profilaktik tədbirlərin və maarifləndirmə işlərinin vacibliyi vurğulanıb. Hər bir vətəndaşın həm özünü, həm də yaxınlarını yollarda yarana bilən təhlükələrdən qoruyub saxlamaq üçün yol təhlükəsizliyi qaydalarına riayət olunmasının vacibliyi diqqətə çatdırılıb.

Şagirdlərin təqdimatında səhnəciklər izlənilib. Eyni zamanda məktəblilər şeirlər və mahnılar söyləyiblər.

Nəcibə VƏLİYEV,

Ağstafa Rayon Təhsil Şöbəsinin ictimaiyyətlə əlaqələr üzrə məsul şəxsi

İmadəddin Nəsiminin 650 illik yubileyinə həsr olunmuş tədbir

Daşkəsən rayon İ.Nəsimi adına 1 nömrəli tam orta məktəbdə İmadəddin Nəsiminin 650 illik yubileyi qeyd edilib.

Tədbirin keçirilməsində məqsəd şagirdlərdə mütaliə vərdislərinin inkişaf etdirilməsi, İ.Nəsimi yaradıcılığı barədə məlumatlandırılmasından ibarətdir.

Tədbirdə çıxış edənlər bildiriblər ki, İmadəddin Nəsimi Azərbaycan xalqının ümumbəşər mədəniyyətinə bəxş etdiyi qüdrətli söz ustalarından biridir. O, Şərqi zəngin mədəni-mənəvi sərvətləri üzərində

ucalmış və bədii söz sənətinin son dərəcə qiymətli incilərini meydana gətirmişdir. Mütəfəkkir şairin dərin poetik fikirlərlə fəlsəfi görüşlərinin vəhdətində olub, dövrün elmi-fəlsəfi düşüncəsinin aydın ifadəçisinə çevrilmiş müstəsna əhəmiyyətli ədəbi irsi qədim köklərə və çoxəsrlik ənənələrə malik Azərbaycan ədəbiyyatı tarixində xüsusi mərhələ təşkil edir.

Mikayıl MİKAYILLI,

Daşkəsən Rayon Təhsil Şöbəsinin ictimaiyyətlə əlaqələr üzrə məsul şəxsi

“İstənilən sahədə inkişaf təhsildən keçir”

Sadiq Səfərov: “İKT-də yeniliklər etmək istəyirəm”

Sadiq Səfərov 2003-cü ildə Gəncə şəhərində dünyaya gəlib. Gəncə şəhər İ.Məmmədov adına 27 nömrəli məktəb-liseyin IX sinif şagirdidir. Robotexnika sahəsində kifayət qədər uğurlar əldə edib, yeniliklərə imza atıb. Belə ki, “Google Sketch Up qrafik redaktorunda hazırlanmış ən yaxşı üçölçülü model” müsabiqəsində bir neçə

dəfə iştirak edib və uğur qazanıb. Eyni zamanda “Məktəblilərarası I İngilis dili fənn olimpiadası”, “II Robot Olimpiadası”, “İnto Orbit” mövzulu FIRST LEGO League Azərbaycan yerli turniri, “Preparation for World Robot Olympiad” yarışlarında müvafiq yerlər tutub.

rəm ki, növbəti illər həyatıma uğur, yüksək təsil və arzularıma yeni yollar açar.

- Sənin üçün nümunəvi şagird olmaq nə deməkdir?

- Hər ata və ana övladının yaxşı bir şagird olmasını istəyər. Yaxşı bir şagird olmaq dediyimiz zaman bu fikir şagirdin yalnız dərslərində uğur qazanması yox, eyni zamanda müəllimlərinə və böyüklərinə hörmətlə yanaşması, dostları ilə yaxşı davranan və dərslərdən kənar məşğuliyyətlərdə də özünü göstərə bilən sosial bir şagird olması deməkdir. Şagird sadəcə məktəbdə yox, hər yerdə hərəkətlərinə diqqət etməli, kömək etməyi sevməli, hamı ilə mehriban davranmalı, öz nümunəsi ilə seçilməlidir.

Mənim ən böyük arzularımdan olan Amerika Birləşmiş Ştatlarında təhsilimin ilk addımı olaraq İndiana Universitetində yay tətili müddətində təcrübə keçmək hüququ qazandım. Bu uğurum sif qərgin əməyimin və əzmkarlığımın nəticəsi idi. Yaşdığım yalnız yaxşı təhsil arzu edirəm.

Raminə MƏMMƏDOVA,

Gəncə Şəhər Təhsil İdarəsinin ictimaiyyətlə əlaqələr üzrə məsul şəxsi

Şəhidin doğum günü qeyd edilib

Şabran rayon Gəndov kənd tam orta məktəbində şəhid Füzuli Salahovun doğum günü münasibətilə tədbir keçirilib.

Tədbirdə məktəb rəhbərliyi, müəllim və şagirdlərlə yanaşı şəhidin valideynləri və yaxın qohumları da iştirak edib.

Müəllimləri şəhidin məktəb illərindən danışdı, onun hər zaman mərd, ağıllı və tərbiyəli olduğunu

bildiriblər. Valideynləri Füzuli Salahovun Vətənə olan məhəbbət və sədəqətindən bəhs edərək məktəbliləri onun kimi olmağa çağırıblar.

Şagirdlər Vətən, şəhidlik, qəhrəmanlıq mövzularında şeirlər söyləyib, mahnılar səsləndiriblər.

Gülər HÜSEYNOVA,

Şabran Rayon Təhsil Şöbəsinin ictimaiyyətlə əlaqələr üzrə məsul şəxsi

“Kitab bilik mənbəyidir”

İmişli şəhər 3 nömrəli tam orta məktəbdə “Oxu günü” ilə bağlı “Kitab bilik mənbəyidir” adlı tədbir keçirilib.

Tədbirdə təqdimatlarla çıxış edən şagirdlər müxtəlif dram əsərlərindən səhnələr təqdim edib və şeirlər söyləyiblər.

Qeyd edək ki, tədbirin keçirilməsində məqsəd şagirdlərin mütaliəyə diqqətinin artırılması və onlarda oxu vərdislərinin inkişaf etdirilməsi, kitabın onların gündəlik həyatına daxil edilməsinə nail olmaqdır.

Vilayət ƏLİYEV,

İmişli Rayon Təhsil Şöbəsinin ictimaiyyətlə əlaqələr üzrə məsul şəxsi

Pedaqoji mühazirələrin I mərhələsi keçirilib

Sabirabad Rayon Təhsil Şöbəsinə “Müasir dövrdə ümumi təhsilin aktual problemləri” mövzusunda elan olunan pedaqoji mühazirələrin I mərhələsi keçirilib.

Mühazirələrin noticələrinə əsasən ən yüksək göstəricilərə sahib 2 müəllim müsabiqənin II mərhələsində iştirak etmək hüququ qazanacaq.

Müsabiqənin keçirilməsində məqsəd ümumi təhsil sahəsində

keyfiyyət göstəricilərinin yaxşılaşdırılması ilə bağlı aktual məsələlərə diqqət artırmaq, təhsil işçilərinin bu barədə rəy və mülahizələrini öyrənmək, yaradıcı müəllim və məktəb rəhbərlərini aşkara çıxarmaq, qabaqcıl təcrübələri təbliğ etməkdir.

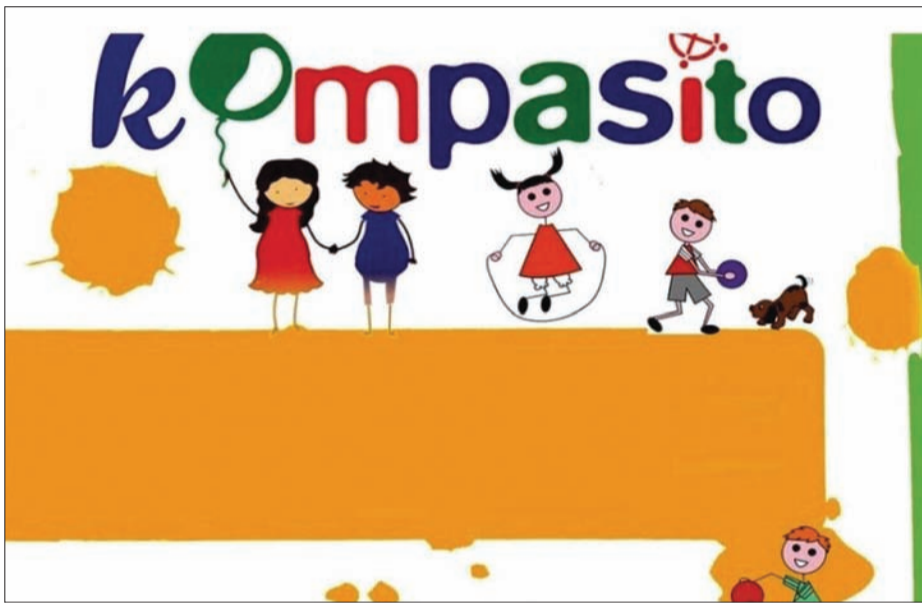
Xalid NƏCİYEV,

Sabirabad Rayon Təhsil Şöbəsinin ictimaiyyətlə əlaqələr üzrə məsul şəxsi

Əziz gündəlik!

Özünü başqasının yerinə qoy...

"Kompasito" dərslər icmalları

Fəslin mövzusu:

Ayn-seçkilik (diskriminasiya), səhhət və rifah, yoxsulluq və sosial təcrid.

Çətinlik dərəcəsi: II dərəcə.

Yaş həddi: 8-13 yaş.

Tələb olunan vaxt: 60 dəqiqə.

İştirakçı sayı: 16 - 20 uşaq.

Oyunun növü: Gerçək hadisələrin müzakirəsi.

Xülasə: Uşaqlar həyatdan götürülən eyni hadisənin 3 müxtəlif rəyini oxuyurlar və insanlara haqqında yaranmış səhv fikirləri müzakirə edirlər.

Vəzifələr:

* Ünsiyyət qurmaq və müşahidə etmək, bacarıqlarını təcrübədə tətbiq etmək.

* Digər insanın halına acımağı tərtibə etmək.

* Qərəzli qərarların olduğunu dərk etmək.

* Fərdi təcrübənin subyektivliyini (tək bir şəxsə məxsus olduğunu) başa düşmək.

* Təhsil, asudə vaxt və sağlamlıq hüququnun müzakirəsi.

Hazırlıq:

* Nəzərdə tutulmuş hadisələri uşaqların həyatına və ya məşğələnin məqsədlərinə uyğunlaşdırın.

Materiallar:

* 3 gerçək hadisənin mətni.

Təlimat:

1. Qrupda sözləyən ki, üç uşaq keçən yay düşərgədə yaşadığını gündəliklərində qeyd edib və bizə həmin gündəliklərin oxunmasına icazə verib. Uşaqları 3 qrupa bölün və hər qrupa bir hadisənin mətnini paylayın.

2. Mətnləri oxuduqdan sonra uşaqları bir yerə toplayıb paylanmış mətnlərin əsasında "Düşərgənin bir günü" mövzusunda müzakirə aparın (məsələn, tapmaca tapmaq, nahar, futbol məşqi, salın qurulması, çayı keçmə). Hər hadisə ilə tanış olduqdan sonra kiçik bir fasilə edin. Uşaqlardan soruşun: hadisənin qəhrəmanları nə edirdilər, nə düşündürdülər, hansı hissələri keçirirdilər? Bu mərhələdə uşaqlara hadisə qəhrəmanlarının etdiklərinin və hissələrinin səbəblərini izah etmək lazım deyil.

3. Qrup üzvlərindən xahiş edin ki, onlar oxuduqları hadisənin müəllifini təsvir etsinlər. Eyni hadisələrə üç uşağın belə fərqli yanaşmasının səbəblərini müzakirə etmək üçün aşağıdakı sualları verin:

a) Nə üçün uşaqlar bir-birini düzgün anlamayıblar?

b) Siz necə düşüncünüz, onlar bir-birlərinin həyatı ilə daha yaxından tanış olsaydılar, özlərini başqa cür aparardılar? Bunu necə təsvir edərdiniz?

c) Onların bir-biri haqqında hansı yanlış təəssürləri var idi?

d) Həmin səhvlərə necə yol vermişdilər?

e) Siz digər şəxs haqqında nə zamansa yanlış fikirdə olmusunuz?

f) Başqaları haqqında səhv fikirdə olanda nə baş verir?

g) Başqa insanların haqqımızda səhv düşüncələrinin üçün nə etməliyik?

Təhlil və qiymətləndirmə

1. Aşağıdakı sualların köməyi ilə oyunu təhlil edin:

a) Bu 3 hekayə haqqında nə düşüncünüz?

b) Günü bu cür keçməsi sizin xoşunuza gələrdimi? Cavabınızı əsaslandırın.

c) Bu hekayələr həqiqətə bənzəyirmi?

d) Siz özünüzi həmin uşaqlardan birinə bənzədə bilərsinizmi? Hansına? Niyə?

e) Əgər siz kasıb olsaydınız və oxumağı bacarmasaydınız, dostunuz olardımı?

f) Dostluq nədir?

g) Sizin məhəlləyinizdə kasıb insanlar yaşayırmı? Kimlərdir?

h) Bu vəziyyəti dəyişmək üçün biz nə edə bilərik?

2. Oyunu insan hüquqları ilə uzlaşdırmaq üçün sualları verin:

a) Düşərgədə uşaqların hansı insan hüquqları var idi?

b) Evdə hansı insan hüquqları var?

c) Hansı uşağın hüququ pozulur?

d) Hüquqların pozulması uşaqlara necə təsir edir? Bu, onların gələcəyinə necə təsir edə bilər?

e) Bu cür hüquq pozulmalarının qarşısını almaq üçün nələr etmək olar?

Davamı üçün təkliflər

* Hekayə hadisələrini rəsmlərdə təsvir edin (məsələn, "Böyük macərələr günü"nin hadisələri, uşaqlar ev şəraitində və b.).

* "Kimin üçün daha vacib" və "Yeni torpaqlara səyahət" oyunlarında bir vəziyyətlə bağlı fərqli hərəkət və dəyərlər haqqında danışın.

Fəaliyyət üçün ideyalar

Qrupda anlaşılmaqlıq qarşısını almaq üçün uşaqlarla birlikdə ünsiyyət qaydalarını işləyin.

Aparıcılara məsləhətlər

* Bəzi uşaqlara hekayələr yad və ya gerçəklikdən uzaq görünə bilər. Həyatda baş vermiş hadisələri və uşaqların problemlərini əks etdirmək üçün, həmçinin bəzi uşaqları digərlərindən təcrid etməmək və onlara yaxın situasiyalarla pis vəziyyətə salmamaq üçün hekayələrdə bəzi dəyişikliklər etmək lazımdır.

* Yoxsul ailələrdən olan uşaqlara özünüdərk məsələlərində xüsusi həssaslıqla yanaşın. Qrupunuzda yoxsul ailələrdən olan uşaqların problemlərini müzakirə etməyə imkan yaradın, amma mütləq vurğulayın ki, bütün uşaqların istədikləri həyatı yaşamaq imkanı olmalıdır və onların hüquqları qəbul olunmalıdır.

* Bəzi uşaqlar özlərini hekayələrin qəhrəmanlarına bənzədə bilərlər. Bu səbəbdən oyun dərin təhlil tələb edir. Hekayələrin bəzi uşaqlarda stereotiplərin və tənqidi yanaşmanın yaranmasına səbəb ola biləcəyini unutmayın. Bu, həm imtiyazlı uşaqlara münasibətdə (məsələn, "Onların problemləri yoxdur", "Onlar snobdurlar"), həm də yoxsul uşaqlara münasibətdə (məsələn, "Ailələri

onlara kömək etmir", "Onlar tənbehdirlər") özünü bürüzə verə bilər. Bu hekayələrin mənası ondadır ki, uşaqlar düşüncülər: niyə bəzi insanlar yanlış fərziyyələr əsasında tələsik nəticələrə gəlirlər.

* Müzakirələrdə qəhrəmanın nə etdiyi, nə düşündüyü və nə hiss etdiyi arasında fərq qoyun.

Variantlar

* Hekayələri ucadan oxuyun və ya xahiş edin ki, uşaqlar özləri oxusunlar. Sonra hekayələri təlimatın 3-cü addımındakı kimi müzakirə edin. Təhlil üçün hər hekayədən sonra suallar verin.

* Qruplara tapşırıq ki, yay tətilini düşərgədə keçirən 3 uşağın gündəlik həyatını canlandırın. Onlardan bu zaman nə hiss etdiklərini söyləməyi xahiş edin. İki nəfərdən hekayələrdəki hər uşağın obrazını canlandırmağı xahiş edin: biri oxuduğunu ətrafdakılar üçün danışsın, başqası isə uşağın düşüncələrini və hissələrini ucadan ifadə edir.

Uyğunlaşdırma

* Gün ərzində düşərgədə baş verənləri yadda saxlamaq üçün azyaşlı uşaqlara əyani material təqdim edin. Məlumatın çox olması azyaşlı uşaqlarda diqqətin yayılmasına və mü-

mənə qəribə gəldi, çünki mənim yaşdılarının əksəriyyəti oxumağı və yazmağı bacarmı. Buna baxmayaraq, nəhayət, 3 sifrinin hamısını qıra bildik. Sonra biz futbol oynadığımız rəqib komanda ilə çayın sahilinə yollandıq. Vaxtımız çox şən keçdi. Qalib gələcəyimizə az qalmışdı, amma məhız Elzanın səhvi üzündən uduzduq. Hər dəfə top ona yaxınlaşanda Elza ona əli ilə toxunurdu, başqa uşaqları ayağı ilə vururdu və milyon səhv buraxırdı. Elə bil ki, o, əvvəllər heç vaxt futbol oynamışdır. Bu, qəribə idi, çünki biz hamımız dərindən sonra futbol oynayırdıq. Gələndə məhız Elza ilə ayrı-ayrı qruplarda olmaq istəyirdim.

Nahardan sonra (burada yemək çox pisdirdi) biz çayı keçmək üçün bir sal düzəltməli idik. Bu, çox maraqlı idi, çünki biz ağac parçalarını axtarmalı idik, sonra ipdən müxtəlif düyün vurmalı idik. Elza və mən yaxşı odun tapırdıq. Rikardo isə yalnız nazik çubuqları götürürdü. Mən ona dedim ki, o oğlan olduğundan bizdən qat-qat yaxşı işləməlidir. Rikardo cavab verdi ki, onun başı gicəllənir və beli ağrıyır. Mən düşüncəm ki, bu, işləməmək üçün bir bəhanə idi. Biz tapşırığı bitirəndə ən yaxşı bizim sal hesab olundu. Hətta

rini tələsdirdi. Mən çox istərdim ki, yaxşı oxuyum. O zaman mən yer üzündəki bütün kitabları oxuyaram. Amma atam gedən gündən mən evdə oturmağa başladım və anam işdən gələndə evin kiçik uşaqlarına baxmalı idim. Mən həqiqətən də məktəbə getməyi çox istəyirdim. Amma anam həmişə deyir ki, kitab oxumağı bilməkdənsə, yemək tapmaq daha vacibdir. Mən istəmədim Rikardo və Marqaret mənim oxuya bilmədiyimi başa düşsünlər. Ona görə də özümü elə aparırdım ki, guya sifrinə açmağa çalışıram. Amma sonra Marqaret mənə güldü və mən buna görə həm dilxor oldum, həm də ki, əsəbiləşdim. Sonra eyni hal futbolda da yaşandı. Mən komandamızın qalib olmasını çox istəyirdim. Amma nə edirdimse, hamısı səhv olurdu. Məndən başqa hamı bu oyunu bilir. Mən uşaqların məktəbdən qayıdan zamanı necə futbol oynadıklarını görürəm. Amma anam deyir: "Əgər sən oynamağa vaxtın varsa, deməli işləməyə də vaxtın var". Ona görə də mən futbol oynamağı öyrənmə bilmədim.

Nahardan sonra biz çayı keçmək üçün sal hazırlamalı idik. Düşündürdüm ki, mən bu işdə Rikardo və Marqaretdən yaxşıydım. Çünki mən düyün bağlamağı və möhkəm salın düzəltməsi üçün hansı ağac parçalarının lazım olduğunu bilirəm. Amma Rikardo özünü çox qəribə aparırdı. Marqaret suyunu necə soyuyduğunu dedikdə qorxusundan onun rəngi dəyişdi. Ümid edirəm ki, biz sabah yenə eyni qrupda olacağıq. Onlara sübut etmək istəyirdim ki, mən çox şeyi bacarıram! Və düşərgəmizin dəstə rəhbərləri mənim çox xoşuma gəlir!

Hələlik, gündəlik. Sabahadək.

Rikardonun bir neçə il ərzində yazdığı böyük gündəliyi var. "Böyük macərələr günü" haqqında yazdıqları bunlardır.

Mənim əziz gündəliyim!

Mən necə üzgün və kədərli olduğum haqqında danışmaq üçün yenə sənə yazıram. Səhər mənim sevdiyim oyunlarda iştirak edirdik. Sifir mənim üçün çox asan idi, çünki evdə mən tez-tez səhri sifirlərin açması ilə məşğuləm. Futbolda isə həmişəki kimi qarçı oldum. Nahar əla idi, bəlkə də mənim indiyədək yediklərimdən daha dadlı idi. Burada mən çoxlu yeyirdim, evdə isə kiçik qardaş və bacılarımın yeyib qurtarmasını gözləməli oluram. Amma burada belə deyil! Mən hətta təkrar-təkrar yeyə bilərəm. Bu, mənim elə xoşuma gəlir ki! Düşünürəm ki, mən hətta sağalacam. Artıq evə gedəndə cılız oğlan olmayacam.

Amma günün ikinci yarısı dəhşətli idi. Biz ağır odunları daşımalıydıq, sonra isə soyuq suya girməli idik. Bu, mənim xoşuma gəlmədi, çünki mən 100 faiz xəstələnmə bilərəm. Və mən bu işlə daha məşğul olmaq istəmədim. Mənim atam demişdi ki, o, yeni iş yerini tapan kimi məni xəstəxanaya aparacaq və mən yenə sağlam olacam. O deyir ki, ondan mənim istədiyim bütün oyunlarda iştirak etməyə imkan olacaq və daha bütün günümü yataqda keçirməyə məcbur olmayacam. Mən çox istəyirdim ki, atam günü sabah özünə iş tapsın. Onda mən tez sağalaram! Mən düşərgədəki başqa uşaqlara bu haqda demək istəyirdim. Çünki o zaman onlar biləcək ki, bizim evdə pul yoxdur və buna görə mənə güləcəklər.

Əziz gündəlik, mən nə zaman sağalacağam? Mən başqa uşaqlar kimi olmaq istəyirdim. Mən də oynamaq, qaçmaq və hoptanmaq istəyirdim. Ümid edirəm ki, bu, tezliklə baş verəcək. Amma qorxuram ki, bu, heç zaman olmayacaq.

Əziz gündəliyim, gecən xeyrə qalsın. Sabah mən sənə yenə nəşə danışacağam. Mənim sirlərimi yalnız sən bilirsən.

Rikardo

Uşaqların çoxu yayda düşərgələrə gedir. Aşağıda verilən hekayələri biz birinci dəfə yay düşərgəsində rastlaşan üç uşağın gündəliyindən götürmüşük. Onlar yaşadırlar və eyni oyunlarda iştirak edirlər. Bir dəfə dəstə rəhbəri "Böyük macərələr günü" oyununu keçirirdi. Həmin gün axşamcağı üç uşaq oyun zamanı baş verənləri öz gündəliyində yazmışdı.

zakirə zamanı çətinliklərin yaşanmasına gətirə bilər. Uşaqların bir hekayəni anladığından əmin olun, sonra isə növbəti hekayənin müzakirəsinə keçin.

Paylama materialı

Uşaqların çoxu yayda düşərgələrə gedir. Aşağıda verilən hekayələri biz birinci dəfə yay düşərgəsində rastlaşan üç uşağın gündəliyindən götürmüşük. Onlar yaşadırlar və eyni oyunlarda iştirak edirlər. Bir dəfə dəstə rəhbəri "Böyük macərələr günü" oyununu keçirirdi. Həmin gün axşamcağı üç uşaq oyun zamanı baş verənləri öz gündəliyində yazmışdı.

Marqaret bu hekayəni yorğanın altından fənerin işığında yazıb.

Əziz gündəlik!

Necə gözəl bir gün idi. Biz ağılagəlməz şeylər ələmişdik və mən düşüncəm ki, bu, mənim həyatımın ən gözəl günü idi. Biz çox maraqlı və bəzən təhlükəli oyunlarda iştirak eddik. Amma mənə heç qorxulu deyildi. Məndən fərqli olaraq oyun dostlarımızın xoşuna gəlmədi. Hərçənd ki, mən əksinə, ümid bəsləyirdim. Təəssüf ki, Elza və Rikardo bu gün çox qəribə idilər.

Gəlin hekayəmi ən başdan başlayım. Biz yuxudan ayılındaq rəhbərimiz bizi müxtəlif qruplara böldü. Mən, Elza və Rikardo bir qrupa düşdük. Onların hər ikisindən xoşum gəlir: dünən də biz bir qrupda idik və müxtəlif zərəflər edib xeyli gülmüşdük. Rəhbərimiz bizə 3 sifirə olunmuş məktub verib onların sifirlərini açmağı tapşırırdı. Mən tapşırığın öhdəsindən birinci gəldim. Bir azdan Rikardo da öz tapşırığını yerinə yetirdi, Elzanın işi isə ləngiyirdi. Mən ona öz köməyimi təklif edəndə, o mənə cavab verdi ki, oyun onun xoşuna gəlmir və sifrinin açılması maraqsız bir işdir. Mən gördüm ki, o, vərəqi tərsinə tutub və güldüm. Dedim ki, o, sifrinə heç vaxt açmayacaq. O mənə hirsli baxdı və vərəqi tullayıb dedi: "Mən oynamaq istəyirdim, bunu oxumaq istəmirəm". Mən düşüncəm ki, o, çox da ağıllı deyil. Ümumiyyətlə, görəsən Elza oxumağı bacarmı? Bu

dəstə rəhbərimiz də bunu qeyd etdi. Sonra o, "Bir, iki, üç!" komandası verdi və biz hamımız sala hoptanı çayı bir yerdə keçməyə hazırlaşdıq. Mən birincisi hoptandım, amma suya düşdüm. Brrrr... su həddindən artıq soyuq idi, hətta mən əvvəlcədən qışqırdım. Xoşbəxtlikdən dəstə rəhbərimiz mənə sudan çıxmağa kömək etdi, sonra biz hamımız güllüydük. Mən yoldaşlarıma suyunu necə soyuyduğunu danışanda Rikardo dedi ki, səyahətə davam etmək istəmir. Mən düşüncəm ki, o, soyuq sudan qorxdı. Mən heç bilməzdim ki, o, belə zəifdir! Əvvəl odunlar, indi də su. Mən deyəndə ki, bir az cəsarətli olmaq lazımdır, o, ağılaya-ağılaya qaçdı. Heç düşünürəm ki, mən bir daha onunla eyni qrupda olmaq istəyirəm. Bəli, gələndə dəstə rəhbərdən xahiş edəcam ki, mənə ayrı qrupa salınsın, çünki Elza səfeh, Rikardo isə sadəcə zəifdir. Ondan sonra mən Elza və Rikardo ilə danışmadım və ... oy, deyərsən, dəstə rəhbərlərimiz bizim otağa gəlirlər. Gecən xeyrə qalsın, əziz gündəliyim. Sabah sənə yenə təzə xəbərlər çatdıracam.

Sevgi ilə, Marqaret.

Növbəti gündəlikdə qeydləri Elzanın əvəzinə rəhbər etmişdir.

Gündəliyim, salam!

Sən mənim ilk gündəliyimsən, mən isə Elzayam. Ümid edirəm ki, sən mənimlə uzun müddət bərabər olacaqsan. Mən dəstə rəhbərindən xahiş etdim ki, bu səhifəni mənim əvəzimə yazsın. O dedi ki, böyüyəndə düşərgədə nə etdiyimi mən özüm oxuya biləcəm. Bu fikir mənim xoşuma gəldi. Biz başqa uşaqlardan kənar oturmaşuq, çünki mən istəmirəm kimsə bilsin ki, rəhbər mənə kömək edir.

Bu gün tədbirlərlə zəngin bir gün idi. Səhər mən Marqaret və Rikardo ilə eyni qrupda olmalı idim. Mənim Rikardodan daha çox xoşum gəlir. Çünki Marqaret həmişə hamıdan çox bildiyini düşünür.

Hər şey sifrinin açılması tapşırığından başladı. Hələ yazıb oxumağı tam yaxşı bacarmadığım üçün belə tapşırıqlardan xoşum gəlmir. Marqaret isə daima qışqırıb digərlər-

Ümumi təhsil qanunu: uzun illərin həsrəti

Asif CAHANGİROV,
Əməkdar müəllim

Yuxarıdakı başlıq 31 yanvar 2009-cu il tarixində “525-ci qəzet”də dərc etdiyim məqalədən götürülüb. Yeganə əlavəm “Ümumi” sözüdür. Məqalənin bütöv adı belə idi: “Təhsil qanunu: uzun illərin həsrəti. *I məqalə. Qanun yaradıcılığında xırda məsələ olurmu?*” Həmin yazım ikinci oxunuşdan keçmiş “Təhsil haqqında” Qanun layihəsindən bəhs edirdi. Xatırladım ki, bu qanun Milli Məclis tərəfindən 19 iyun 2009-cu il tarixində qəbul olunmuşdu.

Təbiidir ki, hörmətli oxucularda belə bir sual yarana bilər: bu təkrarlıq nədən qaynaqlanır? Məqsədim dahi Platon tərəfindən dahi Heraklitin bizlərə çatdırdığı “Panta rhei” – “Hər şey axır, hər şey dəyişir” müdrik kəlamının bir çoxlarımız üçün əhəmiyyətsiz söz yığını olduğunu sübut etməkdir. Sən demə, Heraklit heç də həmişə haqlı deyildi. Başlıq dəyişmədiyi kimi, yeni qanun layihəsi də...

2009-cu ildə (!)

“525-ci qəzet”də dərc olunmuş məqaləmdən bir parça: “Maddə 1. Əsas anlayışlar. Ədələtə naminə qeyd edim ki, qanun yaradıcılığında bu maddənin formalaşması çox ağır prosesdir... 1992-ci ildən qüvvədə olan qanunun, habelə 1999-cu ildə birinci oxunuşdan keçmiş qanun layihəsinin hazırlanmasının fəal iştirakçılarından biri kimi əminliklə bildirim: qanunun həm konseptual, həm də məzmunca təkmilləşdirilməsinə ciddi ehtiyac olduğunu söyləməyə kifayət qədər mühüm əsaslarım var. Təkliflərimin bir çoxu prinsiplərinə dəyişir və fikrimcə, onların qəbul olunması təhsilimizin xeyrinə olardı.

... Çox vacib saydığım bir anlayışın üzərində xüsusi dayanmaq istədim. Strateji, konseptual əhəmiyyətə malik olan

“İnnovasiya” anlayışı.

Gəlin aşağıdakı ifadələrə diqqət yetirək:

1. İnnovasiya – müxtəlif təşəbbüslər, elmi tədqiqatlar əsasında formalaşan müxtəlif xarakterli və özünü-təkmilləşdirmə mahiyyətli yeniliklər;
2. İnnovasiya – iqtisadi, texniki, texnoloji, ictimai, təhsil və digər sahələr üzrə mahiyyətə tamamilə yeni ideyalara, ixtiralara, kəşflərə əsaslanan yenilik, ciddi dəyişiklik. Təhsildə innovasiya – təhsil sistemində istifadə

I MƏQALƏ. Qanun yaradıcılığında xırda məsələ olurmu?

olunmaqla həmin sistemdə məqsədli dəyişikliklərə gətirib çıxaran yenilik.

Birinci ifadə qanun layihəsindən götürülmüş, ikincisi isə mən tərəfdən işçi qrupuna təqdim edilmişdi. Layihədə verilən təriflə razılaşmaq qəti mümkün deyil, çünki “müxtəlif təşəbbüslər, elmi tədqiqatlar” ifadəsi innovasiyanın konseptual məkanını əsaslı olaraq xeyli genişləndirir. Elə indinin özündə də, hər bir təşəbbüsə, təbii xarakter daşıyan elmi tədqiqata innovasiya statusu verməklə inkişafımızı zəiflətməkdən başqa nəyi əldə edirik? “Özünü-təkmilləşdirmə mahiyyətli” ifadəsi isə, ümumiyyətlə, anlaşılan deyil. Belə çıxır ki, innovasiyada özünü-təkmilləşdirmə mahiyyəti olmasa, o, innovasiya sayılmayacaq? Hazırkı real hadisələrdən qaynaqlanan narahat edici bir ehtimal da hər hansı bir adi təkmilləşdirmənin innovasiya kimi dəyərləndirilmə bilməsidir.

Qeyd edim ki, o zaman təkliflərim müəyyən dərəcədə nəzərə alınmış, “Özünü-təkmilləşdirmə mahiyyətli” ifadəsi qəbul olunmuş “Təhsil haqqında” Qanundan çıxarılmışdır. Buna baxmayaraq, çox mühüm terminə yenə də səhv tərif verilmişdir: “1.0.24. innovasiya – müxtəlif təşəbbüslər, elmi tədqiqatlar əsasında formalaşan müxtəlif xarakterli yeniliklər”.

Yalnız 10 ildən (!) sonra

ərsəyə gəlməyə hazırlaşan “Ümumi təhsil haqqında” Qanun layihəsində də innovasiyaya səhv tərif verilib. Əvvəla, çərçivə (əgər ona çərçivə demək mümkündürsə) qanunundan sonra təhsil səviyyələri üzrə – bəli, məhz səviyyələri, pillələri üzrə yox (Təhsil qanununda həmin terminlərin tərfi və istifadəsində ciddi yanlışlıq vardır; bu barədə başqa məqalədə) – qanunun hələ 2010–2011-ci illərdə hazırlanmış qəbul olunmamasının səbəbini kimsə araşdırmı?

Dəfələrlə vurğulamışam: təhsil qanunu fəvqəlbəşər gücə malik deyil, onunla təhsilimizdəki bütün problemlər də dərhal həll olunsa deyil. Bununla belə, əgər “çərçivə qanunu”nu qəbul etmişiksə, deməli səhv qanunları da ən qısa zamanda ərsəyə gəlməli idi. Bir şərtlə ki, onlar müəmməl səviyyəyə hazırlanmış olsun, ölkənin inkişaf strategiyasını, dünya təcrübəsinə məxsus olan prosesləri nəzərə alsın. Belə çıxır ki, əgər 10 il (!) çərçivə qanunu olmadan keçmişiksə, bəlkə, təhsil səviyyələrinin fəaliyyətini nizamlayan qanunlara heç lüzum da yoxdur?.. Sonra da mövcud təhsilimizdəki qüsurların, çatışmazlıqların günahını başqalarının üstünə atırıq.

2009-cu ilin 6 ayı ərzində o vaxtkı “Zerkalo”da və “525-ci qəzet”də 8 adda məqalə ilə çıxış etmiş, Təhsil qanununun layihəsinə dair 230-dan çox rəy və təklifimin olduğunu bildirmiş, onların bir qismi barədə açıqlamalar vermişəm.

Həmin ilin yayında qəbul edilmiş qanunda rəy və təkliflərimin yalnız küzi bir hissəsi nəzərə alındı. Nə isə... Mətləbə qayıdaq.

“İnnovasiya”

anlayışı mənim üçün çox önəmlidir. İstərdim ki, o, bütün təhsil işçiləri, habelə bütün həmvətənlərimiz üçün də çox

önəmli olsun. Ötən əsrin sonlarından təhsilin məhz innovasiya yolu ilə inkişaf etdirilməsinin vacibliyi barədə dəim deyir və yazıram. 2000-ci ilin avqustunda ciddi araşdırmalar əsasında hazırladığım “Təhsilin keyfiyyətinə nəzarət, monitoring və qiymətləndirmənin təşkili və tətbiqinin bəzi konseptual məsələləri” sənədini Təhsil Nazirliyinə təqdim etdim. Həmin sənədin 2C (“Təhsil müəssisəsinin inkişafı və innovasiya prosesləri”) bölməsində zəruri açıqlamalar verdim, təhsil innovasiyalarının strateji əhəmiyyətini xüsusi vurğuladım.

Yeri gəlmişkən, həmin sənəddə qeyd etdiyim kimi, “innovasiya – yeni qayda (latınca “in” – giriş “novus” – yeni)” deməkdir. İnnovasiya prosesi isə – yeni qaydaların yaradılması (işlənilmə, hazırlanması), mənimsənilməsi, tətbiqi və yayılması sahəsində kompleks fəaliyyətdir.

İndi isə gəlin “Ümumi təhsil haqqında” Qanun layihəsində əks olunmuş aşağıdakı tərifə şərh verək: “1.1.14. İnnovasiya (ümumi təhsildə) – təhsilin məzmunu və idarə olunması, təlim strategiyaları və metodikalarının keyfiyyətə yaxşılaşdırılması sahəsində tətbiq edilən yeniliklər”.

Qətiyyətlə deyirəm: bu, təhsilimizin inkişafını əsaslı şəkildə ləngidəcək səhv tərifdir!

Konseptual baxımdan

layihədəki innovasiya tərifində ən böyük qəbahət onun “keyfiyyətə yaxşılaşdırılması sahəsində tətbiq edilən yeniliklər”lə eyniləşdirməsidir. Belə çıxır ki, istənilən küzi təkmilləşdirmə, nəyi isə nə ilə əvəz etmə nəticəsində küzi müsbət nəticənin əldə edilməsi innovasiya zirvəsinə qaldırılmalıdır? Əslində bu cümlədə sual işarəsi nida işarəsilə də əvəz oluna bilərdi, çünki qüvvədə olan “Təhsil haqqında” qanuna əsaslanaraq təhsilimizdə hər bir küzi dəyişikliyə artıq innovasiya deyilir. Xaricdən Azərbaycana gəlmiş müxtəssisə bizim mətbuatda, radio və televiziya da əlaqəli məzmun saydılar “təhsil innovasiya”-ları barədə bütün məlumatlar tərcümə edilsə, o düşünür ki, dünyanın ən qabaqçılıq təhsil modelləri məhz ölkəmizə məxsusdur. Əgər sistemdə bir keyfiyyət səviyyəsi müqayisədə tamamilə yeni keyfiyyət səviyyəsi fəth edilirsə, məhz bu, innovasiya adlana bilər!

Qərb mənbələrində

“Novasiya” və “İnnovasiya”

anlayışlarının bir-birindən ayırd edilməsinin vacibliyi xüsusi vurğulanır. Təhsil sistemi baxımından onların fərqli xüsusiyyətlərini daha geniş bir cədvəldən çıxarıb etdiyim aşağıdakı açıqlamalarla izah etmək istərdim:

Parametr	Novasiya	İnnovasiya
Məqsəd və vəzifələrin miqyası	Dərəcəvi əhatə edir	Sistem(ləri) əhatə edir
Metodoloji təminat	Mövcud nəzəriyyə və baxışlara əsaslanır	Mövcud nəzəriyyə və baxışlar çərçivəsindən kənar çıxır
Nəticə, məhsul	Mövcud sistemin hansısa elementində müəyyən dəyişiklik olur	Sistemdəki əlaqələrdə, eləcə də sistemin özində köklü dəyişikliklər baş verir
Yeniyyətin bəhrəsi	Təşəbbüslər, sənədlilik, metodikamın yeniləndirilməsi və yeni metodikamın yaradılması nəticəsində əldə olunur	Fəaliyyətin inkişafı üçün yeni istiqamətlər üzə çıxır, yeni metodologiya və texnologiyalar yaranır, tamamilə yeni keyfiyyət notları əldə olunur

Bunların müqabilində novasiya övvlki sistemin təkmilləşdirilməsinə səbəb olur, onun funksional əlaqələ-

rində səmərəliliyinin inkişaf etdirilməsinə təkan verir, innovasiya isə tamamilə yeni təcrübəni ərsəyə çıxarıb, tədqiqat və ixtiralar üçün yeni paradigma yaradır.

“Ümumi təhsil haqqında” Qanun layihəsində ümumi təhsildəki innovasiyalar məhz “təhsilin məzmunu və idarə olunması, təlim strategiyaları və metodikaları” ilə əlaqələndirilmişdir. Anlaya bilmirəm ki, bu bəsit yanaşma hansı mənbəyə əsaslanır? Ən yaxşı halda bu, pedaqoji innovasiyalara aid oluna bilər. Əgər dərslər, müəllim inkişafı, tədris və təlim resursları, məktəb binaları, sinif otaqları və digər ümumi təhsil komponentlərində hansısa “məqsədli dəyişikliklərə” gətirib çıxaran yenilik baş verərsə, bu, artıq innovasiya sayılmayacaq?

Aydındır ki, opponentlərim dərslərin təhsil məzmununa aid olduğunu deyəcəklər. Çox böyük səhvdir! Dərslər məzmun yaratmır, onun vasitəsilə təhsil standartlarının həyata keçirilməsinə, məzmunun daha asan mənimsənilməsinə münbit imkan yaranır. Yəqin ki, ikinci etiraz müəllim inkişafı, resurs və infrastruktur (nə yaxşı ki, hamısını qeyd etməmişəm!) təminatının idarəetmə sistemində daxil olduğu ilə bağlı olacaq. Bu məntiqli məzmunun özünü də idarəetməyə aid etmək olar. O ki qaldı metodikaya, yuxarıdakı cədvəldə buna aydınlıq gətirilib.

Və sonuncu: layihədəki təriflə verilmiş “İnnovasiya (ümumi təhsildə)” ifadəsi necə başa düşülməlidir: hətta orada əks olunmuş məktəbəqədər, yaxud ali təhsildə yarana bilən innovasiyalardan nə ilə fərqlənəcəkdir?.. Aydındır ki, bu sualın cavabı yoxdur, çünki təhsildə innovasiya anlayışı ümumi xarakter daşıyır və bütün sistemə aid olmalıdır.

Müxtəlif mənbələr əsasında

ümumiləşdirmə

aparmaqla 2009-cu ildə formalaşdırdığım tərfi bir daha təkrarlayıram: “İnnovasiya – iqtisadi, texniki, texnoloji, ictimai, təhsil və digər sahələr üzrə mahiyyətə tamamilə yeni ideyalara, ixtiralara, kəşflərə əsaslanan yenilik, ciddi dəyişiklik. Təhsildə innovasiya – təhsil sistemində istifadə olunmaqla həmin sistemdə məqsədli dəyişikliklərə gətirib çıxaran yenilik”.

Sözsüz ki, bu təriflər də ideal deyil və onların üzərində təkmilləşdirmə aparmaq mümkündür. Sən-Ekzüperi “Balaca şahzadə”də Tülkünün dili ilə demişəm: “Dünyada hər şey kamil ola bilməz”.

Qanunda hansısa tərif verilmədən, onun mahiyyəti düzgün açıqlanmalıdır! Qanuna daxil edilən hər bir maddə konseptual, strateji baxımdan dəqiq əsaslandırılmalı və ifadə olunmalıdır!

Ümumi məqsədimiz bu olmalıdır ki, “Ümumi təhsil haqqında” Qanun Azərbaycanın strateji inkişaf istiqamətlərinə, dünya miqyasında cərəyan edən trendlərə, mötəbər qurumların proqnozlarına əsaslanaraq, müasir yanaşmaları özündə ehtiva etməklə ölkəmizin gənc nəslini gələcəyin xoşbəxt vətəndaşları kimi yetişdirmək üçün mükəmməl qanunvericilik bazasını təmin etsin.

Yekun əvəzi. Hazırkı məqaləmdə qanunun “Əsas anlayışlar” maddəsinin yalnız bir tərfi barədə rəyimi bildirdim. Ümumilikdə 47 termini açıqlayan həmin maddənin 12-nə (integrasiya təlimli internet tipli təhsil müəssisəsi; qabaqçılıq (yaradıcı) pedaqoji təcrübə; sərbəst (ekstemat) təhsil; ümumi orta təhsil; ümumi təhsilin dövlət standartı və s.) ciddi irad və təkliflərim vardır. Bütün qanuna dair isə bunların sayı 100-ü ötür.

Yenə də – nə isə...

Təhlillər üçün xeyli əsas vardır. Bütün irad və təkliflərim barədə məqalə yazsam, bu, çox uzun çəkkə bilər. Ona görə növbəti dəfə yalnız bir neçə maddə barədə açıqlama verəcəm.

P.S. Sual yarana bilər ki, qanun layihəsi ilə bağlı niyə əlaqədar qurumlara müraciət etməmişəm?

2 dəfə müraciət etmişəm...

“Dəyərlərimizi öyrənək”

Paytaxt məktəbliləri arasında “Dəyərlərimizi öyrənək” mövzusunda intellektual yarış keçirilib. Yarışın təşkil olunmasının əsas məqsədi uşaq və gənclərin milli-mənəvi və ümumi bəşəri dəyərlər ruhunda tərbiyə olunması, şagirdlərin istedad və qabiliyyətinin, dünyagörüşünün, intellektual səviyyəsinin daha da inkişaf etdirilməsindən ibarətdir.

Təhsil Nazirliyinin Azərbaycan Respublikası Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi ilə birgə razılığa əsasən, Məhəvi Dəyərlərin Təbliği Fondunun təşkilatçılığı və BŞTİ-nin dəstəyi ilə keçirilən yarışda paytaxt üzrə 12 ümumi təhsil müəssisəsinin IX, X və XI sinif şagirdləri komanda şəklində mübarizə aparıb. Belə ki, 7 nömrəli tam orta məktəbi “Sahil”, 36 nömrəli tam orta məktəbi “Zirvə”, 116 nömrəli tam orta məktəbi “Məhəvi zənginlik”, 121 nömrəli tam orta məktəbi “Lider”, 168 nömrəli tam orta məktəbi “Zəfər”, 179 nömrəli tam orta məktəbi “Şagirdlər”, 233 nömrəli tam orta məktəbi “Appalon”, 158 nömrəli tam orta məktəbi “Yasamal”, 61 nömrəli tam orta məktəbi “İrs”, 279 nömrəli tam orta məktəbi “Atəşgah”, 111 nömrəli tam orta məktəbi

“Millimiz”, 72 nömrəli məktəb-liseyi isə “Buta” komandaları təmsil edib.

Komandalar 5 üzv və 1 kapitan olmaqla 6 nəfərdən ibarət olub.

Yarıda verilən hər sualı komandalar 1 dəqiqə vaxt ərzində cavablandırdılar. Daha çox düzgün cavab verən 7 nömrəli tam orta məktəbin “Sahil” komandası 1 yeri tutub. 158 nömrə-

li tam orta məktəbin “Yasamal” komandası II, 121 nömrəli tam orta məktəbin “Lider” komandası isə III yerlərin sahibi olub.

Bakı şəhəri üzrə keçirilən yarışda I yeri qazanmış komanda üzvləri diplomla mükafatlandırılaraq yarışın respublika mərhələsində iştirak etmək hüququ qazanıb. II və III yerləri tutan komanda üzvlərinə isə sertifikat verilib.

Bakı Dövlət Universiteti 2019-2020-ci tədris ilində nəzdində fəaliyyət göstərən “Gənc istedadlar” liseyində Azərbaycan və rus bölmələri üzrə V sinif istedadlı şagirdlərin qəbulu ilə əlaqədar müsabiqə

ELAN EDİR:

Tələb olunan sənədlər:

- ərizə;
- doğum haqqında şəhadətnamənin surəti;
- IV sinfi bitirməsi haqqında arayış;
- 3x4 sm ölçüdə 2 ədəd fotosəkil.

Sənədlər mayın 6-dan 31-dək liseyin binasında qəbul edilir.

Qəbul imtahanı 16 iyun 2019-cu il tarixdə, saat 10.00-da ana dili və riyaziyyat fənləri üzrə test üsulu ilə aparılacaq.

Liseydə dərslər BDU-nun aparıcı professor-müəllim heyəti və təcrübəli müəllimlər tərəfindən tədris olunur. Liseyə qəbul olan şagirdlər BDU-nun laboratoriyalarından, kitabxanasından, idman zallarından istifadə edirlər.

Əlavə məlumat üçün aşağıdakı ünvanla müraciət etmək olar.

Ünvan:

Bakı şəhəri, Əhməd Cəmil küçəsi, 41^a

Əlaqə telefonu: (012) 510-83-76.

Həmişə müraciət olunacaq dəyərli mənbələr

Müseyyib İLYASOV,
*pedaqogika üzrə elmlər
doktoru, professor*

Hüseyn Əhmədovun “Seçilmiş pedaqoji əsərlərinin 26-cı cildi haqqında

Oxuculara təqdim olunan bu kitab bu gün də gənclik həvəsi ilə yazıb-yaradan ustadımız, pedaqogika üzrə elmlər doktoru, professor, SSRİ Pedaqoji Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü, Rusiya Təhsil Akademiyasının xarici üzvü, akademik Hüseyn Əhmədovun seçilmiş pedaqoji əsərlərinin 26-cı cildir. Hüseyn Əhmədovun indiyə qədər çap olunan 25 cildlik əsərlərinin hər biri kimi, təqdim olunan bu kitabında toplanan əsərlər də özünün orijinallığı, yeni fikirliliyi, ən başlıcası isə hər zaman aktual olması ilə fərqlənən əsərlərdir. O əsərlər ki, bunlar müxtəlif illərdə H.Əhmədovun qələmindən çıxmış və müxtəlif nəşrlərdə çap olunmuşdur. Lakin “Seçilmiş pedaqoji əsərləri”n əvvəlki nəşrlərinə düşməmişdir. Buradakı məqalələrin dəyərini nəzərə alan tərtibçilər onların böyüklüyündən, kiçikliyindən asılı olmayaraq kitabə daxil etməklə həm də xeyirxah bir iş görmüşlər.

Bir faktı qeyd edim ki, bu kitabda toplanan əsərlər problem baxımından rəngarəng olduğu kimi, mövzu və işlənmə üslubu ilə də bir-birindən fərqlənir. Burada həm tarixi, həm nəzəri, həm də publisistik janrlı yazılar əsərin oxunaqlığını artırmaqla bərabər, H.Əhmədovun mövzu dairəsi, problemlərə baxış bucağının genişliyi haqqında da oxucuların təsəvvürlərini bir daha dərinləşdirir.

H.Əhmədov istər pedaqoji olsun, istərsə də sosial, faktlara, hadisə və proseslərə ciddi yanaşan tədqiqatçıdır. Onun elə bir tədqiqatı, xüsusən pedaqogika tarixi sahəsində araşdırmaları yoxdur ki, oradakı faktlar, onlara münasibət, söylənilən mülahizələr müəyyən mübahisəyə səbəb olsun, hansısa

tədqiqatçıda şübhə doğursun. Elə buna görədir ki, müəllimimizin qələmindən çıxan əsərlərin demək olar ki, hamısı pedaqogikaların, tədqiqatçı alimlərin stolüstü kitabı olmaqla yanaşı, həm də artıq bir ensiklopedik mənbəyə də çevrilmişdir. Hamının müraciət etdiyi, istinadlar gətirdiyi, əsaslandığı etibarlı mənbə. “XIX əsr Azərbaycan məktəbi”, “Nəriman Nərimanovun pedaqoji fikirləri”, “Azərbaycan məktəb və pedaqoji fikir tarixi”, “Maarif fədaliləri. Qoşa qanad”, “Avrasiya xalqlarının məktəb və pedaqoji fikir tarixinə dair очерklər”, “Azərbaycan pedaqoji antologiyası” və onlarla digər belə əsərlər. Mənbə belə gəlir ki, alim üçün bundan dəyərli heç nə ola bilməz.

Professor H.Əhmədovun “Seçilmiş pedaqoji əsərləri”nin 26-cı cildi maraqlı, rəngarəng və məzmunlu əsərlərlə zəngindir. Tarixi-pedaqoji aspektdə yazılan görkəmli dövlət və ictimai xadim, maarifçi-pedaqog N.Nərimanov haqqında “Nəriman Nərimanovun təlim-tərbiyə haqqında fikirləri” və “Azərbaycan xalqının unudulmaz oğlu”, da hi Azərbaycan mütəfəkkiri N.Tusi haqqında “Şərqi əxlaq nəzəriyyəçisi”, ilk əlifba kitabımız olan A.O.Çernyayevskinin “Vətən dili” kitabı haqqında “Vətən dili - 125”, “150 yaşlı Mərzə məktəbi”, “Şərəfli yol”,

“Milli təhsilimizin qürur səhifəsi”, “Milli - mədəni irsimizdən” rubrikası ilə verilən “Yubilyar məktəblərimiz”, “Məktəb təhsilində canlanma” və “Rəşid bəy Əfəndiyevin irsində qadın təhsili məsələləri “ adlı üç silsilə məqalə, “Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin təhsil siyasəti” məqalələri, nəzəri - pedaqoji məsələlərə həsr olunan “Müəllim və elmi-pedaqoji kadr hazırlığı yeni təfəkkür baxımından”, “Elmi-pedaqoji kadr hazırlığı: problemlər, uğurlar, qüsurlar”, “Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası demokratik prinsipləri özündə əks etdirən tarixi sənəddir”, ulu öndər Heydər Əliyev haqqında “Milli-mənəvi dəyərlərimizin böyük hamisi” və “Azərbaycanın özü qədər əbədi - Heydər Əliyev və milli təhsil quruluşu”, “Müəllim adı uca tutulur” məqalələri və professor F.Rüstəmovun “Azərbaycan pedaqogikaşünaslığı” kitabı haqqında “Azərbaycan pedaqogikaşünaslığında layiqli töhfə” adlı və “İrəvan da bir nağıl idi” adlı resenziyalar, Azərbaycanı Səmərqənd şəhərində layiqincə təmsil edən professor Səxavət Ocıyev haqqında “Görkəmli alim, pedaqog və ictimai xadim” adlı məqalə, Azərbaycan Tibb Universitetinin professoru A.Əliyev haqqında “Aqil Əliyev böyük pedaqogdur”, professor Əkrəm Zeynalov haq-

qında “Səmimi dost, ləyaqətli müəllim” kimi xatirə yazıları Hüseyn Əhmədovun elmi-publisistik dəst-xətti kimi diqqəti cəlb edir.

Kitabda sonda verilən iki yazı haqqında ayrıca danışmaq istəyirəm. Bunlardan biri “100 sual-100 cavab”, ikincisi isə “Sizləri paklığa çağıran hikmətli kəlamlar” adlı məqalələrdir. “Pedaqoji əyləncə” rubrikası ilə verilən “100 sual - 100 cavab” əsliyə əyləncə yox, Azərbaycan məktəb və pedaqoji fikir tarixinin köklü məsələlərini özündə əks etdirən özünüoxlama və özünüinkişaf üzrə proqramdır. H.Əhmədovun düşündürücü və yoxlama xarakterli qoyduğu bu suallar təkcə tələbələr və magistrantlar üçün deyil, Azərbaycanı sevən, azərbaycançılığı özünün həyat kredoşu hesab edən hər bir kəs üçün, həmvətənlərimiz üçün maraqlı və öyrənilməsi, bilinməsi zəruri olan biliklər toplusudur. “Kasıb uşaqların təhsilinə kömək məqsədilə Cənubi Qafqazda ilk dəfə Xeyriyyə cəmiyyəti harada və kim tərəfindən yaradılıb?”, “Qori Müəllimlər Seminarısını bitirən ziyalılarımızın hansı tarixi xidmətləri vardır?”, “Azərbaycan təhsilinin inkişafında Heydər Əliyevin tarixi xidmətləri nələrdən ibarətdir?”, “Azərbaycanın ilk pedaqoji mətbuatı” və b. kimi suallar bu qəbildən olan suallardır.

Hüseyn müəllim çox müdrik bir şəxsiyyətdir. Onun özü bir tərbiyə məktəbidir. Onunla həmsöhbət olmaq adama nikbin notlar bəxş edir, yorulmadan, usanmadan saatlarla dinləmək və ayrılında yenə də görüşmək, söhbətlərinə qulaq asmaq istəyi səni rahat buraxmır. Kitabda “Sizləri paklığa çağıran hikmətli kəlamlar” başlığı altında verilən yazı bu söhbətlərin bir parçası kimi həm düşündürür, həm də öyrədir. Əbu Əli İbn Sina, N.Gəncəvidən, Əvhədi Marağaldan, F.Köçərlidən, R.Əfəndiyevdən, N.Nərimanovdan və digər klassiklərdən verilən nümunələr həqiqətən də insanlıq, paklıq, düzgünlük, doğruluq və digər mənəvi keyfiyyətlər aşılamaq baxımından maraqlı və düzgün seçmələr kimi maraqlıdır, oxunaqlıdır.

Kitab Azərbaycana onlarla dəyərli ziyalılar bəxş edən Qazax Müəllimlər Seminarıyasının 100 illiyinə həsr olunmuş “Qazax Müəllimlər Seminarıyası 100” adlı məqalə ilə yekunlaşır. Bu məqalədə seminarıyanın keçdiyi yola nəzər salınmış, onun respublikamızda müəllim kadrlarının hazırlanması sahəsində göstərdiyi tarixi xidmətlər işıqlandırılmışdır.

Professor H.Əhmədovun “Seçilmiş pedaqoji əsərləri”nin əvvəlki cildləri kimi, bu cildinin də oxucular və tədqiqatçılar üçün maraqlı olacağına inanırıq. Çünki burada verilən məqalələr, proqram, publisistik yazılar, resenziyalar və digər səpgili yazılar elə yazılardır ki, onlar yazılarda da aktual idi, indi də aktualdır və əminlik ki, gələcəkdə də aktual olacaqdır.

Hüseyn müəllim bu gün də gənclik həvəsi ilə yazıb-yaradır. Əminlik ki, oxucular onun gələcəkdə də bir çox yeni-yeni qələm məhsulları ilə tanış ola biləcəklər. Bizə isə müəllifə çox sağ ol demək və uğurlar arzu etmək qalır.

Sifai SƏFƏROVA

Müxtəlif sahənin istedad sahibləri ilə tez-tez təmasda olduğum, onların haqqında məqalələr hazırladığım üçün gəldiyim qənaət əsas verir deyəm ki, əksər hallarda bu cür sayılıb-seçilən uşaq və yeniyetmələrin əxlaqi keyfiyyətləri də ürəkaçan olur. Əxlaq ruhun dilə və əməldə təzahürü olan mənəvi sərvətdir. Bu ilahi hissələr fitri istedad sahibləri olan uşaq və yeniyetmələrin mənəviyyətlərinə hakim kəsiləndə onlar yaradıcılıq sahəsində seçim məqamlarında da zərərcə yanılmırlar, yəni zövqlə istedad həmrəy olur və bir-birini tamamlayır. Belə olan halda rəqə həvəsi böyük olanlar rəqəslə, musiqi alətlərində ifa etməyi, rəssam olmağı, yaxud ifaçılıq sənətinin sirlərinə yiyələnməyi qarşılarına məqsəd qoyarlarsa bu sahələrlə məşğul olur və nailiyyətlər də qazanırlar. Dünya miqyasında məşhur olan bütün korifey sənətkarlarının törcüməyi hallarına nəzər yetirsək söylədiklərimizin əyani şahidi olarıq. Elə bu gün müasir dövrün, müasir gəncliyin parlaq bir nümunəsi haqqında hədsiz sevinclə söhbət açmaq istədiyim yeniyetmə qız da yüksək əxlaqi keyfiyyətləri ilə bərabər fitri istedadı ilə də seçilən bir istedad sahibidir. Utancaq bir qız olduğu ilk baxışdan hiss olunurdu. Uğurları, müsbət göstəriciləri barədə qəzetimiz üçün dil açib danışmağını istədiyimi biləndə əvvəlcə çox tutuldu, sonra isə yavaş-yavaş qırıntı açılmağa başladı. Çoxlu yaradıcı yeniyetmələrlə həmsöhbət olduğum üçün təcrübəmdən ustalıqla bəhərlənə bildim və deyəsən uğurlu da alındı. Bayaقدan dilindən sözü güclə çıxara bildiyim həmsöhbətim ürəyini istədiyi qədər boşaltdı. O, danışdıca sanki ürəyini sərinləni, əhvali-nuhiyyəni pərvazlandırdı. Bəli, yeniyetmə bir qızla, kim bilir, bəlkə də gələcəyini tanınmış rəssamı ola biləcək bir istedad sahibi Zemfira Həsənova ilə də beləcə həmsöhbət olmağa başladığı və sizlərə də həmin söhbəti təqdim etməyi məqbul saydıq.

Heç bir uğur asanlıqla qazanılmır

2006-cı ildə Bakı şəhərində anadan olmuşam. Üçüncü sinfə qədər 82 nömrəli tam orta məktəbdə oxumuşam, hazırda isə 165 nömrəli tam orta məktəbin 7-ci “a” sinfində təhsil alıram. Bugünədək qazandığım bütün uğurlar gərgin əməyimin, çəkdiyim əziyyətlərin bəhrəsi olub. Tam əmin olmuşam ki, həyatda asanlıqla heç nəyə nail olmaq mümkün deyil. Və çəkdiyin əziyyətlər cavab olaraq sənə saysız qələbələr bəxş edəndə insan özünü dünyanın ən xoşbəxti sayır. Mən sevdiyim bir işlə məşğul oluram deyə zərərcə yorulmuram, əksinə, daha çox çalışmaq əzmində oluram. Görək insan bəxt ulduzunun nə vaxtsa yanacağı anı əllərini yanına salaraq oturub gözləməsin, o, öz ulduzunu özü öz əlləri ilə yandırsın. Göydən üç almanın düşəcəyini gözləyən kəs heç vaxt o almanın birinə də sahib çıxa bilməz.

İdmanı da çox sevirəm

Zərbəçiyəm. Ən çox sevdiyim fənlər. Riyaziyyat, fizika, kimya, coğrafiya, ingilis dili və rəsmidir. Hobbim isə idmanın basketbol növüdür. Uşaqlıqdan rəsm həvəskar olmuşam. Atam mənə çoxlu rəngli karandaşlar, albomlar, şəkili kitablar alardı. Hələ uşaq bağçasında olanda belə rəngli karandaşlar əlimdən düşmürdü. Hazırda 3 nömrəli Uşaq Yaradıcılıq İnkişaf Mərkəzində rəsm dərnəyinin üzvüyəm. Sevimli müəllimim Nəriman Abdullayevadan rəsm çəkməyini incəliklərini öyrənirəm.

300-ə yaxın rəsm əsərlərim var

Rəsm çəkərkən qırmızı, çəhrayı, mavi, ağ, bənövşəyi və qara rənglərdən daha çox istifadə edirəm. Ağ-qara rəsmlərsə mənim hobbimdir. Bu rəsmlər daha təbii, daha təsirli olurlar, heç bir bəzəyi qəbul etmirlər.

“Rəsmlərimi əlimlə yox, ürəyimlə çəkirəm”

Zemfira Həsənova:
“Həmişə birincilik iddiasında oluram”

Ağ-qara rəsmlər mövzu əhatəsinə görə də fərqli olurlar, onlar həyatın boyanmamış üzüdür, dağ-dərə, çöl-çəmən, çay, meşə necə varsa elə də görünür və güclü də təsir gücünə malik olur.

Portret, naturmort, peyzaj janrlarında indiyədək 300-ə yaxın rəsmlər çəkmişəm. Evdə gözəl bir emalatxanam var. Ora sözün həmişə, həm məcazi, həm də elə tam mənasında bir nağıllar aləmini xatırladı. Rəsmlərimdən ibarət səliqəli bir guşə hazırlamışam. Nədən-sə özümü böyüyəndə dizayner kimi də görürəm. Bilmirəm, bəlkə də bu, bir xəyaldır, arzudur, nə isə... Bir az da mərkəzimiz barədə danışmaq istəyirəm. Olduqca istedadlı dostlarımız var bizim yaradıcılıq mərkəzimizdə. Biz bir-birimizin bəhsinə gecə-gündüz çalışırıq. Hamımızın birinci olmaq arzusu ilə çalışmasının nəyi pisdir?! Bir-birimizin bəhsinə çalışmağımızın ən böyük xeyiri bəlkə də o olur ki, biz kollektiv və fərdi surətdə istər respublikadaxili, istərsə də beynəlxalq yarışlarda, rəsm müsabiqələrində daim birincilər sırasında addımlayırıq. Buna görə həm də sevimli müəllimimiz, dərnək rəhbərimiz Nəriman Abdullayevaya təşəkkür edirik.

İlk uğurum

Mənim rəsmlərim demək olar ki, həmişə birincilik qazanıb, sərgilərdə isə hamının diqqətini cəlb edib. Bilirsinizmi niyə? Çünki mən onları əlimlə yox, ürəyimlə çəkirəm, bütün arzu və istəklərimi hopdururam rəsmlərimin canına. Onlar az qala dil açib danışacaq-lar seyr edənlərlə. Bəlkə də danışğılar öz dilərində, bilmirəm. Mən tez-tez respublikada və beynəlxalq rəsm yarışmalarına qatılıram və birinci yerə layiq görülürəm. İlk uğuruma 2016-cı ildə imza atmışam. “Dostluğun sehiri” adlı I beynəlxalq uşaq rəsm müsabiqəsində qalib olaraq diploma və medala layiq görüldüm. 2017-ci ildə də “Dostluğun sehiri” adlı II beynəlxalq uşaq rəsm müsabiqəsində iştirak etdim və rəsmlərim münisflər heyəti tərəfindən qaliblər cərgəsində təqdim olundu.

“Bayrağımız qürurumuzdur”

2017-ci ildə Dövlət Bayraq Gününə həsr olunmuş “Bayrağımız qürurumuzdur” adlı sərgidə də iştirak etdim və diplomla mükafatlandırıldım. Həmin il məktəbimizdə də “Bacarlıq əllər” sərgi müsabiqə keçirildi. İnanın ki, rəsmlərimə heyranlıqla baxırdılar. Hamı məni alqışladı, rənglərdən məharətlə istifadə etdiyimi yüksək dəyərləndirdilər və ürəkdən bəyəndilər. Bu müsabiqədə də diplom qazandım. Diplomarımın sayı artıqca məsuliyyətim də artır. Həmin il “Mənim Azərbaycanım” rəsm müsabiqəsində, 2018-ci ildə isə akademik Zərifə Əliyevanın anadan olmasının 95 illiyinə həsr olunmuş “Ana-müqəddəslik zirvəsi” adlı sərgidə fəal iştirak etdiyimə görə fəxri fərmanlara layiq görüldüm.

Fərqli mövzular üzərində işləyəcəyəm

“Mənim arzularam” rəsm sərgisində də münisflər heyətinin alqışlarını, təbriklərini, xoş sözlərini qazandım. Hamı mənim rənglərdən ustalıqla istifadə etdiyimi vurğuladı və yüksək dəyərləndirdi. Təvazökarlıqdan kənar olsa da bütün rəsmlərimdə təsvir etdiyim tabloda rənglərin köməyi ilə rəsmlərin xarakterini açə bilərəm, bunu isə hər həvəskar rəssam bacarmır. Çünki burada yaradıcılıqla bərabər təbiət elmlərini mükəmməl bilmək də tələb olunur. Savadsız rəssam tamaşaçını heç vaxt düşündürə bilməz, çünki rəsmi fəlsəfəsi dayaz olur.

Məktəbimizdə “Azərbaycan Demokratik Respublikasının 100 illiyi” münasibətilə təşkil olunan ilk rəsm müsabiqəsi keçirildi. Mən həmin müsabiqəyə öz əsərlərimlə qatıldım və qalib adını qazandım. Sevincimdən sanki uçurdum. Zəhmətim göz önündə idi. Həmin gün müəllimlərimə söz verdim ki, daha da dərin, düşündürən, fərqli mövzular üzərində işləyəcəyəm.

Müəllimlərimizə borcluyuq

2019-cu il Bakı Kitab Mərkəzinin təşkil etdiyi “Novruzum” adlı müsabiqəyə çoxlu sayda rəsm əsərimi təqdim etdim. Həmin rəsmlərin üzərində işləyərkən fantaziyaçıdan kifayət qədər bəhərlənmişdim. Tamaşaçılara rəsmlərim xüsusi zövq bəxş edirdi, onlar rəsmlərimdən ayrılı bilmirdilər. İnanın ki, başqa rəsmlərin qarşısında dayandıqları anlarda da uzaqdan da olsa rəsmlərimi yenə seyr edirdilər. Mənim ən böyük qələbəm də elə bu idi. Bundan böyük sevinc hissələri yaşada bilən hansı amil ola bilər mənim kimi yeniyetmə rəssam üçün? Bunun ardınca məktəbimizdə də keçirilən “Zəfər günləri” rəsm müsabiqəsinə də qatıldım və təbii olaraq qalib oldum.

Azərbaycanın füsunkar gözəlliyindən doya bilmirəm. Vərəqdə, kətan üzərində təsvir etdiyimiz bütün rənglərin ən gözəl, necə deyirlər, ən ətirli elə təbiətin özündədir, dağlarında, yamaclarında, ormanlarındadır. Mən də internetdə rayonlarımızın izlədiyim gözəlliklərini rəsmlərimdə təsvir etməyə çalışıram. Bundan böyük müəllim ola bilməz. Əgər mənim ilk müəllimim Nəriman Abdullayevadırsa, ikinci ustadımsa ana təbiətim və onun rəng çalarları içində bərq vuran öz ahəngi, öz nəfəsi, öz xarakteri olan payızı, yayı, yazı, qışıdır. Qazandığım uğurların nəticəsidir ki, bu gün Yaponiyada, Çexiyada, Rusiyada, Rumıniyada keçirilən beynəlxalq sərgilərdə iştirak edən qaliblərin sırasında mənim də adım çəkilir, oxuduğum məktəbin də, məşğul olduğum dərnəyin də.

Zemfira danışır, mənə çoxşünlük hissi ilə onu dinləyirdim. Hələ çox yarışmalar barədə xatırlatmadığını söylədi, çoxumu ar-tıq unutmuşam, dedi. Və sonda, hamısını sadalasan qəzetinizdə yer çatmaz, gül-gül deməyi də unutmadı ilk görünüşdə utancaq qız təassüratı yaradan bu yeniyetmə həmsöhbətim.

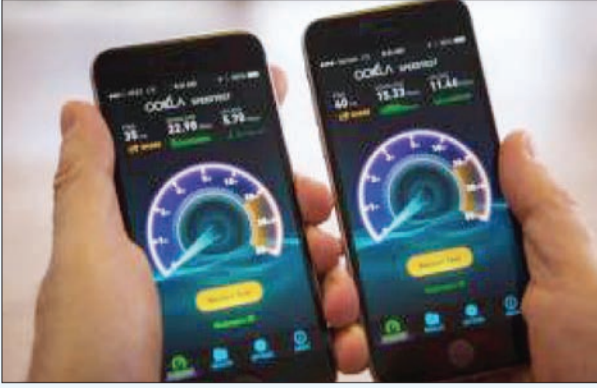

"5G" rabitə şəbəkəsindən istifadə 2023-cü ildə geniş yayılacaq

Samirə KƏRİMOVA

"GSMarena" resursu tərəfindən dərc edilmiş araşdırmada illər üzrə müxtəlif nəsillər şəbəkələrindən istifadə edən insanların sayı açıqlanmışdır.

www.ferra.ru saytının məlumatına əsasən, araşdırmanın müəllifləri müxtəlif nəsillər şəbəkələrinin tətbiqi sürətini və onlardan istifadə dərəcəsini qiymətləndirmək üçün müvafiq şəbəkələri dəstəkləyən telefonların populyarlığı üzrə məlumatlara əsaslanıblar.

Verilən məlumata görə, hazırda "4G" şəbəkəsi dünyada liderdir. İstifadəçilərin təxminən 20 faizi "3G"-dən və 1 faizi isə ikinci nəsillər şəbəkəsindən istifadəyə davam edir.

Araşdırmanın müəllifləri, həmçinin bildırıblər ki, "2G" erası ən uzun olub: 1991-ci ildən başlayıb və 2003-cü ildə bitib. "3G" şəbəkəsini dəstəkləyən telefonlar da ani populyarlıq əldə etməyiblər. Bunun üçün 4 il vaxt lazım olub. "4G" dəstəklənən qurğuların populyarlaşmasına isə 2 il vaxt lazım olub.

Qeyd edilən məlumatlara əsaslanan tədqiqatçılar belə qənaətə gəliblər ki, "5G" şəbəkəsindən istifadə 2023-cü ildə geniş yayılacaq.

Depressiyadan qurtulmağa imkan verən qurğu hazırlanıb

Yeni Cənubi Uels Universitetinin (UNSW) alim və mühəndisləri tərəfindən əhvali-ruhiyyəni yaxşılaşdırmağa və depressiyadan qurtulmağa imkan verən cihaz hazırlanıb.

www.belta.by saytının məlumatına görə, adıçəkilən universitetin psixiatriya məktəbinin professoru Kolin Loo "ABC" televiziya kanalına verdiyi müsahibəsində bildırıb ki, "bizim qurğumuz, hər şeydən əvvəl, depressiyada olan insanlara lazımdır. Bu qurğu depressiyada olan insan beynini onun normal vəziyyətinə geri qaytarır".

İstehsalçıların sözlərinə görə, yeni ixtira ilk növbədə ucqar regionların sakinləri üçün faydalı olacaq, çünki onlar psixi sağlamlığın pisləşməsinə görə heç də həmişə mütəxəssisə müraciət etmək imkanına malik olmur.

Artıq 34 nəfər yeni qurğunu sınaqdan keçirib və həmin şəxslər psixoloq və ya psixoterapevtlərin müşahidəsi altındadırlar.

Həkimlərin qənaətinə görə, sınaqların nəticəsi ümidvericidir.

Polşalı kardioloqlar 3D-eynəkdən istifadə edirlər

Kardioloqlar əməliyyatların dəqiqliyini yüksəltmək üçün üçölçülü texnologiyalara müraciət ediblər. Belə ki, həkimlər pasiyenti onun döş qəfəsində gedən prosesləri üç ölçüdə görməyə imkan verən xüsusi eynək taxaraq əməliyyat ediblər. Artıq əməliyyat zamanı insanın bədənini haqqında informasiyanı toplayan sistemlər cərrahlara məlumdur, lakin onlar məlumatları adi monitorada ikiölçülü təsvirlər şəklində təqdim edirlər. Belə təsvirlər tələb edilən informasiyanı vermir.

www.meddaily.ru saytının məlumatında qeyd olunur ki, hər şeyi üçölçülü mühitdə görmək cərraha əməliyyatın gedişində daha sərbəst manevr etməyə imkan verir. Söhbət ultrasəs skanetmə zamanı əldə olunmuş informasiyanın real vaxt rejimində ötürülməsindən gedir. Bu məlumatlar dərhal holoqrafik ekrana malik olan qarışıq realiti eynəyinə ötürülür. 3D-eynek bir pasiyentin mitral pəpək genişləndirilməsi əməliyyatı zamanı sınaqdan keçirilib.

Polşalı mütəxəssislərin sözlərinə görə, üçölçülü holoqrafik ekranlar əməliyyat zamanı dinamik idarəni təmin edərək, həkimlərə faydalı informasiyadan istifadə etməyə və real vaxt rejimində işə yanaşmanı dəyişdirməyə imkan verəcək. Kompüter texnologiyalarının və real vaxtda vizuallaşdırmanın sintezi əməliyyatların müvəffəqiyyətini yüksəltməyi vəd edir.

"Nəsimi Dünyası" adlı ədəbi-bədii gecə

Akif KƏRİMLİ

Bakı Qida Sənayesi Kollecinin kitabxanasında Azərbaycan xalqının görkəmli şairi və mütəfəkkiri İmadəddin Nəsiminin anadan olmasının 650 illiyinə həsr olunmuş ədəbi-bədii gecə keçirilib.

Ədəbi-bədii gecəni kollecin kitabxanaçısı Nazim Məmmədova açaraq qonaqları salamlayıb və sözü kollecin direktoru, professor Vilayət İsmayılova verib.

V.İsmayılov çıxış edərək Prezident İlham Əliyevin böyük Azərbaycan şairi İ.Nəsiminin 650 illik yubileyinin qeyd edilməsi haqqında sərəncam imzaladığını bildırıb. 2019-cu il Azərbaycan Respublikasında "Nəsimi ili" elan edilib.

Qeyd olunub ki, Azərbaycan xalqının mədəniyyətində dərin iz qoymuş mütəfəkkir şair Nəsiminin zəngin irsi bu gün də insanların əxlaqının kamilləşməsinə mühüm əhəmiyyətə malikdir.

Ədəbi-bədii gecəyə dəvət olunmuş qonaqlardan Xalq artisti, görkəmli kinorejissor, aktyor, ssenarist Şeyx Əbdül Mahmudbəyov, Azərbaycan Yazıçılar və Jurnalistlər Birliklərinin üzvü, şair dramaturq Hacı Nizaməddin Ziyad oğlu və ixtiraçı Şakir Qavistanlı çıxış ediblər. Sonra kollecin müəllimləri Firudun Oruc, Sevinc Şərifova, Xatirə Həsənova, kitabxana müdiri Zülfiyyə Cümşüdoğa və kitabxanaçı Firuzə Xəlilova bədii gecədə Nəsimi dünyası haqqında danışıblar.

Sonda tədbirin maraqlı və rəngarəng keçməsi üçün kollecin tələbələri Rafael Ağaməmmədov, Nərgiz Əlizadə, Şahin Əliyev, Gülnar İbadanova, Sona Məmmədli, Vüsal Gülməliyev, Nigar Sultanova, Nərimin Ağayeva, Rəşid İsmayılov, Rəşad İsmayılov, Talib İbrahimov və Riyad Hüseynov Nəsiminin qəzəllərini söyləmiş və "Nəsimi" kinofilmdən bir neçə səhnəcik göstəriliblər.

Etibarsız sayılır

Abşeron rayon Ceyranbatan qəsəbə 1 nömrəli tam orta məktəbi 2018-ci ildə bitirmiş Babayev Babək Aydın oğluna verilmiş EN-167586 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 299 nömrəli məktəb-liseyi 2012-ci ildə bitirmiş Kərimov Oqtay Xosrov oğluna verilmiş A-114122 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

İmişli rayon Sarxanlı kənd 1 nömrəli tam orta məktəbi 1997-ci ildə bitirmiş Sarxanov Sarxan Xanlar oğluna verilmiş A-200209 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 193 nömrəli məktəbin qiyabi qrupunu 2002-ci ildə bitirmiş Motorina Faina Həməzyevnaya verilmiş A-586286 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 286 nömrəli tam orta məktəbi 2005-ci ildə bitirmiş Qarayeva Nailə Qara qızına verilmiş B-121699 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı Sosial Pedaqoji Kolleci (indiki Bakı Humanitar Kolleci) tərəfindən 2014-cü ildə Dadaşova Aynur Bəxtiyar qızına verilmiş AA-033394 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 192 nömrəli tam orta məktəbi 1997-ci ildə bitirmiş Hümbətov David Qənimət oğluna verilmiş A-288830 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı Dövlət Universiteti tərəfindən 2016-cı ildə Allahverdiyev Səadət Zabil qızına verilmiş A-112883 nömrəli bakalavr diplomu və əlavəsi itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Astara rayon Ərcivan kənd 1 nömrəli tam orta məktəbi 1984-cü ildə bitirmiş (Baxşiyeva) Mürşüdoğa Ceyran İbad qızına verilmiş A-984869 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı Texniki Kolleci tərəfindən 2002-ci ildə Əliyev Namiq Rəhimbəy oğluna verilmiş AB-II-081283 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

İmişli rayon Çahar kənd tam orta məktəbini 1985-ci ildə bitirmiş Abdullayev Rəhim İbrahim oğluna verilmiş A-037469 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

ADNSU-nun nəzdində Bakı Neft və Energetika Kolleci tərəfindən 2018-ci ildə Quliyev Rza Əli oğluna verilmiş tələbə bileti itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti tərəfindən 2015-ci ildə Abbasova Nərgiz Tahir qızına verilmiş A-062492 nömrəli bakalavr diplomu itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Ə.Əliyev adına Sumqayıt Tibb Məktəbi tərəfindən 2001-ci ildə Seyidova Müşərrəf Rəsim qızına verilmiş AB-II-072532 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Sumqayıt şəhər 9 nömrəli tam orta məktəbi 1998-ci ildə bitirmiş Bədəlov Elşən Xürrəm oğluna verilmiş 142653 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Qazax rayon Daş Salahlı kənd 1 nömrəli tam orta məktəbi 1998-ci ildə bitirmiş Nəsimova Lamiyə Bəhlul qızına verilmiş A-146171 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Sumqayıt şəhər 33 nömrəli tam orta məktəbi 2011-ci ildə bitirmiş Qasımova Gülnəzəm Qafqaz qızına verilmiş A-033474 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Ağdaş rayon Orta Ləki kənd tam orta məktəbinin IX sinfini 1995-ci ildə bitirmiş Məcnunov Qabil Zahid oğluna verilmiş 610 nömrəli şəhadətnamə əvəzi arayıb itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti tərəfindən 2008-ci ildə Məmmədhusəynov Pərviz İsrəfil oğluna verilmiş B-118094 nömrəli bakalavr diplomu və əlavəsi itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Texniki Universitetinin nəzdində Bakı Texniki Kolleci tərəfindən 2017-ci ildə Əlixanova Türkan Cavid qızına verilmiş AA-

092594 nömrəli subbakalavr diplomu itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Cəlilabad rayon Astanlı kənd tam orta məktəbini 1994-cü ildə bitirmiş Hüseynov Mehman Muradxan oğluna verilmiş 29 nömrəli attestat əvəzi arayıb itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Cəlilabad rayon Günəşli kənd 2 nömrəli (keçmiş Şəhriyar kənd 2 nömrəli) tam orta məktəbi 1994-cü ildə bitirmiş Həsənova Nuriyyə Adil qızına verilmiş A-635852 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Salyan şəhər 6 nömrəli tam orta məktəbi 2009-cu ildə bitirmiş Cəfərova (Vəliyeva) Türkan Bəhlul qızına verilmiş A-635852 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Şəki Pedaqoji Məktəbi tərəfindən 1987-ci ildə Məmmədova Lətifə İzzət qızına verilmiş 3T-027961 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Lənkəran rayon Yuxarı Nüvədi kənd tam orta məktəbini 1989-cu ildə bitirmiş Qasımova Humay Fəttah qızına verilmiş 600720 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Balakən şəhər 2 nömrəli tam orta məktəbi 2004-cü ildə bitirmiş İbrahimova Lalə Qurban qızına verilmiş B-092088 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Gəncə Məişət Xidməti Kolleci tərəfindən 2004-cü ildə Hacıyeva (Qurbanova) Gülnarə Qeydər qızına verilmiş BB-II-001302 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

44 nömrəli Texniki Peşə Məktəbi (indiki 1 nömrəli Sumqayıt Peşə Liseyi) tərəfindən 1982-ci ildə Səfərov Əsgər Əliqası oğluna verilmiş 6150 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Xaçmaz rayon Qusaqçay kənd tam orta məktəbini 2011-ci ildə bitirmiş Nəcəfov Orxan Qorıbxan oğluna verilmiş A-015020 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Göygöl şəhər 4 nömrəli tam orta məktəbi 2012-ci ildə bitirmiş Musayev Cəlil Faiq oğluna verilmiş A-163156 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Dövlət Bədən Tərbiyəsi və İdman Akademiyası tərəfindən 2004-cü ildə Əbilov Rayıl Şahmar oğluna verilmiş B-017492 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Zərdab rayonu Yarıməmmədbəy kənd tam orta məktəbini 1985-ci ildə bitirmiş Yaqubov Paşa Alı oğluna verilmiş 960307 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı Dövlət Universiteti tərəfindən 2010-cu ildə Fərəcov İbrahim Rəhim oğluna verilmiş B-196532 nömrəli bakalavr diplomu və əlavəsi itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 200 nömrəli məktəb-lisey kompleksinin IX sinfini 2011-ci ildə bitirmiş Mirzəyeva Səbinə Timurovnaya verilmiş A-054431 nömrəli şəhadətnamə itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 286 nömrəli tam orta məktəbi 2009-cu ildə bitirmiş Qəhrəmanova Aygül Mahmud qızına verilmiş B-585772 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 61 nömrəli tam orta məktəbi 1991-ci ildə bitirmiş Efendiyeva Elza Şafərovnaya verilmiş A-035003 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Kooperasiya Universiteti tərəfindən 2007-ci ildə İsmixanov Kamran Kələrxan oğluna verilmiş B-100362 nömrəli bakalavr diplomu itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Ağdaş Dövlət Humanitar Kolleci tərəfindən 2013-cü ildə Muradzadə Aygün Zahid qızına verilmiş AA-033912 nömrəli subbakalavr diplomu itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Abşeron rayon Xırdalan qəsəbə 1 nömrəli tam orta məktəbi 2006-cı ildə bitirmiş Cəfərova Gülcəhrə Şirvan qızına verilmiş B-345191 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 83 nömrəli məktəb-liseyin IX sinfini 2001-ci ildə bitirmiş Ələkbərova Aida

"AZƏRBAYCAN MÜƏLLİMİ"

Qəzet 1934-cü ildən çıxır

Baş redaktor

Nurəddin Heydərov

538-21-66

Mühasibatlıq

539-67-74

Reklam və elanlar

539-20-77 (tel./faks)

Ünvan: AZ-1100, Bakı şəhəri, Mətbuat prospekti, 529-cu məhəllə 23 M, Mətbuat Evi, 5-ci mərtəbə

Qəzet "Azərbaycan müəllimi"nin kompüter mərkəzində yığılır və "Azərbaycan" nəşriyyatında çap olunur

Qəzet hər həftənin cümə günü çıxır

Bank hesabımız

Azərbaycan Beynəlxalq Bankı 5 saylı "Mətbuat şöbəsi"

Kodu: 805142 VÖEN: 9900001881

M/h: AZ 03 NABZ 0135010000000002944

S.W.I.F.T.: IBAZAZ 2X

"Azərbaycan müəllimi" qəzeti redaksiyası

Hesab № AZ80 IBAZ38060019443164986350

VÖEN: 1300397831

Lisensiya № 022327, İndeks: 0003, Tiraj 7064, Sifariş 1513

Məsul nəvbətçi: N.Rəhimov

Yunis qızına verilmiş B-417410 nömrəli şəhadətnamə itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 219 nömrəli tam orta məktəbi 2007-ci ildə bitirmiş Kemyakov Fərid Kasım oğluna verilmiş B-383284 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

80 nömrəli Bakı Orta Texniki Peşə Məktəbini (indiki 14 nömrəli Peşə Liseyi) 1993-cü ildə bitirmiş Hacıyev İlqar Ramiz oğluna verilmiş 413825 nömrəli diplom itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti tərəfindən 2002-ci ildə Məmmədova Leyla Arif qızına verilmiş A-101730 nömrəli bakalavr diplomu, 2005-ci ildə verilmiş MNB-000591 nömrəli magistr diplomu və əlavəsi itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Şəmkir rayon S.Məmmədov adına Zəyəm-Cırdaxan kənd tam orta məktəbini 2008-ci ildə bitirmiş Məmmədov Ervin Pərviz oğluna verilmiş B-539771 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Şəmkir rayon S.Məmmədov adına Zəyəm-Cırdaxan kənd tam orta məktəbini 1989-cu ildə bitirmiş Əliyeva Təranə Qüdrət qızına verilmiş 575 401 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Şəmkir rayon S.Əliyev adına Ağlaşlı (keçmiş Q.İsmayılov kənd) kənd tam orta məktəbini 1978-ci ildə bitirmiş Sadıqova Lətifə Mahmud qızına verilmiş 168973 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Şəmkir rayon C.Abdiyev adına Zəyəm-Cırdaxan kənd tam orta məktəbini 1987-ci ildə bitirmiş Ələsgərova Rəhilə Tapdıq qızına verilmiş 407232 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Şəmkir rayon N.Gəncəvi adına Şəhər tam orta məktəbinin IX sinfini 2008-ci ildə bitirmiş Məmmədov İbrahim Şəmil oğluna verilmiş AN-473017 nömrəli şəhadətnamə itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Cəlilabad rayon Maşlıq kənd tam orta məktəbini 1999-cu ildə bitirmiş Abbasov Vüsal Rzaqası oğluna verilmiş A-361080 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Gəncə şəhər 3 nömrəli Peşə Liseyi tərəfindən 2014-cü ildə Səfərlı Cəmil Müşviq oğluna verilmiş A-387986 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Xaçmaz rayon Xudat şəhər 2 nömrəli tam orta məktəbi 2016-cı ildə bitirmiş Nəzərov Sərxan Yaşar oğluna verilmiş A-530422 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Bakı şəhər 193 nömrəli tam orta məktəbi 2012-ci ildə bitirmiş Kərimov Əlihüseyn Hüseyn oğluna verilmiş A-099814 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Tovuz rayon M.Quliyev adına Şamlıq kənd tam orta məktəbini 2000-ci ildə bitirmiş Namazova Samirə Qəhrəman qızına verilmiş A-487335 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Tovuz rayon R.Aliyev adına Əyyublu kənd tam orta məktəbini 2007-ci ildə bitirmiş Qədirova (Qocayeva) Turan Əyyaz qızına verilmiş B-416002 nömrəli attestat itdiyi üçün etibarsız sayılır.

ALLAH RƏHMƏT ELƏSİN!

Bakı Dövlət Sosial-İqtisad Kollecinin direktoru Vidadi Orucov və pedaqoji kollektiv kollecin tədris işləri üzrə direktor müavini Sabir Süleymanova atası

HÜMMƏT SÜLEYMANOVUN

vəfatından kədərləndiklərini bildırıb və dərin hüznə başsağlığı verirlər.

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi

Gəncə Dövlət Universiteti

aşağıdakı vəzifələri tutmaq üçün müsabiqə

ELAN EDİR:

Fakültələr üzrə boş olan vəzifələr:

Riyaziyyat və informatika dekan

Kafedralar üzrə boş olan vəzifələr:

1. Riyazi analiz

dosent - 1 yer; baş müəllim - 1 yer

2. Fizika

dosent - 1 yer; baş müəllim - 2 yer

3. Ümumi pedaqogika

baş müəllim - 4 yer; müəllim - 1 yer

4. Ümumi riyaziyyat

dosent - 1 yer

5. ÜTF və texnologiya

dosent - 1 yer; baş müəllim - 2 yer

6. Fransız dili

baş müəllim - 1 yer

7. Təhsilin pedaqogikası və metodikası

dosent - 1 yer

8. Bədən tərbiyəsi və idman

kafedra müdiri; dosent - 1 yer; baş müəllim - 1 yer

9. Musiqi fənləri

baş müəllim - 2 yer

10. İqtisadiyyat

baş müəllim - 1 yer

11. Coğrafiya

baş müəllim - 2 yer

12. Botanika

dosent - 2 yer

13. İnformatika

baş müəllim - 3 yer

14. Kimya

baş müəllim - 1 yer

15. Azərbaycan dili

kafedra müdiri; professor - 1 yer; dosent - 1 yer; baş müəllim - 1 yer

16. Rus dili

dosent - 1 yer

17. Ekologiya və təbiəti mühafizə

dosent - 1 yer

18. Azərbaycan və dünya ədəbiyyatı

baş müəllim - 1 yer

19. Psixologiya

dosent - 1 yer; baş müəllim - 1 yer

20. Praktiki xarici dillər

baş müəllim - 1 yer;

21. Qrammatika və ingilis dilinin tədrisi

müəllim - 1 yer

22. Leksika və ölkəşünaslıq

müəllim - 2 yer

Müsabiqədə iştirak etmək üçün sənədlər Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin 15.11.2017-ci il tarixli 5/5 nömrəli əmri ilə təsdiq edilmiş “Ali təhsil müəssisələrində kafedra müdiri, dekan və dekan müavini vəzifələrinin tutulması” və 401 sayılı 07.08.1996-cı il tarixli əmri ilə təsdiq edilmiş “Ali təhsil müəssisələrində professor-müəllim vəzifələrinin tutulması qaydaları haqqında” Əsasnaməyə uyğun olaraq elan olunduğu gündən 1 ay müddətində qəbul edilir.

Ünvan: AZ 2000, Gəncə şəhəri, Heydər Əliyev prospekti, 459.

Gəncə Dövlət Universiteti, əsas bina (I)

Telefon: (022) 256-73-13; (022) 256-22-69

REKTORLUQ

ELAN

2019-cu il 22-27 sentyabr tarixlərində Təhsilin Qiymətləndirilməsi üzrə Beynəlxalq Assosiasiyanın “Qiymətləndirmə və qərarvermə: fərdi və institusional həll yolları” mövzusunda 45-ci illik konfransı keçiriləcək

Dövlət İmtahan Mərkəzi qiymətləndirmə alətləri hazırlayan elmi-tədqiqat mərkəzlərini, ali təhsil müəssisələrini, uyğun dövlət orqanları və digər maraqlı tərəfləri Təhsilin Qiymətləndirilməsi üzrə Beynəlxalq Assosiasiyanın Bakıda keçiriləcək 45-ci illik konfransına (IAEA 2019) öz elmi tezislərini təqdim etməyə dəvət edir. Konfrans 2019-cu il 22-27 sentyabr tarixlərində “Fairmont Baku” otelində keçiriləcək. Konfransın mövzusu “Qiymətləndirmə və qərarvermə: fərdi və institusional həll yolları”-dır.

Qeyd edək ki, Təhsilin Qiymətləndirilməsi üzrə Beynəlxalq Assosiasiya (IAEA) ali və orta ümumtəhsil müəssisələrində, müxtəlif təşkilatlarda və iş yerlərində təhsilin qiymətləndirilməsində iştirak edən qurumlar üçün yaradılmış qlobal forumdur. IAEA hər il təhsildə qiymətləndirmənin keyfiyyətinin artırılması və bu sahədə beynəlxalq əməkdaşlığın inkişafı məqsədi ilə illik beynəlxalq konfranslar təşkil edir.

Konfransda aşağıdakı mövzulara uyğun təqdimatların ediləcəyi nəzərdə tutulur:

- Qiymətləndirmənin qərar-qəbul etmə prosesində istifadəsi;
- Qərar qəbul etmədə qiymətləndirmənin etibarlılığı və uyğunluğu;
- Daha yaxşı qərar qəbul etmək üçün qiymətləndirmə texnikası;
- Daha yaxşı proqnozlar üçün əlavə dəyər ölçülərinin yaradılması;
- Təhsildə və dövlət qulluğunda qiymətləndirmənin institusional islahat aləti kimi istifadəsi;

- Dövlət və özəl sektorda test və işə qəbul siyasəti ilə bağlı imkanlar və problemlər;
- İnsan resurslarının idarəedilməsində Səriş-tə Modelinin tətbiqi;
- Universitetlərə və dövlət qulluğuna qəbulda qiymətləndirmə alətlərinin gələcəyi;
- Təhsil sistemində və yaxşı idarəetmədə qiymətləndirmənin innovativ alət kimi istifadə edilməsi;
- Qiymətləndirmə verilənləri və qərar qəbul etmə məsuliyyəti;
- E-qiymətləndirmə və texnoloji-üstünlüklü platformalar;
- Təhsil və işçi qüvvəsinin qiymətləndirilməsində operativ tədqiqat.

Qeydiyyat başlanı: 15 dekabr, 2018

Erkən qeydiyyat başa çatır: 14 iyul, 2019

Son qeydiyyat başa çatır: 01 sentyabr, 2019

Konfrans tarixi: 22-27 sentyabr, 2019

Konfransda iştirak etmək istəyən şəxslər verilmiş cədvələ uyğun olaraq qeydiyyatdan keçə bilərlər.

Bu konfrans tədqiqatçılar və peşəkarlar üçün mövcud proses və nailiyyətlər haqqında fikirlərini paylaşmaq, eləcə də qiymətləndirmə və qərarvermədə yeni tendensiyalar yaratmaq imkanlarını nəzərdən keçirməyə şərait yaradacaqdır.

Daha ətraflı məlumat üçün konfransın rəsmi sahifəsini ziyarət edə bilərsiniz: <http://iaea2019.org/>

Səliqə instinkti

Mehriban VERDİYEVA,
“Məktəbin psixoloqu”
layihəsinin psixoloqu

Hər dərd görürük ki, uşaqlar evin özlərinə aid hissəsində dolabları, stulun üstünü, yatağı səliqəyə salmağa cəhd edir. Maraqlı olanı budur ki, uşaqlar həmin vaxt öz təşəbbüslərini göstərməyə çalışırlar. Yəni, bəzən standart görülən işə hansısa yenilik gətirib, onu valideynlərinə göstərir. Bu, onlar üçün yenilikdir və maraqlıdır. Bundan başqa, səliqə instinktinin formalaşması zamanı uşaqlar daha çox analarının hərəkətlərini təkrarlamağa çalışırlar. Məsələn, döşəmə yumaq üçün silgini ana necə tutsa, uşaq da onu təkrarlamağa çalışır. Hətta qab yumaq kimi qəliz ev işini də, kiçik yaşlarında ağıllıq yolu ilə olsa belə, icazə alıb görməyə cəhd edirlər.

Valideynlər bu dönəmi qaçırmamağa çalışmalıdırlar. Əgər uşaq kiçik yaş-

larından başlayaraq hansısa işi müstəqil görmək istəyirsə, bunun üçün ona şərait yaratmaq lazımdır.

İş görmək üçün ilk dövr bir yaşına təsadüf edir. Uşaqlar bu dövrdə dağda-dağda olsa belə, hər şeyi müstəqil etməyə çalışırlar. Yemək yeməyə, əşyasını istədiyi yerdə saxlamağa və sair. Bu proses dörd yaşına qədər davam edir.

Dörd yaşdan uşaqlarda gözəllik və estetik duyğusu

formalaşır. Bu işi həyata keçirməyə uşaqlar adətən şəxsi otaqlarından başlayırlar. Təbii ki, əgər evdə onlara belə bir şərait yaradılsa. Yox, şəxsi otaq yoxdursa, o zaman bu işə özlərinə aid olan güşədə başlayırlar. Tutaq ki, indiki halda kiçik bir otaq nəzərdə tutaq. Uşaq çalışacaq ki, çarpayısını yığmaq daxil olmaq şərti ilə bütün gördüyü işlərə, necə deyirlər, öz imzasını qoysun. Yəni anasından fərqlənmək üçün bir

ştrixi artıq edir. Bu, onun şəxsi zövq göstəricisidir. Bəzən valideynlər uşaqların bu təşəbbüslərinə qarşı çıxırlar.

Olmaq, bu işi görmə...

Formasında narazılıq ifadə edən həmin valideynlər bir müddətdən, yəni uşaq daha böyük yaşa çatandan sonra artıq bu cür danışırlar: Sən böyüksən, otağımı özün səliqəyə salmalısan, özün yığdırmalısan, sənə pinti deyirlər yoxsa və sair... Bu hallarda uşaq bir dilemma yaşayır. Yəni əvvəl icazə verilmədiyi iş indi ondan tələb olunur. Uşaq hər şeyi valideynlərinin, daha çox da ananın edəcəyini gözləyir.

Əslində isə...

...Uşağın özünə aid güşədə təmizlik işi aparmasını onda vərdis halına çevirmək lazımdır. Buna nail ola bilsək, səliqə uşağın həm də həyat tərzinə çevriləcək. Gələcəkdə valideynə də, uşağa da rahat olacaq. Bir sözlə, təmizlik işlə-

Məktəbin psixoloqu

ri uşağın gündəlik qrafikinə daxil edil-məlidir.

Əgər öz otağı varsa,

sakitcə dayanıb, izn vermək lazımdır ki, uşaq öz bildiyi kimi səliqə yarat-sın orada. Əgər uşağın oyuncaqları var-sa, onun üçün rəfli dolablar düzəltmək lazımdır. Və icazə vermək lazımdır ki, uşaq o dolablarda oyuncaqlarını özü istədiyi kimi yerləşdirsin. Bununla onun həm də nəyi, hara, necə qoyduğu barədə yaddaş da formalaşır. Əgər kiçik oyunlar üçün oyuncağı varsa, bunun üçün bir səbət qoyulmalıdır otağa. Yəni uşaq öz zövqünə görə hərəkət etməlidir. Bu, həm də uşaq üçün bir zehin öyləncəsidir.

Bu işlərdə uşağı qəti tənqid etmə olmaq...

Bəzən işi onun istədiyi keyfiyyətdə görmədiyi üçün valideynlər uşaqlara “sən bacarmırsan, pintisən, bu iş deyil” söyləyirlər. Ya da uşaq işi görməyə çalışanda ona “sən bunu bacarmıyacaqsan, bunu heç kim bəyənmayəcək, mən də bəyənmayəcəyəm” deyir. Bu kimi sözlər və davranışlar, övladınızda özünə-inamın itməsi ilə nəticələnlər ki, bu da xarakter formalaşmasında onun ala biləcəyi ən böyük travmalardan biri sayılır.

Əgər işi bəyənməmişinizsə,

bunu bərkənd və kobudluqla demək olmaz. Uşağın işə alışdırılması qaydalarına bir maddə daha əlavə etmək lazımdır. Bu, işi daha səliqəli görmək instink-tini formalaşdırmaqdır. Beləliklə, onun gördüyü işləri özünün də iştirakı ilə daha səliqəli etməyin yolunu öyrətmək lazımdır.

Unutmamalıyıq,

bacarıq və qabiliyyət adamda bir gecədə formalaşmır. Heç sizin özünüzdə də belə olmayıb. Biz uşaqlarımızı tərifləmək, onlarla bölüşmək, məsləhət vermək kimi işlərdən bezməməliyik. Onu da unutmayın, uşaqlar dünyaya tənbəl gəlir. Sadəcə, biz onları tərbiyə edib, ya tənbəl edirik, ya da bacarıqlı biri.

Milli Paralimpiya Komitəsinin prezidenti “BİR” tələbə-könüllülərlə görüşüb

Azərbaycan Milli Paralimpiya Komitəsinin prezidenti İlqar Rəhimov para cüdo idman növü üzrə beynəlxalq Qran-Pri yarışına dəstək verəcək Təhsil Nazirliyinin “Bir” tələbə-könüllüləri ilə görüşüb.

Tədbirdə İlqar Rəhimov bildirib ki, paytaxtımız ilk dəfə olaraq “Ruhun zəfəri” şüarı altında Para Cüdo idman növü üzrə beynəlxalq Qran-Pri yarışına ev sahibliyi edəcək. Qran-Pri 13-14 may 2019-cu il tarixlərində keçiriləcək.

“Tokio 2020” XVI Yay Paralimpiya Oyunlarına lisenziya xalları qazandıran bu yarışda 36 ölkədən 345 nümayəndə iştirak edəcək. Onun sözlərinə görə, para cüdo üzrə Bakı Qran-Prisi əlillərin idman yarışları olduğu üçün təşkilatı işlərə fiziki məhdudiyətli olan insanlar da cəlb olunub.

Könüllülər İnstitutu barədə məlumat verən İlqar Rəhimov keçiriləcək tədbirə verdikləri dəstəyə görə Təhsil Nazirliyinin “Bir” Tələbə-Könüllü proqramının hər bir üzvünə öz təşəkkürünü bildirərək, onlara uğurlar arzulayıb.

Daha sonra Təhsil Nazirliyinin “Bir” Tələbə-Könüllü proqramının meneceri Cənab İlyasov çıxış edib. O, “Bir” Tələbə-Könüllü proqramının ölkəmizdə keçirilən mötəbər tədbirlərə daim dəstək olduğunu vurğulayıb.

Bildirilib ki, “BİR” könüllülər xarici qonaqların qarşılama, onların otellərə yerləşdirilməsi, yarışların təşkili, media və idmançıların müşayiət olunması və s. işlərdə dəstək olacaq.

Qeyd edək ki, “Bir” Tələbə-Könüllü proqramı milli könüllü platforması kimi 21,000-dən çox tələbə-könüllü üzvə malikdir. Tələbələr şəxsi inkişafı və asudə vaxtının səmərəli dəyərləndirilməsi üçün 6 istiqamətdə fəaliyyət göstərən proqram tərəfindən indiyədək 400-dən çox yerli və beynəlxalq tədbirə könüllü və təşkilatı dəstək verilib. “BİR” könüllü olmaq istəyən tələbələr www.konullu.edu.az saytı vasitəsilə qeydiyyattan keçə və proqrama qoşula bilərlər.